

de economische functie van het bos – INFORMATIEVE BIJLAGE – bij het gelijknamige briefadvies

**Oriëntatienota “De economische functie van het bos”
INFORMATIEVE BIJLAGE bij het briefadvies over
hetzelfde thema, van 22 mei 2014**

Datum van goedkeuring	20 februari 2014
Volgnummer	2014 017
Coördinator + e-mailadres	Ignace Decancq, ignace.decancq@minaraad.be
Co-auteur + e-mailadres	

Inhoud	
Procesbeschrijving	4
Scope	5
Deel I: Beschrijving van de economische functie van het bos	7
1 Inleiding	7
2 De boshoutkolom	9
2.1 Houtproductie	9
2.1.1 <i>Bosbouw</i>	9
2.1.2 <i>Bosexploitatie</i>	10
2.2 Houtverwerking	11
2.2.1 <i>Zaaghout en fineerhout</i>	11
2.2.2 <i>Pulp (en papier)</i>	12
2.2.3 <i>Plaatmateriaal (spaanplaat, OSB, MDF)</i>	14
2.2.4 <i>Secundaire houtverwerking</i>	15
2.2.5 <i>Bio-energie (groot verbruik)</i>	17
2.2.6 <i>Bio-energie (klein verbruik)</i>	19
2.2.7 <i>Globaal overzicht van de houtsector</i>	20
2.3 Duurzame houtoogst	22
2.4 Houtimport	24
2.5 Duurzame houtlabels	26
2.6 Duurzaam materialenbeheer	27
3 De boshoutkolom in relatie met de (andere) economische functie(s) van het bos	29
3.1 Zaadproductie	29
3.2 Jacht en wildbeheer	29
4 De boshoutkolom in relatie met de andere functies van het bos	30
4.1 De sociale en educatieve functie	30
4.1.1 <i>Toegankelijkheid van bossen</i>	30
4.1.2 <i>Informatie en sensibilisering</i>	32
4.1.3 <i>Recreatie</i>	33
4.2 De ecologische functie	33
4.2.1 <i>Biodiversiteitsbehoud en –herstel</i>	34
4.2.2 <i>Instandhoudingsdoelstellingen (IHD)</i>	35
4.2.3 <i>Exotenbeleid</i>	36
4.3 De milieubescherpende functie	38
4.3.1 <i>CO₂ en fijnstof captatie</i>	38
4.3.2 <i>Wateropslag en –zuivering</i>	39
4.3.3 <i>Erosiebestrijding</i>	40
4.3.4 <i>Warmteregulatie</i>	41
4.3.5 <i>Bodemvruchtbaarheid</i>	41
5 Klimaatsverandering en bos	42
5.1 Mondiaal verwachte effecten	42
5.2 Europees verwachte effecten	43
5.3 Vlaamse verwachte effecten	43
5.3.1 <i>Soortendiversificatie</i>	43
5.3.2 <i>Genetische diversificatie</i>	44
5.3.3 <i>Robuuste populaties</i>	44
6 Ruimtelijk aspect van bos	44
6.1 Definitie van bos	45
6.2 Effectief bos	45
6.3 Planologisch bos	46
Deel II: Beschikbare instrumenten	47
1 Inleiding	47
1.1 Rechtsgrond van de instrumenten	47
1.1.1 <i>Europees</i>	47
1.1.2 <i>Vlaams</i>	48
2 Beleidsplanning bos	50
2.1 Langetermijnplannen bos	50
2.2 Bosinventarisatie	51
3 Beheerplannen	52
3.1 Uitgebreide en beperkte bosbeheerplannen	52
3.2 Criteria Duurzaam Bosbeheer	54
3.3 Kapmachtigingen	55
3.4 Sturingssteun	56
3.5 Gezamenlijke bosbeheerplannen	57
3.5.1 <i>Bosgroeperingen</i>	57

	3.5.2 Beheerovereenkomst.....	58
4	Ruimtelijke planning	58
4.1	Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP).....	58
4.2	Kapitaalschadecompensatie	60
4.3	Gebruikerscompensatie.....	61
4.4	Compensatie ingevolge beschermingsvoorschriften.....	62
4.5	Ontbossingsvergunningen en ontheffingsaanvragen	62
4.6	Bossencompensatie	64
4.7	Effectieve bosuitbreiding	65
4.8	Boslandbouwsystemen ("agroforestry")	66
5	Organisatorische instrumenten	67
5.1	Bosgroepen	67
5.2	Ondersteunend Centrum (OC) ANB	72
5.3	Bosverenigingen	72
5.4	Terreinbeherende verenigingen	73
5.5	Natuureducatieve centra.....	73
5.6	Erkenning bosexploitanten en kopers	74
5.7	Handhaving.....	75
6	Financiële instrumenten.....	75
6.1	Compensaties.....	75
	6.1.1 Compensatie voor bebossing op landbouwgronden.....	75
	6.1.2 Wildschadecompensatie.....	76
6.2	Steunmaatregelen.....	76
	6.2.1 Inrichtingssteun.....	76
	6.2.2 Toegankelijkheidssteun	78
6.3	Vrijstellingen.....	79
	6.3.1 Fiscale vrijstelling van successierechten.....	79
	6.3.2 Vrijstelling van vennootschapsbelasting.....	79
7	Instrumenten van grondbeleid.....	80
7.1	Bossencompensatiefonds	80
7.2	Recht van voorkoop	82
7.3	Onteigeningen.....	83
7.4	Aankoopsubsidies	83
Deel III: Vaststellingen en knelpunten m.b.t. de houtproductiefunctie van het bos		85
1	Vaststellingen betreffende de beleidsvisie over de houtproductie	85
2	Vaststellingen betreffende de instrumenten ter bevordering van de houtproductie	86
3	Vaststellingen gerelateerd aan identiteit, organisatie en intrinsieke problemen van de boshoutkolom	87
4	Vaststellingen gerelateerd aan bosbehoud en bosuitbreiding	88
5	Vaststellingen van bosbouwtechnische aard.....	90
6	Vaststellingen gerelateerd aan de multifunctionaliteit van het bos.....	90
7	Vaststellingen gerelateerd aan de mondialisering van de handel in grondstoffen	91
Algemene conclusie		93
Lijst van tabellen		94
Referentielijst		95

Procesbeschrijving

Datum adviesvraag	23 februari 2012
Naam adviesvrager + functie	Dagelijks Bestuur van de Minaraad
Rechtsgrond van de adviesvraag	DABM, art. 11.2.1., §1, 1° en 2°
Adviestermijn	NvT
Samenwerking	NvT
Overlegcommissie	Permanente Werkcommissie Bosbeleid
Vergaderingen: soort + datum	PWC Bosbeleid, 20 maart 2013 PWC Bosbeleid, 6 juni 2013 PWC Bosbeleid, 5 september 2013 PWC Bosbeleid, 1 oktober 2013 PWC Bosbeleid, 29 oktober 2013 PWC Bosbeleid, 10 december 2013 PWC Bosbeleid, 14 januari 2014 PWC Bosbeleid, 21 januari 2014 PWC Bosbeleid, 19 februari 2014

- 1 Het behandelen van de economische functie van het bos werd opgenomen
2 in het Jaarprogramma 2012 en 2013 van de Minaraad. De permanente
3 Werkcommissie Bosbeleid werd belast met deze opdracht. Na het afbake-
4 nen van het onderwerp, het opstarten van een interne enquête/toetsing
5 anno 2012 en de eerste uitwerking van een visiedocument gebaseerd op
6 de Bossenverklaring (2003) besloot de PWC Bosbeleid op 20 maart 2013
7 om een oriëntatienota uit te werken en de kernbevindingen ervan op te
8 nemen in een aansluitend briefadvies, evenwel onder voorbehoud van een
9 rijpe tekst.
- 10 Vanaf 5 september 2013 werd besloten om frequenter te vergaderen en
11 tussendoor meer schriftelijke input te leveren.

Scope

12 De Minaraad heeft in zijn jaarprogramma 2013 een project op eigen initia-
13 tief ingeschreven over de economische en ruimtelijke aspecten van het
14 bos¹. Het doel was te komen tot een oriëntatienota en/of advies dat onder-
15 schreven en vastgesteld wordt door de Raad. Het mocht bijgevolg geen
16 sectoraal visiedocument worden. Het voorbereidende werk werd toegewe-
17 zen aan de Permanente Werkcommissie (PWC) Bosbeleid.

18 De Minaraad heeft akte genomen van deze **oriëntatienota** en vastgesteld
19 dat ze gepubliceerd mag worden. Deze oriëntatienota is evenwel niet gelijk
20 te stellen aan een advies: dit document bindt de raadsleden, de commis-
21 sieleden en de raadsorganisaties dus niet, evenmin als de administraties
22 die bijgedragen hebben bij de totstandkoming van deze studie.

23 In een tweede fase kan deze oriëntatienota leiden tot een advies. De na te
24 streven aanbevelingen worden dan geformuleerd in de vorm van uitgangs-
25 punten, waar de raadsorganisaties zich achter scharen, en uitdagingen, die
26 aan het beleid voorgelegd worden. In die uitdagingen kunnen elementen
27 vervat zitten van visievorming en kunnen verbanden gelegd worden naar
28 mogelijke oplossingen.

29 Om de bespreking te structureren, neemt de PWC Bosbeleid de **economi-**
30 **sche functie** van het bos en meer specifiek de houtproductie als uitgangs-
31 punt. De keuze voor de economische functie gebeurt op basis van drie ar-
32 gumenten:

- 33 • Het Vlaamse Regeerakkoord bevat het voornemen om te streven naar
34 *"een verbeterde economische functie van het bos"*².
- 35 • De tegenstellingen en onduidelijkheden bij de invulling van de economi-
36 sche functie werken door naar de invulling van de andere functies van
37 het bos en blokkeren ook daar de discussie³.

---

¹ Minaraad (2013). Jaarprogramma 2013 van de Minaraad voor 2013, in uitvoering van art. 18 van het Decreet van 18 juli 2003 tot regeling van de strategische adviesraden. Jaarprogramma (2013|001), Brussel, 24 januari 2013, p.15.

² *"Door het optimaliseren van de verenigbare recreatieve functies van bossen en natuur, en het bevorderen van duurzaam geproduceerd hout, streven we naar een verbeterde economische functie van het bos en een return die de lokale economie in het buitengebied ten goede komt."* (uit: Vlaamse overheid (2009). De Vlaamse Regering 2009-2014. Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden. Voor een vernieuwende, duurzame, en warme samenleving. Regeerakkoord. Brussel, september 2009, p.57).

³ Enkele voorbeelden ter illustratie: 1) De EU heeft Vlaanderen instandhoudingsdoelstellingen opgelegd, maar tegelijk ook de opdracht gegeven om de zelfvoorzieningsgraad in hout te doen stijgen. Zonder uitbreiding van het bosareaal in Vlaanderen en zonder de nodige inspanningen om dit te laten toenemen, is het heel moeilijk om beide doelen te halen. 2) Ontbossingen in functie van IHD's dienen

38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65

- De beperkte invulling van de economische functie van het bos.

De bespreking van de economische functie zal gebeuren aan de hand van de **houtproductie** omdat:

- De boshoutkolom⁴ actief wijst op het belang van de houtproductie.
- De Europese Commissie en andere internationale instanties wijzen op het belang van houtproductie (zie [119]).
- Het ondernemerschap in bos en hout reëel is en een beleidsvisie vergt (zie hoofdstuk 2 De boshoutkolom).
- Houtproductie een goed verkmarktbaar ecosysteemdienst is (zie [3]).
- Hout een hernieuwbare grondstof is die op vlak van CO₂ beter scoort dan andere grondstoffen.
- Duurzame houtproductie mee kan helpen om de milieudoelstellingen te halen en om de kosten die dit teweegbrengt, gedeeltelijk op te vangen.

De bespreking van de houtproductiefunctie van het bos zelf wordt ingevuld aan de hand van een **meerdimensionaal kader** dat de verbinding moet maken met de andere aspecten van het bosbeleid. Dit impliceert specifieke aandacht voor:

- De multifunctionaliteit van het bos en de relatie tussen de economische functie en de andere functies van het bos.
- De verschillende ecosysteemdiensten die bossen leveren.
- De relatie met het regelgevend kader en de ruimtelijke ordening (bv. bosbehoud en -uitbreiding).
- De internationale ontwikkelingen en verplichtingen die een impact (kunnen) hebben voor het Vlaamse bosbeleid.
- De beschikbare instrumenten in de relevante beleidsdomeinen, die specifiek gericht zijn op de boshoutkolom of er indirect een impact op hebben.
- Het tijds kader.

---

niet gecompenseerd te worden. 3) Het streven naar meer natuurlijke verjonging van bossen is positief voor de biodiversiteit, maar bemoeilijkt bosexploitatie en doet de opbrengst van kwaliteitshout per ha dalen (Bron: Minaraad (2012). Door de bomen het bos niet meer zien. Beknopt verslag studiedag voorraadbeheer van 12 oktober 2011. Brussel, 15 juni 2012, bijgewerkte versie, 9p).

⁴ Afgeleid van het Engelse "*Forestry Wood Chain*" (FWC), waarmee zowel de houtproductie als de houtverwerking samen bedoeld wordt.

Deel I: Beschrijving van de economische functie van het bos

1 Inleiding

66

67 [1] Het Bosdecreet haalt aan dat "*een bos gelijktijdig verschillende functies*
68 *kan vervullen: onder meer economische, sociale, educatieve, wetenschap-*
69 *pelijke, ecologische en milieubescherpende functies*" (art. 5). In het Bos-
70 decreet worden achtereenvolgens de economische functie (art. 8-9), de so-
71 ciale en educatieve functie (art. 10-15), de milieubescherpende functie
72 (art. 16-17) en de ecologische functie (art. 18-21) beschreven. Het uit-
73 gangspunt van deze oriëntatienota is zoals eerder al gesteld de economi-
74 sche aspecten van het bos en meer specifiek de houtproductie. Na de ana-
75 lyse van de boshoutkolom, onderzoekt deze nota de interactie van de
76 boshoutkolom met de verschillende functies die in het Bosdecreet aange-
77 haald worden.

78 [2] De houding van de Vlaamse overheid wordt geïnspireerd door de biodiver-
79 siteits- en instandhoudingsdoelen die door Europa opgelegd worden. Maar
80 daarnaast moet nog rekening gehouden worden met het bestaan van een
81 andere Europese doelstelling, nl. de zelfvoorzieningsplicht en de recent
82 goedgekeurde Europese Bossenstrategie 2013⁵. Deze nieuwe bossenstra-
83 tegie gaat onder meer in op de aspecten van de waardeketen hout die het
84 bosbeheer sterk beïnvloeden. De strategie beklemtoont dat bossen niet al-
85 leen belangrijk zijn voor plattelandontwikkeling, maar ook voor milieu en
86 biodiversiteit, de boshoutkolom, bio-energie en in de strijd tegen klimaats-
87 verandering. De Europese Commissie pleit ook voor een holistische aan-
88 pak, die rekening houdt met de andere Europese beleidsdoelstellingen.

89 [3] De notie "multifunctionaliteit" die in het Bosdecreet beschreven wordt, is
90 verwant met de notie "ecosysteemdiensten". Daarom zal deze oriëntatieno-
91 ta regelmatig de boscosteemdiensten aanhalen in de beschrijvende pa-
92 ragrafen. Boscosteemdiensten zijn de goederen en diensten die bossen
93 kunnen leveren aan mensen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen
94 ondersteunende (bv. habitatfunctie, genenbehoud), toeleverende (bv.
95 hout, drinkwater), regulerende (bv. klimaatregulatie, fijn stoffilter) en cul-
96 turele (bv. recreatie, historisch erfgoed) diensten⁶. Het verschil met het

---

⁵ European Commission (2013). A new EU Forest Strategy: for forests and the forest-based sector. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2013) 659 final, Brussels, 20 September 2013, 17p.

⁶ Vanganskerke P., Verheyen K., Van Beek E. en Muys B. (2012). Boscosteemdiensten: wat bossen ons bieden. In: *Bosrevue* 41, juli-augustus-september 2012, p.11.

97 multifunctionaliteitsconcept is dat boscosteemdiensten ook een mone-
98 taire waarde kunnen krijgen (voor toeleverende diensten zoals de produc-
99 tie van hout is dit vrij eenvoudig te doen) en het multifunctioneel bosbe-
100 heer verruimen⁷.

101 [4] Vlaamse wetenschappers zijn er van overtuigd dat een afdoende kennis
102 van het concept ecosysteemdiensten cruciaal is om het maatschappelijk
103 draagvlak voor boscosteemsystemen te verhogen. Pas dan is het mogelijk om
104 stimulansen voor duurzaam beheer te ontwikkelen. Dit kan bijvoorbeeld
105 onder de vorm van betaling voor ecosysteemdiensten ("**Payment for Eco-**
106 **system Services - PES**"). "*Volgens de economische theorie is het een*
107 *rechtstreekse transactie tussen de dienstverlener en de baathebbende. (...)*
108 *In Vlaanderen kunnen we subsidies voor boscogenoers als voorbeeld aan-*
109 *halen van PES, hoewel het hier niet direct de gebruiker is die betaalt, maar*
110 *de betaling via de overheid verloopt. (...) Die zogenaamde subsidies voor*
111 *bos- en natuurbeheer zijn in realiteit een manier van betaling voor ecosys-*
112 *teemdiensten. Het gaat over werken en geld verdienen aan het produceren*
113 *van wat de gemeenschap nodig heeft aan biodiversiteit, een toeristisch*
114 *aantrekkelijk landschap, zuiver water of een wildrijk jachtgebied. Voor deze*
115 *producten en diensten bestaat tot dusver geen formele markt, dus neemt*
116 *de overheid het initiatief om collectief geïnde belastingen deels te gebrui-*
117 *ken om er landeigenaren die diensten aan de gemeenschap bewijzen mee*
118 *te betalen.*"⁸

119 Het voordeel van dit systeem is de relatief trage transactiekost (één rege-
120 ling voor iedereen), het nadeel is evenwel de afhankelijkheid van die sub-
121 sidies. Eenmaal die wegvallen, kan de interesse om die ecosysteemdien-
122 sten te garanderen snel verdwijnen.

123 [5] Uit de analyse van de boscosteemdiensten blijkt dat ook andere directe
124 factoren (onder meer landgebruik, habitatverlies, vervuiling & verstoring,
125 grondstoffengebruik) of externe factoren (bv. klimaatsverandering) een in-
126 vloed hebben op de houtfunctie van het bos⁹. Daarom behandelt deze ori-
127 entatienota ook deze elementen doorheen de verschillende hoofdstukken.

128 [6] Bij de herziening van het Natuur- en Bosdecreet, stelt de Vlaamse Regering
129 voor om artikel 8 te vervangen door een verwijzing naar artikel
130 12quinquies van het Natuurdecreet. In het te wijzigen Natuurdecreet zou

---

⁷ Vanganskerke P., Verheyen K., Van Beek E. en Muys B. (2012). Boscosteemdiensten: wat bos-
sen ons bieden. In: *Bosrevue* 41, juli-augustus-september 2012, p.12.

⁸ Vanganskerke P., Verheyen K., Van Beek E. en Muys B. (2012). Boscosteemdiensten: wat bos-
sen ons bieden. In: *Bosrevue* 41, juli-augustus-september 2012, p.14-16.

⁹ Vanganskerke P., Verheyen K., Van Beek E. en Muys B. (2012). Boscosteemdiensten: wat bos-
sen ons bieden. In: *Bosrevue* 41, juli-augustus-september 2012, p.11.

131 de economische functie één van de drie pijlers van het geïntegreerd beheer
132 ten behoeve van het natuurbehoud worden. De Memorie van Toelichting
133 stelt het als volgt: *“De economische functie van een terrein [bv. bos] dat*
134 *beheerd wordt ten behoeve van het natuurbehoud, houdt in dat dit terrein*
135 *wordt beschouwd en behandeld als een hernieuwbare natuurlijke hulpbron,*
136 *die belangrijke grondstoffen kan leveren maar ook diensten. Er wordt ge-*
137 *streefd naar een optimale benutting van ecosysteemdiensten. Dit zijn de*
138 *diensten en goederen die ecosystemen leveren en die door de mens kun-*
139 *nen worden benut of die voor de mens voordeel opleveren. (...) Deze [eco-*
140 *nomische] functie kan onder meer bestaan uit de voortbrenging van hout,*
141 *biomassa, hooi of andere producten. De invulling van de economische*
142 *functie op het terrein is gebaseerd op het principe dat hierbij gestreefd*
143 *wordt naar een evenwicht tussen kosten en baten die binnen het terrein*
144 *kunnen gerealiseerd worden in het kader van natuurbeheer.¹⁰”* Naast de
145 ecosysteemdienst houtproductie zouden ook de ecosysteemdiensten kust-
146 verdediging, terugdringen van overstromingsrisico's en het risico op water-
147 schaarste onder de economische functie vallen.

148 2 De boshoutkolom

149 [7] De boshoutkolom omvat de hele waardeketen vanaf de productie en win-
150 ning van de grondstof hout tot de distributie van de eindproducten. Deze
151 oriëntatienota maakt hierna het onderscheid tussen de houtproductie en de
152 houtverwerking. Deze opsplitsing sluit evenwel niet uit dat er ook sprake
153 kan zijn van een geïntegreerd ketenbeheer, want de verschillende deelsec-
154 toren van de boshoutkolom hangen aan elkaar vast.

155 2.1 Houtproductie

156 [8] De houtproductie omvat de bosbouw (teelt) en de bosexploitatie (ontgin-
157 ning van hout als ruwe grondstof).

158 2.1.1 Bosbouw

159 [9] De Vlaamse bossector is een groep actoren die ca. 100.000 personen om-
160 vat¹¹. Het aantal private boseigenaars zou rond de 68.000 variëren (inclu-
161 sief terreinbeherende verenigingen). Samen beheren zij ongeveer 103.000

---

¹⁰ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. Memorie van Toelichting, VR20132012 DOC.1567/3, Brussel, 20 december 2013, p.4-5.

¹¹ Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T., Van Reeth W., Weyembergh G. en Kuijken E. (red.) (2005). Natuurrapport 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud nr.24, Brussel, 2005, p.273.

162 ha¹² of 70 à 75% (naar gelang de bron¹³) van de totale bosoppervlakte in
163 Vlaanderen. Dit zijn in hoofdzaak kleine boscijneraars die gemiddeld niet
164 meer dan 1 ha in eigendom hebben. De overige 43.000 ha bossen zijn in
165 publieke handen¹⁴. Het Vlaamse Gewest beheert 13% van alle bossen. De
166 provincies, gemeentes, OCMW's, kerkfabrieken en intercommunales bezit-
167 ten ca. 17% van het Vlaamse bosareaal¹⁵. Allen samen beheren ze ca.
168 146.000 ha bos of ca. 11% van de totale oppervlakte van het Vlaamse
169 Gewest¹⁶. De gemiddelde oppervlakte per eigenaar in Vlaanderen zou 2,15
170 ha bedragen¹⁷.

171 [10] De Vlaamse bossen bevinden zich hoofdzakelijk in de provincies Antwerpen
172 en Limburg. Hoeveel hout er jaarlijks in Vlaanderen geproduceerd wordt, is
173 niet geweten. Enkel het vermarkte hout afkomstig uit de Vlaamse bosdo-
174 meinen, de overige overheidsbossen en de bosgroepen wordt systematisch
175 bijgehouden en gerapporteerd. Aangezien zij (publieke bossen en de priva-
176 te bossen aangesloten bij bosgroepen) allicht maar de helft van het totale
177 bosareaal beslaan in Vlaanderen, bestaat er een grote onzekerheid over de
178 effectieve houtoogst en de houtaanwas. Op Belgische schaal zou de gemid-
179 delde jaarproductie, voor alle houtsoorten samen, ongeveer 7 m³ per ha
180 bedragen¹⁸.

181 2.1.2 Bosexploitatie

182 [11] Bosexploitatie of bosuitbating wordt vaak als een onderdeel van bosbouw
183 gezien. Maar in Vlaanderen kopen houtkopers meestal bomen op stam (die
184 nog rechtstaan) en regelen zij zelf de exploitatie na aankoop van het hout.

---

¹² Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 'Wood processing strategy': Country report Belgium. 2008, p.17.

¹³ NARA 2005 vermeldt 75%, terwijl in het boek Boscologie en Bosbeheer in 2010 uitgegaan wordt van 70%. den Ouden J., Muys B., Mohren F., Verheyen K. (red.) (2011). Boscologie en Bosbeheer. Acco Leuven/Den Haag, 2011, 2de druk, p.23-24.

¹⁴ Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 'Wood processing strategy': Country report Belgium. 2008, p.17.

¹⁵ Hout Info Bois (s.d.). Bos en hout. Het bos... in cijfers. Online geraadpleegd op 11 september 2013: <http://www.houtinfo Bois.be/nl/142/bos-en-hout/het-bos/het-bos--in-cijfers>.

¹⁶ Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 'Wood processing strategy': Country report Belgium. 2008, p.17.

¹⁷ Hout Info Bois (s.d.). Bos en hout. Het bos... in cijfers. Online geraadpleegd op 11 september 2013: <http://www.houtinfo Bois.be/nl/142/bos-en-hout/het-bos/het-bos--in-cijfers>.

¹⁸ Hout Info Bois (s.d.). Bos en hout. Het bos... in cijfers. Online geraadpleegd op 11 september 2013: <http://www.houtinfo Bois.be/nl/142/bos-en-hout/het-bos/het-bos--in-cijfers>.

185 [12] In de Vlaamse openbare bossen wordt jaarlijks meer dan 100.000 m³ hout
186 gekocht en geëxploiteerd¹⁹. De houtkap moet vakkundig en verantwoord
187 gebeuren en daartoe werd een erkenningsregeling uitgewerkt voor houtko-
188 pers en houtexploitanten (zie 5.6). Volgens het ANB zijn er 304 erkende
189 exploitanten²⁰ en 16 erkende kopers²¹ actief in Vlaanderen. Zij staan in
190 voor de aankoop van hout op stam; het vellen, onttakken en ruw bewerken
191 van bomen; het uitslepen en uitrijden uit het bos; het laden langs de bos-
192 rand; het hakselen of frezen en het verkopen van rondhout. Op Belgisch
193 niveau zou de sector van de bosuitbaters anno 2011 644 arbeiders, 68 be-
194 dienden (waarvan 15 in Vlaanderen) en 1.914 zelfstandigen tewerkstel-
195 len²².

196 2.2 Houtverwerking

197 [13] Om de houtverwerkingssector goed in beeld te brengen en afdoende reke-
198 ning te houden met de onderlinge interactie tussen de diverse houtstro-
199 men, wordt hier uitgegaan van vijf categorieën: zaag- en fineerhout; pulp
200 (en papier); plaatmateriaal (spaanplaat, OSB, MDF); secundaire verwer-
201 king; en bio-energie.

202 2.2.1 Zaaghout en fineerhout

203 [14] De Vlaamse zagerijen zijn bijna allemaal KMO's met een beperkte capaci-
204 teit. Ze verwerken hoofdzakelijk loofhout. Door de hoge arbeidskosten
205 worden ze steeds minder winstgevend en dreigen geleidelijk aan te ver-
206 dwijnen. Het contrast met Wallonië is groot²³. In essentie leggen de zage-
207 rijen zich toe op het schillen, snijden, drogen en drenken van hout.

208 [15] Volgens de Nationale Federatie voor Zagerijen (NFZ) stellen de Belgische
209 zagerijen 3.000 werknemers te werk en halen ze jaarlijks een omzet van

---

¹⁹ Agentschap Natuur en Bos (s.d.). Boswetgeving – erkenning bosexploitanten. Online geraadpleegd op 27 mei 2013: http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Bos/Wetgeving_en_vergunning/Erkenning_exploitanten.aspx.

²⁰ Agentschap Natuur en Bos (2013). Overzicht erkende exploitanten-kopers op 4/12/2013. Online geraadpleegd op 12 december 2013: <http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeExploitanten20131204.pdf>.

²¹ Agentschap Natuur en Bos (2013). Overzicht erkende kopers op 4/12/2013. Online geraadpleegd op 12 december 2013: <http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeKopers20131204.pdf>.

²² Overzicht van tewerkstelling bosuitbating (2004-2012), aangeleverd op 10 juli 2013 door de Nationale Unie Houtsector (NUHOS).

²³ Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 'Wood processing strategy': Country report Belgium. 2008, p.20.

210 850 miljoen euro²⁴. Ze verwerkten in 2011 2,992 miljoen m³ hout. Daar-
211 voor doen zij voor 80 à 90% beroep op hout uit Belgische bossen. In
212 Vlaanderen echter, wordt heel wat rondhout geëxporteerd zonder eerste
213 verwerking in eigen land.

214 [16] De Belgische zagerijen verwerken jaarlijks gemiddeld 2 miljoen m³ naald-
215 hout en 0,4 miljoen m³ loofhout van eigen bodem. Deze volumes worden
216 nog aangevuld met 0,2 miljoen m³ geïmporteerd naaldhout en 0,4 miljoen
217 m³ geïmporteerd loofhout. Dit resulteert in jaarlijks 1,1 miljoen m³ ge-
218 zaagd naaldhout en 0,4 miljoen gezaagd loofhout. Deze hoeveelheden
219 worden nog aangevuld met 1,7 miljoen m³ verwerkt naaldhout en 1,7 mil-
220 joen m³ verwerkt loofhout uit het buitenland. Tijdens het zagen komt er
221 zaagmeel vrij. 10% daarvan wordt naar pulp en papierfabrieken afgevoerd,
222 de overige 90% worden door de vezelplatenindustrie gebruikt. Hoeveel
223 hout vanuit de zagerijen aangewend wordt voor energiewinning is niet dui-
224 delijk²⁵.

225 [17] Het verwerken van hoogwaardige boomstammen tot fineerhout is de voor-
226 bije jaren sterk achteruit gegaan in Vlaanderen.

227 2.2.2 Pulp (en papier)

228 [18] De Belgische pulp- en papierindustrie draait volgens Cobelpa – de Vereni-
229 ging van de Belgische fabrikanten van papierdeeg, papier en karton – een
230 jaarlijkse omzet van ongeveer 2 miljard euro en stelt meer dan 4.000
231 mensen te werk in tien bedrijven. Het Belgische productieapparaat onder-
232 scheidt zich van het buitenland door de specialisatie in grafische producten
233 (72% van de totale productie in 2012), zoals kranten- en tijdschriftenpa-
234 pier en print- en schrijfpapier. De overige 28% van de in België gefabri-
235 ceerde papierproducten zijn papier voor het vervaardigen van golfkarton-
236 nen dozen (23%), huishoudelijk- en sanitair papier en een aantal speciale
237 papiersoorten (5%). In 2012 bedroeg de totale productie van papierdeeg,
238 papier en karton 2,503 miljoen ton, waarvan 495.000 ton houtpulp en
239 2,008 miljoen ton papier en karton²⁶.

240

241

---

²⁴ Nationale Federatie voor Zagerijen (s.d.). Voorstelling. Online geraadpleegd op 27 mei 2013:
<http://www.woodnet.com/nl/filliere/fedhome.asp?fedid=9&lg=NL&mb=M>.

²⁵ Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 'Wood processing strategy': Country report Belgium.
2008, p.21.

²⁶ Cobelpa (2013). Annual Statistics 2012. Brussel, september 2013, p. 1-2.

Tabel 1: Productie en consumptieoverzicht in 2012 (in Kt)²⁷

product	productie	integratie	export	import	consumptie
houtpulp	495	265 (*)	208	337	624
papier & karton	2.008	410 (**)	1.553	3.206	2.855
grafisch papier	1.452	163	1.260	1.777	1.969
<i>houtvrij</i>	471	42	405	841	907
<i>houtbevattend</i>	981	121	855	936	1.063
verpakking	448	140	279	1.257	620
ander p & k	108	107	14	172	266
totaal	2.503	675	1.761	3.543	3.479

242

(*) geïntegreerd pulp en domestieke leveringen; (**) domestieke leveringen en cessies

243

[19] De grafische specialisatie en de omvang van de productie heeft grote consequenties voor de import- en exportstatistieken. Meer dan 90% van de Belgische papierconsumptie wordt geïmporteerd, terwijl de Belgische productie voor ca. 75% naar het buitenland gaat. De handelsbalans is bijgevolg negatief²⁸.

244

245

246

247

248

[20] Om papier en karton te maken zijn houtvezels nodig. De pulpfabrikanten gebruiken jaarlijks ongeveer 3.100.000 stères hout²⁹, wat neerkomt op ca. 815.000 ton. 80 % daarvan is loofhout met korte vezels (beuk, populier, eik), hoofdzakelijk afkomstig uit Frankrijk en 20 % naaldhout van vooral Belgische en Duitse oorsprong³⁰. Uit niet-EU-landen worden geen houtvezels geïmporteerd³¹. Het landenrapport uit 2008 toont aan waar houtvezels vandaan komen binnen de houtstroom: 0,5 miljoen m³ was toen afkomstig uit zagerijen, 2 miljoen m³ werd geïmporteerd en 0,5 miljoen m³ kwam van de houtoogst. De verwerking resulteert in pulp, waaruit anno 2008 2,3 miljoen m³ papier gemaakt werd³². Ook houtpulp wordt geïmporteerd. Vol-

249

250

251

252

253

254

255

256

257

²⁷ Cobelpa (2013). Annual Statistics 2012. Brussel, september 2013, p. 1-2.

²⁸ Cobelpa (2012). Economie. Belgische productie. Online geraadpleegd op 20 februari 2013: <http://www.cobelpa.be/nl/prodbelge.html>.

²⁹ 1 stère = een houtstapel van 1m hoog, 1m diep en 1m lang.

³⁰ Cobelpa (2012). Papier en Milieu. Brussel, juni 2012, p. 24.

³¹ Cobelpa (2013). Annual Statistics 2012. Brussel, september 2013, p. 6.

³² Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 'Wood processing strategy': Country report Belgium. 2008, p.23.

258 gens Cobelpa is 68% van de 337.000 ton (2012) afkomstig uit de EU en
259 30% uit Latijns-Amerika³³.

260 [21] Niet alleen vers hout wordt gebruikt, een deel van de pulp komt ook voort
261 uit recyclage. Volgens Ernst & Young België bedraagt de recyclagegraad
262 van papier en karton in België 76,2% (2011). Volgens dezelfde gegevens
263 bedraagt de productie van papier en karton 1.961.000 ton (2011), de in-
264 zamelings van papier en karton 2.160.000 ton, het nationaal verbruik
265 2.834.000 ton.³⁴

266 2.2.3 Plaatmateriaal (spaanplaat, OSB, MDF)

267 [22] De spaan- en houtvezelplatensector is heel belangrijk in België. De sector
268 verwerkt jaarlijks veel hout en levert veel toegevoegde waarde aan het ge-
269 bruikte hout. Ze maken onder meer spaan-, bouw- en meubelplaten. In
270 België is er nog één spaanplaatbedrijf actief weliswaar met verschillende
271 productiesites, alle gelegen in West-Vlaanderen. Voor de productie van
272 spaanplaten wordt gebruik gemaakt van rondhout, zaagmeel en andere re-
273 siduele stromen en verder vooral gerecycleerd hout. De MDF-productie si-
274 tueert zich in Wallonië en net over de grens in Frankrijk, daarbij wordt
275 vooral rondhout ingezet en kunnen ook enkele residuele stromen worden
276 gebruikt. De productie van OSB situeert zich in Limburg en is enkel geba-
277 seerd op rondhout als grondstof.

278 De Belgische producenten van plaatmateriaal zijn verenigd onder de koepel
279 van Fedustria.

280

Tabel 2: Gebruikte grondstoffen anno 2012 in de platenindustrie

houtverbruik	rondhout	Resthout (chips, zaag- sel, etc.)	recyclagehout	Totaal
ton atro	443.346	279.210	530.000	1.252.556

281 [23] De houtstromen binnen die deelsector zien er als volgt uit: 443.000 ton
282 atro³⁵ afkomstig van rondhout, 279.000 ton atro afkomstig van o.m.

³³ Cobelpa (2013). Annual Statistics 2012. Brussel, september 2013, p. 1-2.

³⁴ Filpap (2012). Studie naar de oudpapier recuperatie en recyclage 2011. Papierverbruik Belgen sterk overschat door import/export. Persbericht Filpap o.b.v. Ernst & Young studie naar de oudpapier recuperatie en recyclage 2011, Brussel, 11 oktober 2012, 3p.

³⁵ De eenheidsmaat atro is afgeleid uit het Duits: "*absolut trocken*", en staat voor helemaal gedroogd hout.

283 zaagmeel en 530.000 ton atro van "post-consumer" houtafval³⁶. Jaarlijks
284 wordt daaruit ca. 2,3 miljoen m³ vezelplaten gemaakt³⁷.

285 2.2.4 *Secundaire houtverwerking*

286 [24] De 'secundaire houtverwerking' is een vrij heterogene sector, zij groepeer
287 de fabrikanten van meubelen, zitmeubelen, houten plaatmateriaal, houten
288 constructie-elementen (o.m. spanten, parket), houten verpakkingen (o.m.
289 kisten, laadborden, paletten), kaders en lijsten, borstels en penselen,...
290 kortom, alle afgewerkte en halfafgewerkte producten in hout. Fedustria
291 vertegenwoordigt de bedrijven van de Belgische hout- en meubelindustrie
292 en verdedigt hun belangen.

293 [25] De houtverwerking vormt een belangrijk onderdeel van de bedrijfskolom
294 hout, die op haar beurt de hele waardeketen omvat vanaf de winning van
295 de grondstof hout, over de verwerking tot halffabrikaten en afgewerkte
296 producten, tot de distributie van deze eindproducten.

297 [26] Fedustria publiceert elk jaar de omzetcijfers voor de verschillende deelsec
298 toren. Volgens hen vertegenwoordigde de hout- en meubelindustrie in
299 2012 een economische activiteit ter waarde van 4,895 miljard euro en
300 stelde 20.574 personen tewerk in 1.400 bedrijven³⁸. De omzet van de
301 hout- en meubelindustrie daalde met 2,5 % ten opzichte van 2011 en ligt
302 daardoor 6,1 % lager dan in 2008 en zelfs 13,7 % lager dan 2007. De im
303 pact van de financiële crisis is dus bijlange nog niet weggewerkt³⁹.

304

Tabel 3: Evolutie van de omzet voor de houtindustrie⁴⁰

in miljoen euro	2011	2012	Vershil
Plaatmaterialen	1.270,1	1.267,4	-0,2%
Parketvloeren	21,7	23,3	+7,2%
Bouwelementen	862,4	821,4	-4,8%

³⁶ Bron: Fedustria op basis van Probos-onderzoek naar het aanbod van gecertificeerd hout op de Belgische markt in 2012.

³⁷ Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 'Wood processing strategy': Country report Belgium. 2008, p. 26.

³⁸ Fedustria (2013). Conjunctuur in de Belgische hout- en meubelindustrie in 2012 en begin 2013. Persbericht, Brussel, 24 april 2013, p. 3.

³⁹ Fedustria (2013). Conjunctuur in de Belgische hout- en meubelindustrie in 2012 en begin 2013. Persbericht, Brussel, 24 april 2013, p. 1.

⁴⁰ Fedustria (2013). Conjunctuur in de Belgische hout- en meubelindustrie in 2012 en begin 2013. Persbericht, Brussel, 24 april 2013, p.2 op basis van FOD Economie, BTW-aangiften.

Verpakkingen	344,5	350,2	+1,7%
Overige hout- verwerking	189,2	161,2	-14,8%
Subtotaal hout- industrie	2.687,9	2.623,2	-2,4%
Totaal hout- en meubelindustrie	5.018,9	4.895,2	-2,5%

305

306 [27] Ook de tewerkstellingsgraad toont een dalend verloop. Ten opzichte van
307 2011 daalde de tewerkstelling met 495 personen of 2,3 %. Ter vergelijking
308 de tewerkstelling bedroeg in 2005 nog 25.334 personen. Op zes jaar tijd
309 zijn dus 4.760 banen (-18,8%) verloren gegaan.

310 [28] De **export** van Belgische hout- en meubelproducten (inclusief doorvoer)
311 daalde tijdens de eerste negen maanden van 2012 met 4,1% ten opzichte
312 van de vergelijkbare periode het jaar daarvoor. Het exportcijfer komt zo op
313 2,3 miljard euro te liggen. De voornaamste afzetlanden zijn de buurlanden,
314 gevolgd door de rest van de EU-27:

- 315 • Frankrijk: 38,8%.
- 316 • Nederland: 23,7%.
- 317 • Duitsland: 12,9%.
- 318 • Rest van de EU-27: 14,6%.
- 319 • Rest van de wereld: 10%.

320 Fedustria stelt daarbij vast dat de uitvoer naar Duitsland licht gestegen is,
321 terwijl de export naar Frankrijk verminderde met 2,5% en de export naar
322 Nederland zelfs met 8,4%. De uitvoer naar Spanje kent de grootste afna-
323 me. De belangrijkste afnemers buiten de EU-27-zone zijn Rusland, Zwitser-
324 land en de Verenigde Staten, waarbij de afzet naar Rusland met 16,7%
325 gedaald is op één jaar tijd.

326 [29] De **import** van houtproducten en meubelen steeg niet langer in 2012 en
327 nam af met 1%. De sectorale handelsbalans blijft niettemin negatief. De
328 export/import ratio bedroeg in de eerste negen maanden van 2012 76,8%:

- 329 • EU-27-landen: 68,5%.
- 330 • China: 20,0%.
- 331 • Oost-Europa, niet EU: 0,7%.
- 332 • Rest van de wereld: 10,8%.

333 De invoer uit de EU-27 ging achteruit met 2,0%. De invoer uit Oost-Europa
334 buiten de EU (met een importaandeel van 0,7%) steeg met 2,0%. Uit de

335 andere regio's in de wereld werd 1,2% meer ingevoerd. De invoer van
336 houtproducten en meubelen uit China is in 2012 met 3,3% gestegen. Hier-
337 door stijgt het importaandeel van China tot 20,0% en blijft het land de be-
338 langrijkste buitenlandse leverancier van meubelen en houtproducten op de
339 Belgische markt⁴¹.

340 Ook voor 2013 verwacht de federatie maar een minieme omzettoename.

341 2.2.5 Bio-energie (groot verbruik)

342 [30] Bio-energie is de verzamelnaam voor energie die gewonnen wordt uit bio-
343 massa (materialen van dierlijke en plantaardige oorsprong)⁴². De Organisa-
344 tie voor Duurzame Energie (ODE) stelt dat biomassa net als olie, kolen en
345 gas omgezet kan worden in warmte en elektriciteit. Maar, *"in tegenstelling*
346 *tot deze fossiele brandstoffen halen planten en bomen door groei en nieu-*
347 *we aanplant evenveel CO₂ uit de lucht als er bij de verbranding weer vrij-*
348 *komt. De CO₂-kringloop is dus gesloten. Het totale proces is dus CO₂-*
349 *neutraal."*⁴³ Deze stelling gaat op voor zover er daadwerkelijk opnieuw bos
350 wordt aangeplant of vanuit natuurlijke verjonging tot wasdom wordt bege-
351 leid. De klimaatimpact van de verbranding van biomassa is evenwel erg
352 omstreden. Biomassa mag dan wel een hernieuwbare energiebron zijn, bij
353 de verbranding van biomassa komt meer CO₂ vrij per eenheid energie dan
354 bij fossiele brandstoffen. De UNFCCC en de Europese richtlijn hernieuwbare
355 energie gaan ervan uit dat bio-energie klimaatneutraal is, omdat de CO₂
356 die vrijkomt bij de verbranding wordt opgenomen door nieuwe planten-
357 groei. Maar wetenschappers wijzen erop dat, in het geval van energie op
358 basis van biomassa afkomstig uit bossen (afhankelijk van welke delen van
359 bomen, welke bomen, uit welke streek), de vrijgekomen CO₂ lange tijd
360 (decennia tot zelfs eeuwen) in de atmosfeer aanwezig blijft, alvorens te
361 worden vastgelegd door nieuwe aangroei van biomassa. Het Joint Research
362 Center van de Europese Commissie publiceerde recent een analyse van de
363 beschikbare wetenschappelijke studies over de klimaatimpact van energie
364 op basis van biomassa afkomstig uit bossen. De auteurs besluiten: *'[...]*
365 *the assumption of biogenic carbon neutrality is not valid under policy rele-*
366 *vant time horizons (in particular for dedicated harvest of stemwood for bi-*

---

⁴¹ Fedustria (2013). Conjunctuur in de Belgische hout- en meubelindustrie in 2012 en begin 2013. Persbericht, Brussel, 24 april 2013, p.4.

⁴² Minaraad (2013). Duurzaam gebruik van biomassa in een bio-economie. Gezamenlijk advies met SALV (2013|15), Brussel, 21 februari 2013, p.10.

⁴³ Organisatie Duurzame Energie (s.d.). Bio-energie. Online geraadpleegd op 30 juli 2013: <http://www.ode.be/bio-energie>.

367 *oenergy only) if carbon stock changes in the forest are not accounted*
368 *for*.⁴⁴

369 [31] De bio-energiesector beschikt (nog) niet over een federatie, maar sinds
370 2007 probeert het vernieuwde bio-energieplatform de hele sector te ver-
371 enigen en te vertegenwoordigen. Het strategische doel van het bio-
372 energieplatform is tweërlei: de marktontwikkeling van bio-energie in
373 Vlaanderen en het leveren van een bijdrage om de Europese en Vlaamse
374 doelstellingen inzake groene warmte en groene stroom te halen. Het bio-
375 energieplatform telt momenteel ruim 40 leden, waaronder alle grote en ge-
376 specialiseerde producenten, verdelers van bio-energiesystemen en de
377 componenten, onderzoeksinstellingen, studie bureaus en overheidsinstellin-
378 gen⁴⁵.

379 [32] Op wereldniveau maakt bio-energie 10,2% uit van de globale primaire
380 energieproductie en tegen 2050 zou dit kunnen oplopen tot 25-33%. 87%
381 van de bio-energie wordt voortgebracht op basis van houtachtige biomas-
382 sa. Door de stijgende vraag naar biobrandstoffen is ook de vraag naar
383 houtpellets voor energieopwekking fors gestegen. Ook in Vlaanderen en
384 Zuid-Nederland zijn onlangs brandstof pellet productie eenheden opgestart
385 (of zijn nog in opstart). Voor de pellet productie kopen deze bedrijven on-
386 der andere rondhout - naaldhout aan dat in dezelfde specificatie valt als
387 rondhout voor dunhouthagerijen, papier, MDF-, spaan- en OSB-platen. Zo
388 ontstaat er een bijkomende vraag naar naaldhout waarbij geen rekening
389 gehouden wordt met een juiste cascadering. Dit zet druk op de Noord-
390 Amerikaanse en Canadese bossen. In de Europese Unie is hout of houtafval
391 met een aandeel van 49% de voornaamste bron van hernieuwbare ener-
392 gie. Hierdoor dreigt er een onevenwicht te ontstaan tussen aanbod en
393 vraag⁴⁶.

394 [33] Momenteel bestaan er op Europees niveau, geen bindende duurzaamheids-
395 criteria voor het gebruik van biomassa. De UNECE Forest Sector Outlook
396 Study II voor 2010 – 2030⁴⁷, concludeert dat het toenemende gebruik van

---

⁴⁴ Agostini A., Jacopo Giuntoli J., and Boulamanti A. (2013). Carbon accounting of forest bioenergy. Conclusions and recommendations from a critical literature review. Report EUR 25354 EN, European Commission Joint Research Centre (JRC), Luxembourg, 87p. Online geraadpleegd op 12 december 2013: http://iet.jrc.ec.europa.eu/bf-ca/sites/bf-ca/files/files/documents/eur25354en_online-final.pdf.

⁴⁵ Organisatie Duurzame Energie (s.d.). Wat is het bio-energieplatform? Online geraadpleegd op 30 juli 2013: <http://www.ode.be/bio-energie/-wat-is-het-bio-energieplatform>.

⁴⁶ Minaraad (2013). Duurzaam gebruik van biomassa in een bio-economie. Gezamenlijk advies met SALV (2013|15), Brussel, 21 februari 2013, p.54-56.

⁴⁷ United Nations (2011). The European Forest Sector Outlook Study II 2010-2030. UNECE and FAO, Geneve, september 2011, p. 97. Online geraadpleegd op 12 december 2013: <http://www.fao.org/docrep/016/ap406e/ap406e00.pdf>.

397 biomassa negatieve consequenties zal hebben: *"If wood is to play its part*
398 *in reaching the targets for renewable energy, with rather favourable as-*
399 *sumptions about energy efficiency and increases for other renewable ener-*
400 *gies, and without expanding forest area, wood supply would have to be*
401 *mobilized strongly, increasing by nearly 50% in twenty years (Promoting*
402 *wood energy scenario). However the mobilisation of such high volumes*
403 *would have significant environmental, financial and institutional costs. To*
404 *achieve this level of highly intensive silviculture and harvesting, strong po-*
405 *litical will would be necessary to modify many framework conditions for*
406 *wood supply. The very high levels of extraction of residues and stumps*
407 *would negatively affect nutrient flows, soil carbon and thus water holding*
408 *capacity and biodiversity. Forests would also be less attractive for recrea-*
409 *tion."*

410 [34] Het Minaraad en SALV-advies over het duurzaam gebruik van biomassa le-
411 vert ook voor Vlaanderen interessante informatie op. *"In Vlaanderen werd*
412 *in 2010 voor 51 PJ aan biomassa ingezet voor energieproductie in het*
413 *Vlaamse Gewest, wat een vervijfvoudiging betekent tijdens het voorgaande*
414 *decennium."*⁴⁸ Verderop in het advies wordt gesteld dat 58% van de Belgi-
415 sche hernieuwbare energie uit hout of houtafval gegenereerd wordt. Dit
416 zorgt voor bijkomende druk op de houtmarkt aangezien België nu al hout
417 en houtafval moet importeren uit het buitenland om aan de vraag van de
418 hout- en meubelindustrie, vezelplatenindustrie, papier- en pulpindustrie te
419 voldoen.

420 [35] De elektriciteitssector voorziet tegen 2020 een verbruik van ca. 3,5 miljoen
421 ton hout om daarmee groene elektriciteit op te wekken. Dit houdt meer
422 dan een verdubbeling in van het huidige verbruik (1,395 miljoen ton anno
423 2012)⁴⁹.

424 2.2.6 Bio-energie (klein verbruik)

425 [36] In Frankrijk wordt het oogsten van brandhout op 8% geschat van de totale
426 jaarlijkse houtoogst. In de Vlaamse bossen oogsten lokale mensen ook veel
427 hout voor brandhoutgebruik. Tot vrij recent werd dat hout vaak (bijna)
428 gratis weggegeven of verliep de exploitatie niet altijd zonder problemen.
429 Het totaal volume aan brandhoutkappingen in de privé-sector is niet exact
430 bekend maar zal voor Vlaanderen toch in de grootteorde van minimaal
431 150.000 m³ hout per jaar vallen.

---

⁴⁸ Minaraad (2013). Duurzaam gebruik van biomassa in een bio-economie. Gezamenlijk advies met SALV (2013|15), Brussel, 21 februari 2013, p.56.

⁴⁹ Fedustria (2013). Houtbalans voor België in 2012-2020. Brussel, 2013, p.5

432 Sinds de oprichting van de bosgroepen is er een goed werkend en continu
433 groeiend brandhoutcircuit ontstaan. De Bosgroepen kunnen een voorname
434 rol gaan spelen bij de valorisatie en het professionaliseren van deze steeds
435 groeiende hoeveelheden brandhout. In 2012 verkochten de Limburgse
436 Bosgroepen bv. op de gezamenlijke brandhoutverkoop alleen al 255 loten
437 aan 126 verschillende kopers (goed voor 2.000 m³ hout en 44.125 euro
438 opbrengst voor de eigenaars). In 2013 ging het al om 3.300 m³ hout met
439 een opbrengst van 52.885 euro. Ook het ANB organiseert brandhoutverko-
440 pen en los van de bosgroepen oogsten veel particuliere eigenaars zelf
441 brandhout in hun bos (al dan niet voor eigen gebruik). Deze heropleving
442 van een oeroude bosbeheervorm heeft talrijke voordelen. Het draagvlak
443 voor bos en bosbeheer bij het breed publiek stijgt door in het bos te wer-
444 ken en verschillende assortimenten van hout komen zo aan bod: van
445 kruinhout dat opgeruimd wordt na een exploitatie (i.p.v. machinaal), hak-
446 houtstoven opnieuw afzagen, bomen knotten, eerste dunningen, bestrij-
447 dingen van invasieve exoten, vellingen in gevoelige boszones. Ook de uit-
448 voer van kleinschalige exploitaties, bv. de gerichte ingrepen voor de
449 productie van kwaliteitshout, kunnen via deze weg vermarkt worden.

450 Een vergelijking tussen bossen waar deze organisatie en opvolging onder-
451 steund wordt via bosgroepen en andere organisaties, leert dat die onder-
452 steuning en bemiddeling cruciaal is voor een goede werking. De organisatie
453 en opvolging vergt wel enige tijdsinvestering van bosgroepen, maar de op-
454 volging gebeurt grotendeels met vrijwilligers en de tijdsinvestering is effici-
455 enter dan bij het aanvragen en opvolgen van een subsidie.

456 *2.2.7 Globaal overzicht van de houtsector*

457 [37] Wanneer al deze gegevens samengebracht worden, zou de totale tewerk-
458 stelling, de omzet en de geproduceerde en verwerkte volumes duidelijk
459 moeten worden. Dit is echter niet zo eenvoudig omdat de data diffuus en
460 niet eenduidig zijn of soms ontbreken⁵⁰.

461 Uit het beschikbare cijfermateriaal kan de Minaraad afleiden dat de hout-
462 sector minstens 30.200 mensen tewerkstelt in België. Volgens de website
463 van het NFZ varieert de totale tewerkstelling (direct en indirect) rond de
464 60.000 arbeidsplaatsen⁵¹. De verschillende deelsectoren produceren elk
465 jaar samen meer dan 6.310.000 m³ halfafgewerkte of afgewerkte pro-

---

⁵⁰ Vlaamse data ontbreken grotendeels, bovendien dateren de bekomen gegevens niet altijd uit het-
zelfde jaar of is de eenheidsmaat verschillend.

⁵¹ Nationale Federatie voor Zagerijen (s.d.). Voorstelling. Online geraadpleegd op 27 mei 2013.
<http://www.woodnet.com/nl/filliere/fedhome.asp?fedid=9&lg=FR&mb=M>.

466 ducten. Hun omzet bedraagt minimum 7,745 miljard euro per jaar of meer
467 dan 2,14% van het BBP⁵².

468 Fedustria heeft een schatting van de houtbalans gemaakt voor 2012 en dit
469 vergeleken met de mogelijke houtvraag anno 2020. Daaruit blijkt dat Bel-
470 gië meer hout verbruikt dan het produceert en dat de vraag de komende
471 jaren mogelijk zal verdubbelen, bij een slechts in beperkte mate gestegen
472 aanbod.

473

Tabel 4: Houtbalans voor België in 2012 en 2020 (Fedustria⁵³)

Aanbod (in 1.000 ton atro)	2012	2020
Bos	2.000	2.035
Pre-consumer	860	860
Post-consumer	800	880
Pellets	500	800
Totaal	4.160	4.575

474

Verbruik (in 1.000 ton atro)	2012	2020
Zagerijen	1.800	1.800
Platen	1.500	1.500
Papier	960	960
Brandhout	1.000	1.250
Pellets	500	800
Groene stroom	1.395	3.395
Groene warmte	725	6.200
Totaal	7.880	15.905

475 Op basis van deze weliswaar uiterst onvolledige gegevens moet gesteld
476 worden dat de houtsector nog steeds een sector is met een zekere omvang
477 en belang, ook al neemt de productie en de tewerkstelling geleidelijk aan
478 af.

---

⁵² Volgens de Nationale Bank België bedroeg het Bruto Binnenlands Product 361,683 miljard euro in 2012.

⁵³ Fedustria (2013). Houtbalans voor België in 2012 en 2020. Schatting door Fedustria. Brussel, 2013, p.1.

2.3 Duurzame houtoogst

- 480 [38] De Vlaamse overheid heeft tot op heden geen visie ontwikkeld, noch een
481 beleid, over bosproductie (in relatie tot het milieu- en natuurbeleid), over
482 de wijze waarop zij omgaat met de bestaande houtvoorraden, het oogsten
483 en het heraanplanten van bossen. Dit is zorgwekkend voor de economische
484 functie van het bos.
- 485 [39] Vlaanderen zou naar schatting over een **houtvoorraad** van gemiddeld
486 253m³ hout per ha beschikken, wat vrij hoog is in vergelijking met sommi-
487 ge buurlanden⁵⁴. De helft van de Vlaamse bossen zou bestaan uit 50% on-
488 gemengd loofbos, 36% ongemengd naaldbos en 11% gemengd bos⁵⁵. De
489 aanplant van loofbomen in Vlaanderen is de voorbije jaren toegenomen tot
490 ca. 70% in de bossen van het Vlaams Gewest, tot 47% bij de andere
491 openbare besturen en tot 39% bij particulieren. In deze cijfers werd even-
492 wel geen rekening gehouden met de aangeplante populieren⁵⁶, ook al
493 neemt deze soort een belangrijk deel van de houtvoorraad in. Grove den
494 en populier zijn nog steeds de meest voorkomende soorten met respectie-
495 velijk een aandeel van 27% en 16% van de totale houtvoorraad⁵⁷.
- 496 [40] Indien de totale oppervlakte van het bosareaal gelijk blijft, komt een duur-
497 zame **houtoogst** neer op een evenwicht tussen het jaarlijkse aantal gevel-
498 de bomen en de jaarlijkse aanwas in de bossen die bestemd zijn voor de
499 houtproductie. In Vlaanderen is het moeilijk om in te schatten hoeveel de
500 houtoogst werkelijk bedraagt bij gebrek aan cijfermateriaal. De overheid
501 beschikt over exacte gegevens van de houtverkoop in de publieke bosdo-
502 meinen, maar voor de private bossen ontbreekt systematiek. Enkel op ba-
503 sis van de houtverkoop van de bosgroepen kan een inschatting gebeuren.
504 In theorie wordt er 800.000 m³ hout geogst op jaarlijkse basis, maar dat
505 is wellicht een grove overschatting⁵⁸. Het ANB meldde een verkoop van

⁵⁴ Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T. en Van Reeth W. (red.) (2007). Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr.4. Brussel, 2007, p. 223.

⁵⁵ den Ouden J., Muys B., Mohren F., Verheyen K. (red.) (2011). Bosecologie en Bosbeheer. Acco Leuven/Den Haag, 2011, 2de druk, p.24-25.

⁵⁶ Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T., Van Reeth W., Weyembergh G. en Kuijken E. (red.) (2005). Natuurrapport 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud nr.24. Brussel, 2005, p.121.

⁵⁷ den Ouden J., Muys B., Mohren F., Verheyen K. (red.) (2011). Bosecologie en Bosbeheer. Acco Leuven/Den Haag, 2011, 2de druk, p.24-25.

⁵⁸ Volgens UNECE (2009) bedraagt de jaarlijkse houtoogst in België ca. 4,4 miljoen m³ rondhout. In Wallonië zou volgens Laurent (2006) ongeveer 3,6 miljoen m³ rondhout geogst worden. Het verschil voor Vlaanderen komt dan theoretisch neer op ca. 800.000 m³, wanneer abstractie gemaakt wordt van Brussel. [Kint V. et al. (2011). Staat er nog (kwaliteits)hout in onze bossen anno 2050?

506 104.272 m³ hout in 2011, de bosgroepen maakten gewag van 72.681 m³
 507 in 2010 en de verkoopgegevens van de andere overheden dateren uit 2005
 508 en bedroegen ca. 100.000 m³. Dit doet vermoeden dat de eigenlijke op-
 509 brengst in de praktijk wellicht rond de 300.000 m³ per jaar schommelt⁵⁹.
 510 Dit ligt in de lijn van de laatste beschikbare verkoopberekening uit de na-
 511 tuurindicatoren voor het jaar 2005: 102.156 m³ hout uit de door ANB be-
 512 heerde domeinbossen, 100.462 m³ hout uit de bossen beheerd door de
 513 overige overheden en 37.000 m³ hout uit de bosgroepen⁶⁰. Op Belgisch ni-
 514 veau zou de totale hoeveelheid geproduceerd hout 4,395 miljoen m³ be-
 515 dragen (FAO/ForesStat).

516 [41]

Tabel 5: Houtoogst uit openbare bossen en bosgroepen⁶¹

m ³	Vlaams Gewest	Andere overheden	Bosgroepen ⁶²	totaal
1999	67.949	15.165	3.502	86.616
2000	70.539	26.177	4.724	101.440
2001	27.255	12.076	11.549	50.880
2002	71.881	33.272	16.135	121.288
2003	66.413	51.689	17.059	135.161
2004	90.400	43.737	33.205	167.342
2005	102.156	100.462	21.749	224.367
2006			46.356	
2007			64.872	
2008			57.547	
2009			51.301	
2010			72.681	
2011	104.272 ⁶³		71.691	>175.963

Uit: *KUL-Lessenreeks Wetenschap van de Bossen*, powerpointpresentatie, Leuven, 18 oktober 2011, slide 12].

⁵⁹ Kint, V. et al. (2011). Staat er nog (kwaliteits)hout in onze bossen anno 2050? Uit: *KUL-Lessenreeks Wetenschap van de Bossen*, powerpointpresentatie, Leuven, 18 oktober 2011, slide 12.

⁶⁰ Natuurindicatoren (2007). Boskwaliteit: Houtoogst. Tabel voor het reproduceren van getoonde grafiek. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 26 november 2007. Online geraadpleegd op 12 december 2013: www.natuurindicatoren.be.

⁶¹ Natuurindicatoren (2007). Boskwaliteit: Houtoogst. Tabel voor het reproduceren van getoonde grafiek. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 26 november 2007. Online geraadpleegd op 12 december 2013: www.natuurindicatoren.be.

⁶² Info bezorgd door Koepel Bosgroepen (2013). Voor de jaren 1999-2003 en 2005 is er telkens een verschil met de oogstcijfers die op de website van de natuurindicatoren opgelijst staan (1999: 1.519 m³; 2000: 3.696 m³; 2001: 8.761 m³; 2002: 17.034 m³; 2003: 17.059 m³; 2005: 37.000 m³).

517 [42] De trend is stijgend, maar dat wil niet noodzakelijk zeggen dat er meer
518 hout geoogst wordt in Vlaanderen. Het ANB en de bosgroepen beheren
519 namelijk elk jaar meer en meer oppervlakte bos, bovendien kunnen een-
520 malige omvormingen naar loofbomen of heidevlakten voor een meer dan
521 gebruikelijk aanbod hout zorgen⁶⁴. Het Natuurrapport 2007 geeft aan dat
522 Vlaanderen jaarlijks slechts een heel klein volume hout oogst. Ten opzichte
523 van de beschikbare houtvoorraad komt dit neer op slechts 0,9%. Dit ver-
524 klaart mee de toename van het houtvolume op stam. Wanneer de hout-
525 oogst vergeleken wordt met de aanwasstatistieken (ca. 3,7 m³ in 2004),
526 blijkt dat Vlaanderen amper 25% van het oogstpotentieel benut⁶⁵. Dit heeft
527 uiteraard gevolgen voor de **zelfvoorzieningsgraad** en de handelsbalans.
528 Net als Nederland kan Vlaanderen slechts voor 10% tegemoet komen aan
529 de houtvraag van de houtverwerkende nijverheid⁶⁶. De boshoutkolom ver-
530 wacht een nog groter tekort vanaf 2030 omdat de vraag naar minder kwa-
531 litatief hout allicht zal stijgen doordat de energiesector meer en meer bio-
532 massa integreert bij de elektriciteitsopwekking (zie [53]). Het exporteren
533 van het merendeel van het kwaliteitshout uit de Vlaamse bossen naar het
534 buitenland, moet hierbij evenwel in rekening gebracht worden.

535 2.4 Houtimport

536 [43] België importeert jaarlijks ca. 3,72 miljoen ton hout⁶⁷. Het merendeel is af-
537 komstig uit de EU-27-landen (68,5%). De rest komt uit China en de rest
538 van de wereld (zie [29]). In 2005 was 23% van de geïmporteerde hout-
539 producten (inclusief papier) in de EU, afkomstig uit "*high risk countries*".

---

⁶³ Kint V. e.a. Staat er nog (kwaliteits)hout in onze bossen anno 2050? Uit: *KUL-Lessenreeks Wetenschap van de Bossen*, powerpointpresentatie, Leuven, 18 oktober 2011, slide 12.

⁶⁴ Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T., Van Reeth W., Weyembergh G. en Kuijken E. (red.) (2005). Natuurrapport 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud nr.24. Brussel, 2005, p.269.

⁶⁵ Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T. en Van Reeth W. (red.) (2007). Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr.4. Brussel, 2007, p. 224.

⁶⁶ Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T., Van Reeth W., Weyembergh G. en Kuijken E. (red.) (2005). Natuurrapport 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud nr.24. Brussel, 2005, p.270.

⁶⁷ Fedustria (2013). Houtbalans voor België in 2012 en 2020. Schatting door Fedustria. Brussel, 2013, p.2.

540 Dit zijn landen waar 20 tot 90% van de productie illegaal is⁶⁸. De Europese
541 Commissie schat het aandeel illegaal ingevoerd hout binnen de EU op
542 19%⁶⁹. De economische waarde van de illegale houtkap wordt geschat op
543 minstens 30 tot 100 miljard dollar per jaar. Dit komt neer op 10 à 30% van
544 de globale houthandel⁷⁰.

545 [44] In Centraal Afrika (vooral Kameroen), het Amazonebekken en in Zuidoost-
546 Azië worden veel bossen illegaal gekapt. Het illegale hout vindt zijn weg
547 naar onder meer Europa (15-30%). In de haven van Antwerpen (maar ook
548 in Gent of Vlissingen) wordt jaarlijks ongeveer 200.000 ton hout binnenge-
549 bracht. In tegenstelling tot Rotterdam werd er in Antwerpen de voorbije
550 vijf jaar geen illegaal hout meer onderschept⁷¹. De import van illegaal tro-
551 pisch hout bevestigt het belang van betrouwbare certificering.

552 [45] Het toezicht op de legaliteit van geïmporteerd hout behoort niet tot de be-
553 voegdheden van het ANB en evenmin van de afdeling Milieu-inspectie. Dit
554 is de taak van de federale diensten die verantwoordelijk zijn voor het pro-
555 ductbeleid en moeten instaan voor de implementatie van de Houtverorde-
556 ning van de Europese Unie (sinds 3 maart 2013 van kracht)⁷². Het ANB
557 speelt wel een rol in het toezicht op de EU Houtverordening, vermits deze
558 geldt voor alle hout dat op de Europese markt verhandeld wordt en dus
559 ook voor het hout dat in Europa zelf geproduceerd wordt.

560 [46] Vlaanderen promoot de aankoop van hout afkomstig uit duurzaam beheer-
561 de bossen en houdt daar zelf ook rekening mee in zijn aankoopbeleid, zoals
562 blijkt uit het Actieplan Duurzame Overheidsopdrachten dat de Vlaamse Re-
563 gering in december 2012 goedgekeurd heeft⁷³.

---

⁶⁸ Organisation for Economic Co-operation and Development (2007). The Economics of Illegal Logging and Associated Trade. OECD Round Table on Sustainable Development, SG/SD/RT(2007)1/REV, Paris, 8-9 January 2007, p. 4 & 42.

⁶⁹ Indufor (2008). Assessment of the impact of potential further measures to prevent the importation or placing on the market of illegally harvested timber or products derived from such timber. Final report European Commission – DG Environment, Helsinki, 21 January 2008, 590p.

⁷⁰ Nelleman C., Interpol Environmental Crime Programme (eds.) (2012). Green carbon, black trade: illegal logging, tax fraud and laundering in the world's tropical forests. A rapid response assessment. United Nations Environment Programme, GRID-Arendal, 2012, p.6.

⁷¹ Eckert M. (2012). Antwerpen draaischijf van illegaal hout. In: *De Standaard* van 10 december 2012, p.4 o.b.v. Bisschop, L. (2012). Out of the woods: the illegal trade in tropical timber and a European trade hub. In: *Global Crime*, 13:3, p.191-212.

⁷² Verordening (EU) nr. 995/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 tot vaststelling van de verplichtingen van marktdeelnemers die hout en houtproducten op de markt brengen (EU Timber Regulation). De Houtverordening maakt deel uit van het FLEGT-actieplan om de illegale houtkap wereldwijd te bestrijden.

⁷³ Vlaams Parlement (2013). Vraag om uitleg van de heer Peter Reekmans tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid, en tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu,

564 **2.5 Duurzame houtlabels**

565 [47] De certificering van houtproducten is gebaseerd op criteria voor duurzaam
566 bosbeheer. De twee belangrijkste certificeringssystemen zijn FSC en PEFC.
567 FSC ontstond vanuit milieu-NGO's, sociale en economische actoren in 1993
568 en hanteert een mondiale uniformiteit, PEFC werd in 1999 in het leven ge-
569 roepen op vraag van private houtproducenten om lokaal andere klemtonen
570 te kunnen leggen. Momenteel is wereldwijd 254 miljoen ha PEFC gecertifi-
571 ceerd⁷⁴ en 183 miljoen ha FSC gecertificeerd⁷⁵. Op Europees niveau is er
572 qua oppervlakte weinig verschil: 83,9 miljoen ha PEFC versus 80,5 miljoen
573 ha FSC. Wat de opname in de handel betreft, heeft FSC wereldwijd 26.886
574 CoC-certificaten en PEFC 10.194 CoC-certificaten. Voor België betreft het
575 289.050 ha PEFC en 21.374 ha FSC gecertificeerd bos en 248 PEFC en 301
576 FSC CoC-certificaten⁷⁶.

577 [48] Op basis van studiewerk van Proforest (2011)⁷⁷ die beide houtlabels met
578 elkaar vergeleken heeft, blijken toch nog steeds verschillen te bestaan tus-
579 sen beide systemen, waardoor de milieubeweging nog steeds bedenkingen
580 heeft bij het PEFC-label.

581 [49] De EU aanvaardt FSC en PEFC als volwaardige labels. In Vlaanderen wor-
582 den beide labels aanvaard bij het aankoopbeleid van de overheden, maar
583 naar de boseigenaar toe wordt enkel FSC-certificering ondersteund via het
584 groepscertificaat van de Vlaamse overheid.

585 [50] Het ANB meldt dat de verkoop van Vlaams FSC-hout de voorbije jaren
586 sterk gestegen is (i.e. 101.611 m³ in 2012, bijna een verdrievoudiging ten
587 opzicht van 2008). Ongeveer de helft van het hout is afkomstig uit de pro-
588 vincie Limburg. Sinds 2010 neemt naaldhout een groter deel voor zijn re-
589 kening dan loofhout. Grove den en Corsicaanse den zijn momenteel de be-

---

Natuur en Cultuur, over de invoer van illegaal gekapte tropische houtsoorten – Stuk 1604 (2012-2013). Verslag commissievergadering nr. C223 – LEE30 (2012-2013) – 4 juni 2013, p.6-9.

⁷⁴ PEFC (2013). Global Stats. September 2013. Website geraadpleegd op 23 oktober 2013. <http://www.pefc.org/resources/webinar/747-pefc-global-certification-forest-management-chain-of-custody>.

⁷⁵ FSC (2013). Facts & Figures. As of 20 september 2013. Website geraadpleegd op 23 oktober 2013. <https://ic.fsc.org/>.

⁷⁶ FSC (2013). Global FSC certificates: type and distribution. October 2013. Website geraadpleegd op 23 oktober 2013. <https://ic.fsc.org/facts-figures.19.htm>.

PEFC (2013). PEFC Global Statistics: SFM & CoC Certification. September 2013. Website geraadpleegd op 23 oktober 2013. <http://www.pefc.org/resources/webinar/747-pefc-global-certification-forest-management-chain-of-custody>.

⁷⁷ Proforest (2011). Review of PEFC adequacy in delivering ACE commitments. Final Report, Oxford, May 2011, 19p.

590 langrijkste soorten met FSC-label. Dit is wellicht te verklaren door het om-
591 vormingsbeleid van het Vlaamse bosareaal naar meer inheemse loofboom-
592 soorten. Eind 2012 telde Vlaanderen 18.646 ha FSC-gecertificeerd bos via
593 het groeps-certificaat van het ANB (een toename met 1.567 ha in 2012)⁷⁸.
594 Het FSC-groeps-certificaat telt 63 leden, waarvan 38 openbare en 25 priva-
595 te boscijenaars. De privé-boscijenaars vertegenwoordigen slechts 206 ha
596 of 1% van de totale Vlaamse FSC-oppervlakte⁷⁹. Het groeps-certificaat staat
597 pas sinds 2008 open voor private boscijenaars. Sindsdien wordt er een
598 constante groei met ca. 1.000 ha/jaar vastgesteld. Het relatief lage aantal
599 privé-boscijenaars moet ook tegen deze achtergrond geïnterpreteerd wor-
600 den. Uit de domeinbossen (ANB) werd 59.326 m³ FSC-hout verkocht of
601 51% van het totale volume verkocht hout uit ANB-bossen.

602 [51] Het ANB merkt evenwel op dat *"ongeveer de helft van het door het ANB-*
603 *geproduceerde FSC-hout aangekocht wordt door FSC-gecertificeerde be-*
604 *drijven, met als gevolg dat de FSC-claim nog vervalt bij de andere helft*
605 *van het verkochte FSC-hout van ANB. Van die helft blijkt bovendien ook*
606 *slechts een beperkt deel zijn verdere weg in de FSC-keten te vinden. Bij-*
607 *gevolg komt actueel slechts maximum 25% van het door het ANB aange-*
608 *boden FSC-gelabeld hout effectief terecht in de FSC-keten"*⁸⁰.

609 Uit deze cijfers van het ANB blijkt dat slechts een klein deel van de bossen
610 in Vlaanderen FSC-gecertificeerd is en dan nog hoofdzakelijk de bossen die
611 door de Vlaamse overheid zelf beheerd worden. Houtproducenten geven
612 aan dat de vraag naar gecertificeerd hout groot is, zowel bij producenten
613 als consumenten. De vraag is hoger dan het aanbod, waardoor Vlaanderen
614 veel gecertificeerd hout (bijna 40%) moet invoeren uit Frankrijk en Wallo-
615 nië⁸¹.

616 2.6 Duurzaam materialenbeheer

617 [52] Het maatschappelijk besef groeit dat onze natuurlijke rijkdommen en
618 grondstoffen eindig zijn. Dit gegeven houdt kansen in voor de boshoutko-
619 lom om het maatschappelijk draagvlak voor een duurzame houtproductie

---

⁷⁸ Op 31 oktober 2013 was dit aantal al opgelopen tot 20.258 ha volgens de "ledenlijst FSC Groeps-certificaat Agentschap voor Natuur en Bos" (<http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Hout/FSC-boscificering.aspx>).

⁷⁹ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). Stand van zaken FSC-certificering Vlaams bos eind 2012. Brussel, 2013, 3p.

⁸⁰ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). Stand van zaken FSC-certificering Vlaams bos eind 2012 Brussel, 2013, 3p.

⁸¹ Minaraad (2012). Door de bomen het hout niet meer zien. Beknopt verslag van studiedag hout-voorraadbeheer van 12 oktober 2011, Brussel, 2012, p.3-4.

620 te vergroten. Uit cijfers van Eurostat blijkt dat het Europese bosareaal tus-
621 sen 1990 en 2010 gestegen is⁸². De toename in houtvolume en houtaan-
622 was vormt een goede uitgangspositie voor duurzame ontwikkeling. Hout is
623 een duurzame (hernieuwbare) vervanger van andere materialen zijn omdat
624 er bij de productie veel minder energie aan te pas komt (de houtverwer-
625 kende bedrijven streven zelf ook een CO₂-neutraliteit na bij hun verwer-
626 kingsprocessen) en de bossen zelf kunnen als CO₂-sinks fungeren⁸³.

627 [53] De EU-20-20-20-doelstelling t.a.v. hernieuwbare energie, leidt tot een heel
628 sterke druk op de houtvoorraad. Een eenzijdige keuze voor biomassa is
629 niet correct wanneer daarbij hoogkwalitatief hout als biomassa aangewend
630 wordt. Bovendien mag het houtgebruik de inspanningen om de klimaats-
631 verandering te bestrijden niet te niet doen. De vraag naar hout en afgelei-
632 de houtproducten zal tegen 2030 in principe stabiel blijven, maar de vraag
633 naar hout als energiegroenstof niet. Het houttekort in 2030 zou kunnen op-
634 lopen tot ongeveer 300 miljoen kubieke meter⁸⁴.

635 [54] Houtafval valt onder de categorie organische fracties van biomassa. Hout
636 staat als grondstof onder toenemende druk. Dit stimuleert de Europese
637 houtsector om zo efficiënt mogelijk aan de slag te gaan. Een voorbeeld van
638 optimalisatie is de "cascade use" van hout. Volgens een rapport van het
639 departement Economie, Wetenschap en Innovatie moet Vlaanderen zich in
640 de toekomst sterker focussen op het hoogwaardige gebruik van biomassa
641 om pas op het einde van de levenscyclus van een grondstof (hout, papier
642 of pulp...) over te gaan tot energetische valorisatie. Daarbij moeten be-
643 staande en nieuwe afvalstromen maximaal ingezet worden⁸⁵. In eerdere
644 adviezen wees ook de Minaraad al op het toepassen van het cascade-
645 principe (voeding -> materialen -> energie). De opwekking van energie
646 moet zich vooral richten op de reststromen die zich niet meer voor voe-
647 dings- of materiaaltoepassingen geschikt zijn. De Raad is dus geen voor-
648 stander van het gebruik van hout als biomassa-brandstof, wanneer dat-
649 zelfde hout nog als grondstof aangewend kan worden⁸⁶.

---

⁸² Minaraad (2012). Door de bomen het bos niet meer zien. Beknopt verslag studiedag houtvoor-
raadbeheer van 12 oktober 2011, Brussel, p.2.

⁸³ Minaraad (2012). Door de bomen het bos niet meer zien. Beknopt verslag studiedag houtvoor-
raadbeheer van 12 oktober 2011, Brussel, p.3-4.

⁸⁴ Minaraad (2012). Door de bomen het bos niet meer zien. Beknopt verslag studiedag houtvoor-
raadbeheer van 12 oktober 2011, Brussel, p.2.

⁸⁵ Vlaamse overheid – departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) (2012). Duurzaam
gebruik van en waardecreatie uit hernieuwbare grondstoffen voor de biogebaseerde industriële pro-
ductie zoals biomaterialen en groene chemicaliën in Vlaanderen. Brussel, oktober 2012, p.160.

⁸⁶ Minaraad (2011). Groene warmte. Gezamenlijk advies met SERV (2011|59). Brussel, 29 septem-
ber 2011, p.18 en Minaraad. Duurzaam gebruik van biomassa in een bio-economie. Gezamenlijk ad-
vies met SALV (2013|15). Brussel, 21 februari 2013, p.30.

650 3 De boshoutkolom in relatie met de (andere) 651 economische functie(s) van het bos

652 [55] Naast hout levert het bos ook andere toeleverende ecosysteemdiensten:
653 niet-houtige producten (*non timber forest products* – NTFP) die allerlei toe-
654 passingen kennen. Het Bosdecreet vermeldt die kort in art. 8 als "*bospro-*
655 *ducten andere dan hout*", maar gaat verder niet in op deze producten. De-
656 zelfde voorwaarden als voor de houtproductie zijn hierbij van tel: "*het*
657 *verhogen van de materiële opbrengsten mag de andere functies van het*
658 *bos niet verhinderen*".

659 [56] De niet-houtige producten uit de Vlaamse bossen zijn in hoofdzaak bessen,
660 noten, zaden en paddenstoelen. Maar ook daarbij gelden beperkingen zoals
661 bv. het verbod op paddenstoelenpluk.

662 3.1 Zaadproductie

663 [57] De Vlaamse bodemgesteldheid en het klimaat zijn optimaal om bomen te
664 kweken. In Vlaanderen hebben de boomkwekers zich verenigd in de fede-
665 ratie "Algemeen Verbond van de Belgische Sierteelt" (AVBS). Deze sector,
666 die gespecialiseerd is in de teelt van alle mogelijke soorten bos- en haag-
667 planten, telt 76 bedrijven anno 2012. Zij stellen samen 237 volwaardige
668 arbeidskrachten (VAK) te werk en zijn goed voor een jaarlijkse omzet van
669 ongeveer 40,5 miljoen euro, maar maken geen deel uit van de boshoutko-
670 lom omdat zij tot de landbouwsector gerekend worden. Bosboomkwekerij-
671 en oogsten onder meer zaden in het bos om hun zaadbestanden op peil te
672 houden en leveren de boomsoorten die in functie van IHD aangeplant moe-
673 ten worden.

674 3.2 Jacht en wildbeheer

675 [58] Jacht en wildbeheer kan ook onder deze categorie van toeleverende bos-
676 ecosysteemdiensten vermeld worden. De jachtsector is op verschillende
677 terreinen in de open ruimte actief en bij gevolg ook in de bossen. Naast het
678 recreatieve recht, kan de jacht ook een economisch doel hebben, zij het
679 evenwel beperkt en niet altijd in verhouding met de kosten (bv. jacht-
680 pacht). Het jagen resulteert in het zich toe-eigenen van een stuk wild, i.e.
681 het bekomen van een voedingsproduct en, eventueel, ook bijproducten van
682 hoge kwalitatieve waarde. Deze oogst kan ook verkocht worden, en kan al-
683 dus een economisch aspect verkrijgen. Dit "economische" aspect is niet de

684 hoofdmotivatie van jagers, maar kan wel een randvoorwaarde vormen in
685 verband met de omkaderende horeca en de wild verwerkende industrie⁸⁷.

686 [59] In 2012 waren er ruim 12.000 jagers actief in Vlaanderen⁸⁸, al dan niet
687 verenigd in één van de 183 wildbeheereenheden die in het gewest actief
688 zijn⁸⁹. Ingeval de jager geen eigenaar is van het bos, ontvangt de boseige-
689 naar een jaarlijkse jachtpacht van de jager. De jachtpacht is in feite de
690 monetaire valorisatie van zowel het recreatieve als het voedselaspect van
691 de jacht. Maar deze inkomsten zijn heel beperkt voor de Vlaamse boseige-
692 naars.

693 [60] Voor de boseigenaars is het vooral belangrijk dat de aangeplante bomen
694 niet of zo weinig mogelijk beschadigd worden door het wildbestand. Van
695 jagers wordt daarom verwacht dat zij de vooraf bepaalde afschotcijfers van
696 bv. ree uit het afschotplan halen om wildschade tot een aanvaardbaar mi-
697 nimum te herleiden. Om overexploitatie van wild, wildschade en ongewens-
698 te schade of hinder door jacht te vermijden, werkte de Vlaamse overheid
699 de nodige jachtregelgeving (o.m. Jachtdecreet, Jachtopeningsbesluit,
700 Jachtvoorwaardenbesluit, Jachtadministratiebesluit en Soortenschadebe-
701 sluit, ...) uit die bepaalt hoe en wanneer de jacht moet verlopen.

702 4 De boshoutkolom in relatie met de andere 703 functies van het bos

704 4.1 De sociale en educatieve functie

705 [61] Bij hevige hitte zoeken mensen verkoeling in bossen. Maar ook los van de
706 temperatuur trekken ze de bossen in om er te wandelen, te sporten of er
707 tot rust te komen.

708 4.1.1 Toegankelijkheid van bossen

709 [62] Art. 10 §1 van het Bosdecreet stelt dat "*de sociale en educatieve functie*
710 *van het bos onder meer bestaat in de toegankelijkheid van het bos voor*
711 *het publiek met het oog op recreatie of vorming.*" Art. 31bis §1 van het-

---

⁸⁷ Minaraad (2013). Het ontwerp Jachtopeningsbesluit 2013-2018. Advies (2013|25). Brussel, 16 mei 2013, p.8-9.

⁸⁸ Vlaams Parlement (2012). Hoorzitting van 14 februari 2012 over de digitalisering van de jacht-plannen. Verslag van 23 maart 2012. Stuk 1543 (2011-2012) – Nr.1, p. 4.

⁸⁹ Agentschap Natuur en Bos (2013). Overzicht erkende WBE's van 2 december 2013. Online ge-raadpleegd op 12 december 2013:

[http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Wildbeheer/Wildbeheereenhe-
den/20131202%20Lijst%20erkende%20WBEs%20per%20provincie.pdf](http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Wildbeheer/Wildbeheereenhe-den/20131202%20Lijst%20erkende%20WBEs%20per%20provincie.pdf) .

712 zelfde decreet geeft aan dat dit ook een van de doelstellingen is van de
713 bosgroepen: "5. *het recreatieve medegebruik verbeteren door de openstel-*
714 *ling van de bossen op elkaar af te stemmen*".

715 [63] Volgens het Bos- en het Natuurdecreet geldt de principiële toegankelijkheid
716 en zijn alle wegen in bossen en natuurreservaten toegankelijk voor voet-
717 gangers (Bosdecreet, art. 10 §3). Private bouseigenaars kunnen dit principe
718 steeds omkeren en hun bossen onvoorwaardelijk afsluiten omdat het bur-
719 gerlijk wetboek voorziet dat iedereen zijn goed zonder motivatie mag af-
720 sluiten. Een bijkomende argument is de vaststelling dat de openstelling
721 voor het brede publiek beheerkosten en risico's (zoals bv. brandgevaar en
722 veiligheid bij bosexploitatie) met zich meebrengt. Maar hoeveel private
723 bouseigenaars hun terreinen openstellen, is niet duidelijk, want hoewel wen-
724 selijk, zijn dergelijke cijfergegevens niet beschikbaar. Uit de bevraging bij
725 het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen blijkt evenwel dat de Vlaming vragende
726 partij is voor meer toegankelijk bos⁹⁰ en zelfs bereid zou zijn om ervoor te
727 betalen.

728 [64] Beheerders van bossen en natuurreservaten kunnen de principiële toegan-
729 kelijkheid ook uitbreiden via een toegankelijkheidsregeling. Zo kunnen an-
730 dere gebruikers dan voetgangers toegelaten worden of kunnen bepaalde
731 zones als speel- of bivakzone worden aangeduid.

732 [65] Het Vlaamse MINA-plan 4 bevat de plandoelstelling dat het aandeel toe-
733 gankelijke bossen en natuurreservaten in Vlaanderen verhoogd moet wor-
734 den tot 60% in 2015 (i.e. ca. 87.600 ha bos o.b.v. cijfers uit de bosinven-
735 taris). De oppervlakte-indicator van het aandeel toegankelijke bossen geeft
736 de evolutie weer van de oppervlakte van toegankelijke bossen en natuur-
737 reservaten met een toegankelijkheidsregeling, in overeenstemming met
738 het besluit van de Vlaamse Regering (d.d. 5 december 2008). In 2012 be-
739 zit ca. 3.089 ha bos en ca. 385 ha erkend natuurreservaat een toeganke-
740 lijkheidsregeling. Hiermee is ca. 3 % van de plandoelstelling (MINA-plan 4)
741 gehaald. Voor meerdere bossen en natuurreservaten zijn toegankelijk-
742 heidsregelingen in opmaak of doorlopen ze momenteel de goedkeurings-
743 procedure.⁹¹

744 [66] In de praktijk zou er echter veel meer oppervlakte bos toegankelijk zijn,
745 want zoals hierboven al aangegeven werd, hangt toegankelijkheid niet en-
746 kel af van een toegankelijkheidsregeling. Natuurpunt beheert bv. 7.000 ha

---

⁹⁰ Dries T. & Hendrickx B. (2013). Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Samen denken over de Vlaamse Ruimte. Powerpointpresentatie van IVOX, Leuven, 11 februari 2013, p.17.

⁹¹ Demolder H. & Peymen, J. (2012). Natuurindicatoren 2012. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, IN-BO.M.2012.2, Brussel, p.27.

747 bos. Meer dan 95% van deze bossen zijn opengesteld voor zachte recreatie
748 en bijgevolg principieel toegankelijk⁹².

749 [67] Bij de herziening van het Natuur- en Bosdecreet, stelt de Vlaamse Regering
750 voor om de artikels 10 tot 15 te vervangen door een verwijzing naar de ar-
751 tikels 12sexies, septies, octies en novies van het Natuurdecreet. In het te
752 wijzigen Natuurdecreet zou de sociale functie één van de drie pijlers van
753 het geïntegreerd beheer ten behoeve van het natuurbehoud worden. De
754 sociale functie zal volgens de Memorie van Toelichting onder meer bestaan
755 uit "*de toegankelijkheid van natuur voor recreatie, natuurbeleving en na-
756 tuureducatie*"⁹³. Het uitgangspunt zou de principiële toegankelijkheid van
757 bossen moeten worden en gemotoriseerd verkeer wordt er verboden. Op
758 basis van de voorgestelde wijziging zouden verschillende artikels uit het
759 huidige Bosdecreet afgeschaft worden, met name de definities van een
760 bosweg en voetgangers (respectievelijke Bosdecreet, art. 4, 9° en 22°), de
761 subsidiëring bij het openstellen van bossen (Bosdecreet, art. 13), de rege-
762 ling van gemotoriseerd verkeer in bossen (art. 14) en de subsidies voor
763 natuurontwikkeling in bossen (art. 19bis). Ook de regeling van parken
764 (Bosdecreet, art.4bis) zou opgeheven worden door de invoering van de na-
765 tuurbeheerplannen. De bepaling dat de openstelling van het bos niet mag
766 leiden tot een vermindering van de oppervlakte die met bosbegroeiing is
767 bezet (art. 11) zou ook verdwijnen.

768 4.1.2 Informatie en sensibilisering

769 [68] Bossen vormen de plaats bij uitstek voor natuur- en milieueducatieve pro-
770 jecten zowel voor scholen als voor gezinnen. Het merendeel van de natuur-
771 en milieu-educatieve centra besteden aandacht aan alle functies van het
772 bos (multifunctionaliteit), en dus ook aan de productie en exploitatie van
773 hout. Dit gebeurt om voldoende maatschappelijke draagvlak te creëren
774 voor alle facetten van duurzaam bosbeheer.

775 [69] Momenteel telt Vlaanderen 18 bezoekers- en NME-centra, verspreid over
776 alle vijf provincies. Daarnaast hebben ook de provincies en de gemeenten
777 elk hun eigen aanpak en locaties om aan NME te doen⁹⁴. Regionale land-
778 schappen houden zich eveneens bezig met het sensibiliseren en informeren
779 van jongeren, gezinnen en verenigingen. Bosgroepen hebben als doelgroep
780 de boseigenaars. Deze moeten in principe niet gesensibiliseerd worden

---

⁹² Natuurpunt (2013). Fact-sheet bos – Bosarm Vlaanderen. Mechelen, april 2013, p.4.

⁹³ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. Memorie van Toelichting, VR20132012 DOC.1567/3, Brussel, 20 december 2013, p.5-7.

⁹⁴ Vlaamse overheid – departement Leefmilieu, Natuur en Energie (s.d.). NME-sector in kaart. NME binnen de Vlaamse overheid. Online geraadpleegd op 12 december 2013:
<http://www.lne.be/themas/natuur-en-milieueducatie/algemeen/nme-vlaanderen/nme-sector>.

781 voor de economische functie van het bos, maar wel voor het duurzame be-
782 heer ervan.

783 4.1.3 Recreatie

784 [70] Wie recreëert in een bos, leert het hele ecosysteem bewust of onbewust
785 beter kennen en waardeert het meer. Kinderen die van jongs af aan vaak
786 met bossen in contact komen, hebben ook als volwassenen een hogere
787 waardering voor bossen. Bosrecreatie heeft bovendien ook een economi-
788 sche dimensie via onder meer de geïntegreerde of aanpalende horeca-
789 voorzieningen.

790 [71] Bossen verhogen de landschappelijke en toeristisch-recreatieve waarde van
791 een regio (zoals bv. de Ardennen) met op zijn beurt een positieve *feedback*
792 voor de boshoutkolom, die zo onrechtstreeks zijn eigen werking ruimer
793 kenbaar kan maken en in een beter daglicht kan plaatsen. Als belangrijke
794 randvoorwaarde wordt echter wel gesteld dat het recreatieve medegebruik
795 van bosgebieden de ecologische draagkracht van het gebied niet mag
796 overschrijden⁹⁵.

797 4.2 De ecologische functie

798 [72] Zoals eerder al vermeld, zijn bossen dynamische ecosystemen die de mens
799 diverse ecosystemendiensten leveren (zie [3]). De toeleverende bosesys-
800 teemdiensten (houtverkoop, jacht) kunnen het makkelijkst gemonetari-
801 seerd worden en blijken daardoor ook het meest opbrengst te genereren in
802 tegenstelling tot de ondersteunende of regulerende diensten (ecologische
803 functies)⁹⁶. In het verleden werden veel bossen beheerd omwille van de
804 houtproductie. De voorbije decennia is de kennis van de maatschappelijke
805 waarde van de ecologische functie van het bos sterk toegenomen.

806 [73] Art. 18 van het Bosdecreet (1991) somt op waaruit de zorg voor het be-
807 houd, de ontwikkeling of het herstel van de ecologische functie van de bos-
808 sen bestaat. Dit komt neer op:

- 809 • het bevorderen van de autochtone boom- of struiksoorten;
- 810 • het stimuleren van uit zichzelf functionerende processen;
- 811 • het bevorderen van een gevarieerde bosstructuur door onder meer on-
812 gelijkjarigheid en ongelijkvormigheid na te streven en te streven naar
813 een voldoende aanwezigheid van oude bomen en dood hout;

---

⁹⁵ Bosgroep Vlaamse Ardennen tot Dender (2011). Duurzame houtproductie in Vlaanderen: nood aan een toekomstvisie. Ronse, 2011, p.7.

⁹⁶ Vanganskerke P., Verheyen K., Van Beek E. en Muys B. (2012). Bosecosystemendiensten: wat bossen ons bieden. In: *Bosrevue* 41, juli-augustus-september 2012, p.15.

- 814 • een gepast beheer van alle natuurelementen en van alle landschapsecologisch en cultuurhistorisch waardevolle elementen;
- 815
- 816 • het beheer ten behoeve van het behoud, de ontwikkeling of herstel van
- 817 de biologische diversiteit, van populaties van zeldzame soorten of on-
- 818 dersoorten en ten behoeve van de instandhouding, de ontwikkeling of
- 819 het herstel van habitats of deels natuurlijke ecosystemen;
- 820 • het behoud of herstel van de natuurlijke waterhuishouding;
- 821 • het beheer gericht op het tegengaan van alle nadelige externe beïnvloe-
- 822 ding.

823 [74] Bij de herziening van het Natuur- en Bosdecreet, stelt de Vlaamse Regering
 824 voor om artikel 18 te vervangen door een verwijzing naar de artikelen
 825 12ter en 12quater van het Natuurdecreet. In het te wijzigen Natuurdecreet
 826 zou de ecologische functie één van de drie pijlers van het geïntegreerd be-
 827 heer ten behoeve van het natuurbehoud worden. De Memorie voorziet de
 828 volgende toelichting: *"De ecologische functie van natuur heeft betrekking*
 829 *op de rol van een terrein in het kader van het natuurbehoud, het in stand-*
 830 *houden, herstellen en ontwikkelen van natuur en het natuurlijk milieu, het-*
 831 *geen kadert in de zorg voor het behoud van de biologische diversiteit. Te-*
 832 *vens heeft deze [ecologische] functie betrekking op de*
 833 *milieubeschermende rol van een terrein dat beheerd wordt ten behoeve*
 834 *van het natuurbehoud, onder meer het behoud en herstel van de natuurlij-*
 835 *ke werking van watersystemen, de zelfzuivering van waterlopen, de regu-*
 836 *lering van het debiet van waterlopen, de klimaatregeling of op het af-*
 837 *schermen van zones die het leefmilieu belasten, het bestrijden van*
 838 *landerosie en de bescherming van waterwinningsgebieden.⁹⁷"* Artikel 19
 839 van het huidige Bosdecreet over de ecologische functie van het bos zou
 840 komen te vervallen.

841 4.2.1 Biodiversiteitsbehoud en –herstel

842 [75] De relatie tussen de houtproductiefunctie en de ecologische functie van het
 843 bos moet hoofdzakelijk in het kader van het gewenste biodiversiteitsniveau
 844 bekeken worden, want biodiverse ecosystemen zijn beter bestand tegen
 845 externe verstoringen. Bovendien hoeven ze daarom niet minder productief
 846 te zijn⁹⁸.

847 [76] In een interne beleidsnota stelt het ANB dat houtproductie een van de mo-
 848 gelijke doelstellingen van duurzaam natuurbeheer is. De productie van

⁹⁷ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. Memorie van Toelichting, VR20132012 DOC.1567/3, Brussel, 20 december 2013, p.4.

⁹⁸ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering". Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.5.

849 hout valt te overwegen wanneer het niet conflicteert met specifieke na-
850 tuurdoelstellingen. In veel gevallen zullen natuurdoelen en houtproductie-
851 doelen gecombineerd kunnen worden. De keuze voor houtproductie moet
852 evenwel gemotiveerd worden. Bij het afwegen van productiedoelen is het
853 belangrijk rekening te houden met de diversificatie in functie van biodiver-
854 siteit en risicospreiding, de continuïteit van het aanbod en het behoud van
855 productiecapaciteit⁹⁹.

856 [77] Van houtproductie is er pas sprake wanneer het beheer gebeurt met de in-
857 tentie om een specifiek houtproduct te verkrijgen of wanneer het hout
858 vermarkt wordt via een houtverkoop. *“Of houtproductie compatibel is met*
859 *specifieke natuurdoelstellingen blijft vanzelfsprekend een eerste afweging.*
860 *In bosreservaat, kwetsbare ecosystemen, of zeer waardevolle biotopen kan*
861 *elke vorm van houtwinning a priori uitgesloten worden, of hoogstens als*
862 *overgangsmaatregel voorzien worden. In sommige gevallen komt hout vrij*
863 *als restproduct van natuurbeheer maar is een verkoop niet wenselijk of*
864 *mogelijk. Ook dan is er geen sprake van houtproductie. Vaak echter zullen*
865 *natuurdoelen en houtproductiedoelen gecombineerd kunnen worden,” stelt*
866 *de beleidsnota van het ANB¹⁰⁰. “Waar ecosysteemdiensten conflicteren met*
867 *natuurdoelen, moet een evenwicht gevonden worden dat rekening houdt*
868 *met overkoepelende doelen (bv. IHD) en lokale mogelijkheden,” aldus het*
869 *ANB¹⁰¹.*

870 4.2.2 Instandhoudingsdoelstellingen (IHD)

871 [78] Bossen vormen één van de categorieën van de Europees beschermde habi-
872 tats. Negen verschillende boshabitats van bij ons zijn Europees beschermd.
873 Ondanks het tot op heden gevoerde beleid en beheer, verkeren ze allen in
874 een ongunstige staat van instandhouding. Vijf bostypes scoren zelfs zeer
875 ongunstig, omdat hun voortbestaan is bedreigd¹⁰².

876 In Vlaanderen nemen de Europees beschermingswaardige boshabitats (G-
877 IHD) tussen de 37.303 en 47.645 ha in. Het is de bedoeling om deze bos-
878 sen significant uit te breiden met 5.875 à 9.210 ha door effectieve bosuit-
879 breiding of bestaande bossen (ca. 27.545 à 36.740 ha) om te vormen.

---

⁹⁹ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project “Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering”. Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.7-8.

¹⁰⁰ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project “Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering”. Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.7.

¹⁰¹ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project “Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering”. Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.5-6.

¹⁰² Demolder H. & Peymen, J. (2012). Natuurindicatoren 2012. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, IN-BO.M.2012.2, Brussel, p.21.

880 Bossen nemen het grootste deel van alle habitats voor hun rekening, zowel
881 qua grootte als qua uitbreidingsoppervlaktes. Binnen Habitatrichtlijngebied
882 nemen boshabitats ongeveer 20.824 ha in beslag (SBZ-H). De verschillen-
883 de bostypes vereisen zo goed als allemaal een gelijkaardig beheer. De be-
884 heeringrepen kaderen meestal in een multifunctioneel duurzaam bosbeheer
885 en moeten leiden tot een ongelijkjarig, gemengd, structuurrijk bos. Bij dit
886 soort beheer van habitatwaardige bossen kunnen economische en ecolo-
887 gische doelen met elkaar verweven worden¹⁰³. Het ANB geeft aan dat heel
888 wat opportuniteiten voor kwaliteitshout zich zullen aanbieden in het kader
889 van de realisatie van de IHD¹⁰⁴.

890 [79] Beheerders van openbare bossen en private bossen die gelegen zijn in VEN
891 moeten beheerplannen opmaken die rekening houden met de criteria van
892 duurzaam bosbeheer (zie 3.2)¹⁰⁵. De beheerders van private bossen die
893 niet in VEN-gebied liggen, kunnen op vrijwillige basis bosbeheerplannen
894 opmaken die de criteria van duurzaam bosbeheer (CDB) in acht nemen¹⁰⁶.
895 Het ANB heeft ondertussen een ontwerp van Criteria voor Duurzaam Na-
896 tuurbeheer (CDN) uitgewerkt dat past in het kader van geïntegreerd na-
897 tuurbeheer. Het ontwerp maakt het voorwerp uit van bilateraal en multila-
898 teraal overleg met de betrokken actoren. De Vlaamse Regering heeft
899 ondertussen een voorontwerp van decreet ingediend tot wijziging van het
900 decreet Natuurbehoud en het Bosdecreet, waarin de klemtoon gelegd
901 wordt op geïntegreerd natuurbeheer. Daarin is niet meer sprake van CDB
902 maar eenvoudigweg van criteria.

903 4.2.3 Exotenbeleid

904 [80] Zowel inheemse als uitheemse boomsoorten (exoten genaamd) kunnen di-
905 verse functies van bossen vervullen (economische, sociale, milieubescher-
906 mende), doch op vlak van biodiversiteit scoren exoten beduidend lager,
907 temeer in gelijkvormige en gelijkjarige bestanden (ook wel plantages ge-
908 noemd).

---

¹⁰³ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van IHD. Deel I: Actuele Vlaamse kader inzake toestand, doelstellingen en beheermaatregelen van Europees beschermde habitats en soorten. Studiedocument (2013|1-I), Brussel, 24 januari 2013, p.45-50.

¹⁰⁴ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering". Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.10.

¹⁰⁵ Vlaamse Regering (2003). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de beheerplannen van bossen. Brussel, 27 juni 2003, art. 3 §1.

¹⁰⁶ Vlaamse Regering (2003). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de beheerplannen van bossen. Brussel, 27 juni 2003, art. 4 §2.

- 909 [81] Sinds 2003 wordt in het Vlaamse bosbeleid dan ook consequent een anti-
910 exotenbeleid gevoerd. Het ANB zet sterk in op de bestrijding van invasieve
911 soorten zoals Amerikaanse vogelkers en bosomvorming naar inheemse
912 soorten was de afgelopen tien jaar de norm in het beleid (vergunningsad-
913 viezen, beheerplannen). Enkel de (her)bebossing met inheemse soorten
914 wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, met uitzondering van Ca-
915 nadapopulier bij bebossing van landbouwgrond.
- 916 [82] Maar deze benadering wordt stilaan moeilijk te verdedigen in alle bossen.
917 Diverse onderzoeken en observaties nuanceren immers het beeld dat alle
918 uitheemse bomen overal en a priori 'slecht' zouden zijn. In bepaalde bo-
919 sontwikkelingen is een selectieve eindkap van de exoten niet de beste eco-
920 logische strategie (bv. Amerikaanse eik en vleermuiskolonies). Naast meer
921 autochtoon materiaal, kan in het licht van klimaatverandering en de reeds
922 verslechterende vitaliteit van soorten, ook gepleit worden voor een verbre-
923 ding van het aantal boomsoorten. Meer en meer wordt de vraag naar een
924 meer genuanceerd exotenbeleid ook door de overheid gedragen (cf. be-
925 leidsnota ANB over 'Bosbeheer voor benutting en klimaatsverandering'). Bij
926 deze nuancering zou ook de rol van de soort in het bosecosysteem en de
927 lokale situatie mee in rekening gebracht kunnen worden bij de afweging
928 over houtproductie en soortenkeuze¹⁰⁷. Zo is bijvoorbeeld Canadapopulier
929 een zeer interessante soort om de nodige bosuitbreiding sneller te laten
930 verlopen en via deze weg makkelijker tot uiteindelijk rijkere bosecosys-
931 temen te bekomen. Ook de menging van uitheemse met inheemse soorten
932 in één bosbestand kan aanleiding geven tot ecologisch interessante bosty-
933 pes, waarbij ook houtoogst met een grotere economische verwerkingsmo-
934 gelijkheden ontstaat. In het buitenland bestaan hier voorbeelden van (Ne-
935 derland).
- 936 [83] Belangrijk voor de toekomstige beleidskeuze blijft evenwel het onderscheid
937 tussen de vraag of exoten al dan niet geweerd moeten worden, en de
938 vraag in welke mate exoten al dan niet actief gestimuleerd moeten worden.
939 Immers, de aanplant van exoten wordt door de individuele boseigenaar
940 veelal ingegeven omwille net van de hogere rendabiliteit (o.a. kortere om-
941 looptijd).
- 942 [84] Een aantal exoten zijn echter invasief en vormen een bedreiging voor in-
943 heemse soorten. De Europese Commissie heeft eind 2013 een wetgevend
944 voorstel (ontwerpverordening) uitgebracht met betrekking tot de voorko-
945 ming en bestrijding van invasieve soorten, met onder meer een lijst van te
946 verbieden soorten, de instelling van een detectiesysteem, coördinatie van

---

¹⁰⁷ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering". Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.10.

947 bestrijdingsacties tussen Lidstaten, en grenscontroles vergelijkbaar met
948 deze die Australië, Nieuw-Zeeland en Canada hanteren.

949 **4.3 De milieubeschermdende functie**

950 [85] Bossen hebben een milieubeschermdende functie. Veel regulerende en on-
951 dersteunende ecosysteemdiensten vallen daaronder. Zij bieden de moge-
952 lijkheden om bepaalde milieu- en volksgezondheidsproblemen aan te pak-
953 ken. Het Bosdecreet stelt het volgende over de milieubeschermdende functie
954 van bossen:

- 955 • Art. 16 *"Bossen die omwille van hun ligging of in samenstelling een uit-*
956 *gesproken rol vervullen onder meer voor de bescherming van waterwin-*
957 *ningsgebieden, de erosiebestrijding, de regulering van het debiet der*
958 *waterlopen, de klimaatregeling, de waterzuivering, of die zones af-*
959 *schermen die het leefmilieu belasten, kunnen als milieubeschermdende*
960 *bossen worden erkend. De Vlaamse Regering wijst de bestaande of aan*
961 *te leggen bossen aan die een milieubeschermdende functie moeten ver-*
962 *vullen. Ze bepaalt, de MiNa-Raad gehoord, de criteria voor de aandui-*
963 *ding en de regelen van het beheer en toegankelijkheid van deze bossen,*
964 *rekening houdend met de noodzaak van het behoud van die bossen."*
- 965 • Art.17 *"De Vlaamse Regering, na advies van de MiNa-Raad bepaalt de*
966 *vergoeding, alsmede de wijze van toekenning, aan de bosbeheerder*
967 *wanneer zijn bos of een deel van zijn bos als milieubeschermd bos*
968 *wordt aangewezen."*

969 Verdere uitwerking aan deze decretale artikels werd er nadien niet gegeven
970 in de uitvoeringsbesluiten.

971 Bij de herziening van het Natuur- en Bosdecreet, stelt de Vlaamse Regering
972 voor om artikel 16 te vervangen door een verwijzing naar artikel 12ter van
973 het Natuurdecreet. In het te wijzigen Natuurdecreet zou de milieubescher-
974 mdende functie onder de ecologische functie van het geïntegreerd beheer
975 ten behoeve van het natuurbehoud terecht komen (zie [74]). De milieube-
976 schermende rol van een bos zou zo geïnterpreteerd moeten worden als ge-
977 definieerd voor een terrein, beheerd ten behoeve van het natuurbehoud.
978 Art. 17 van het huidige Bosdecreet over de milieubeschermdende rol van het
979 bos zou komen te vervallen.'

980 **4.3.1 CO₂ en fijnstof captatie**

981 [86] Bossen zijn belangrijk voor de captatie van CO₂- en fijnstof. Een verhoogde
982 aanwezigheid aan CO₂ in de lucht zou ook de toename van biomassa be-
983 vorderen. De toename aan CO₂ in de lucht heeft echter niet op elk boom-
984 type hetzelfde effect. Eiken groeien misschien sneller door de verhoogde

985 CO₂ in de lucht, maar andere bomen zoals bv. beuken komen daardoor
986 veeleer onder druk te staan.

987 [87] Bossen en hoog groen hebben een hoge capaciteit voor het opslaan van
988 koolstof, zowel boven- als ondergronds. De opslag van koolstof zou - vol-
989 gens een ontwerpstudie van het INBO - het hoogst zijn in onbeheerde bos-
990 sen: "*Hoe intensiever de houtoogst, hoe lager vaak de koolstofreserve in*
991 *het bosecosysteem. In die zin werken de ecosysteemdiensten 'houtproduc-*
992 *tie' en 'regulatie globaal klimaat' elkaar tegen.*¹⁰⁸" Maar wanneer geoogst
993 hout voor duurzame toepassingen gebruikt worden, wordt koolstof voor
994 langere tijd gefixeerd en ontstaat er terug een positieve correlatie¹⁰⁹.

995 [88] Het INBO stelt dat er weinig verschil bestaat in het capterende vermogen
996 van bossen die wel of niet intensief of extensief voor houtproductie ge-
997 bruikt worden. Hoogproductieve naaldbossen hebben in principe een hoger
998 capterend vermogen. Ook bossen met onregelmatige kronendak zouden
999 meer capteren. Volgens het Instituut zou een toename van de hoeveelheid
1000 bossen of kleine landschappelijke elementen een betere regulatie van de
1001 luchtkwaliteit tot gevolg kunnen hebben¹¹⁰.

1002 [89] Incentives voor de koolstofopslag in bossen kunnen bosbouwers of andere
1003 actoren stimuleren om meer bossen aan te planten¹¹¹.

1004 4.3.2 Wateropslag en –zuivering

1005 [90] Bomen spelen een rol in de watercyclus. Ze vangen neerslag op, laten het
1006 vertraagd in de bodem sijpelen en evapotranspireren tijdens de fotosyn-
1007 these (verdamping) zodat een deel van het hemelwater terug in de atmos-
1008 feer terechtkomt. De aanwezigheid of afwezigheid van bossen kan een gro-
1009 te invloed hebben op de neerslagmodellen.

1010 [91] Bossen kunnen veel water vasthouden of bergen, waardoor de afvoer van
1011 overvloedig hemelwater vertraagd afgevoerd wordt naar de waterlopen.

---

¹⁰⁸ Gleixner, G. et al. (2009). Soil Carbon Accumulation in Old-Growth Forests. In : *Old-Growth Forests - Ecological Studies* (207), 2009, p. 231-266.

Luyssaert, S. et al. (2008). Old-growth forests as global carbon sinks. In : *Nature* (455), 11 september 2008, p.213-215.

¹⁰⁹ Vandekerkhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie. Ontwerp van wetenschappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Brussel, 29 oktober 2013, p.43.

¹¹⁰ Vandekerkhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie. Ontwerp van wetenschappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Brussel, 29 oktober 2013, p.42.

¹¹¹ Mantau U. et al. (2010), EUwood - Real potential for changes in growth and use of EU forests. Final report, Hamburg, 30 June 2010, p.123.

1012 Bomen halen voedingstoffen uit het water en hebben zo ook een filterende
1013 functie. Het kaalkappen van bossen kan bijgevolg schadelijke effecten heb-
1014 ben voor de (lokale) waterreserves, de waterkwaliteit en het voorkomen
1015 van overstromingen, als die kappingen niet doordacht, planmatig en in on-
1016 derling overleg met de betrokken actoren gebeuren. De intensiteit van de
1017 houtoogst heeft weinig invloed op het regulerend vermogen qua waterde-
1018 biet. De toename van bossen verhoogt wel het potentieel op waterbuffe-
1019 rend vermogen¹¹².

1020 [92] De compatibiliteit van bossen en bomen met gecontroleerde overstro-
1021 mingsgebieden en andere gebieden voor waterberging is gekend. Tijdstip,
1022 boomsoort, frequentie en duur van de overstroming zijn bepalend voor de
1023 invloed op de groeikracht van de bomen. Het eventueel uitbreiden van de
1024 voorziene oppervlakte voor overstromingsbescherming biedt extra ruimte-
1025 potentieel voor opgaand groen en kan onrechtstreeks leiden tot een hoger
1026 houtproductiepotentieel.

1027 [93] Het INBO stelt dat het extensiveren (zonder kaalslag) van de houtoogst en
1028 de omvorming van heel productieve naaldbosbestanden naar gemengde
1029 bossen leidt tot minder verzuring en uitloging. Dit brengt een beperkte
1030 verbetering van waterkwaliteit te weeg, maar tegelijk ook een verminde-
1031 ring van het potentieel voor houtproductie¹¹³.

1032 4.3.3 Erosiebestrijding

1033 [94] Houtige vegetaties hebben een hoge erosiebeschermende functie. Kappin-
1034 gen op hellingen zijn onderworpen aan strenge voorwaarden zodat zich
1035 daarbij in de praktijk weinig problemen stellen. Een toename van bossen
1036 en houtkanten is zowel gunstig voor erosiebescherming als voor het poten-
1037 tieel voor houtproductie. Een afname van het bosareaal in functie van an-
1038 dere bestemmingen leidt niet alleen tot een afname van het potentieel voor
1039 houtproductie maar ook tot een afname van de erosiebescherming¹¹⁴.

---

¹¹² Vandekerkhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie. Ontwerp van weten-
schappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaande-
ren. Brussel, 29 oktober 2013, p.42-43.

¹¹³ Vandekerkhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie. Ontwerp van weten-
schappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaande-
ren. Brussel, 29 oktober 2013, p.42.

¹¹⁴ Vandekerkhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie. Ontwerp van weten-
schappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaande-
ren. Brussel, 29 oktober 2013, p.43.

1040

4.3.4 *Warmteregulatie*

1041 [95] Stedelijk groen en in het bijzonder bomen zorgen voor een regulatie van
1042 het stedelijk klimaat. Ze hebben een verkoelend effect. Eventuele duurzame
1043 oogst van hout uit deze elementen heeft hier weinig invloed op. Meer
1044 hoog groen en stadsbossen is wel gunstig voor de regulatie van het stede-
1045 lijk klimaat als voor het potentieel voor houtproductie¹¹⁵.

1046

4.3.5 *Bodemvruchtbaarheid*

1047 [96] Het Atlantisch klimaat in Vlaanderen heeft een uitlogend effect op bodems.
1048 In bossen wordt die uitloging enerzijds beperkt doordat diepwortelende
1049 bomen deze nutriënten terug kunnen recupereren. Het totaalverhaal is
1050 echter licht negatief, zeker bij bodemverzurende soorten zoals eik, beuk en
1051 naaldhout. Bossen van snelgroeiende naaldhoutaanplanten logen sterker
1052 uit dan gemengde structuurrijke bossen met een lager productiepotentieel
1053 (dit vooral omwille van de kwaliteit van het strooisel). Bij hoogproductief
1054 loofbos (populier) is dit niet het geval: populierenbossen zijn het best in
1055 staat om de nutriënten in het systeem te houden en te circuleren. Omvor-
1056 ming van hoogproductief naaldhout naar minder productieve gemengde
1057 bossen zal het potentieel voor houtproductie verminderen maar heeft een
1058 positieve invloed op het behoud van de bodemvruchtbaarheid. Bij loofbos-
1059 sen leidt de vermindering van het aandeel populier (= vermindering hout-
1060 productie) niet noodzakelijk tot een beter behoud van de vruchtbaarheid.

1061 [97] Veranderingen van het landgebruik zullen ook een invloed uitoefenen op de
1062 gemiddelde bodemvruchtbaarheid. Bij landbouwgebruik worden de verlie-
1063 zen door uitloging en oogst steeds gecompenseerd via bemesting en be-
1064 kalking. Daardoor is de bodemvruchtbaarheid van landbouwgronden steeds
1065 hoger dan in bossen. In bossen is de bodemvruchtbaarheid dan weer hoger
1066 dan in afgeleide schrale pioniersvegetaties (heide en heischraal grasland).

1067 [98] Een toename van het bosareaal ten nadele van landbouw leidt dus op ter-
1068 mijn tot een afname van de globale en lokale bodemvruchtbaarheid. De
1069 mate waarin dit gebeurt, is afhankelijk van de dominante boomsoort. Bij
1070 aanplant van populier kunnen de verliezen zeer beperkt blijven, bij soorten
1071 als eik, beuk en naaldhout kan de zuurtegraad op enkele decennia al met
1072 meer dan twee volle eenheden zakken. Meer bos, dus meer potentieel voor
1073 houtproductie ten koste van het landbouwareaal, heeft in de Vlaamse con-
1074 text van bemeste en bekalkte landbouwgronden een negatieve invloed op
1075 de bodemvruchtbaarheid.

---

¹¹⁵ Vandekerckhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie. Ontwerp van wetenschappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Brussel, 29 oktober 2013, p.43-44.

1076 [99] Een afname van het bosareaal in functie van andere natuurdoelen (bv.
1077 voor heideherstel) leidt dan weer niet alleen tot een afname van het poten-
1078 tieel voor houtproductie maar ook tot een zeer sterke afname van de bo-
1079 demvruchtbaarheid¹¹⁶.

1080 5 Klimaatsverandering en bos

1081 5.1 Mondiaal verwachte effecten

1082 [100] De Climate Vulnerable Forum (CVF) stelt dat het mondiale effect van kli-
1083 maatsverandering op bossen jaarlijks 30 miljard dollar kost (anno 2010).
1084 Dit kan oplopen tot 85 miljard dollar per jaar in 2030. De landen die het
1085 meest kwetsbaar lijken zijn de BRIC-landen en de G-20. In de landen en
1086 regio's die veel toxische stoffen uitstoten, ondervindt de bosbouwsector
1087 productiviteitsverlies. Ozon en zure regen hebben een impact op de primai-
1088 re productie en op de groei van commerciële bossen, waardoor een deel
1089 van de "output" verloren gaat. Heel bosrijke gebieden zoals in Afrika en
1090 Zuidoost-Azië hebben dan weer disproportioneel zwaar te lijden onder deze
1091 effecten omdat de bosindustrie daar één van de belangrijkste economische
1092 bronnen van inkomsten is. De impact op de Belgische bossen wordt als
1093 gematigd beschouwd, met een geschat jaarlijks gemiddeld verlies van 1
1094 miljoen dollar tegen 2030¹¹⁷.

1095 [101] Wanneer rekening gehouden wordt, met de eerdere stellingen dat de vraag
1096 naar hout mogelijk nog zal stijgen voor de productie van bio-energie (zie
1097 [53]), dan kan een afnemende houtopbrengst de wereldwijde houtvoorzie-
1098 ning ernstig in het gedrang brengen. Los van deze weinig rooskleurige ver-
1099 onderstellingen voor de toekomstige houtopbrengst, kunnen de bijkomen-
1100 de kosten voor het verlies aan ondersteunende en regulerende
1101 ecosysteemdiensten van bossen (zie 4.3) het economische verlies nog veel
1102 hoger doen oplopen¹¹⁸.

---

¹¹⁶ Vandekerckhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie. Ontwerp van weten- schappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaande- ren. Brussel, 29 oktober 2013, p.44.

¹¹⁷ DARA (2012). Climate Vulnerability Monitor 2nd edition. A Guide to the Cold Calculus of a Hot Planet, Madrid, 2012, p.282-285.

¹¹⁸ European Commission (2013). Significant economic effects of climate change on European timber industry. In: Science for Environment Policy 317, 14 February 2013, p.1 gebaseerd op Hanewinkel M., Cullmann D.A., Schelhaas M-J. et al. (2012). Climate change may cause severe loss in the eco- nomic value of European forest land. In: *Nature Climate Change*.

1103 **5.2 Europees verwachte effecten**

1104 [102] De Europese Commissie wees begin 2013 op de impact van klimaatsveran-
1105 dering voor de houtindustrie in Europa. Tegen 2100 zouden sparrensoorten
1106 met 43 à 60% in aantal afnemen. Eiken zouden daarentegen verdubbelen
1107 in aantal. Door deze veranderingen zou de houtkolom bij een gematigde
1108 impact van de klimaatwijziging meer dan 190 miljard euro aan opbreng-
1109 sten verloren zien gaan tegen 2100. Bij deze berekening werd evenwel nog
1110 geen rekening gehouden met onzekere omstandigheden zoals bosbranden,
1111 extreme droogte, stormen, insectenplagen, sociaaleconomische aandrijvers
1112 zoals bv. bevolkingsgroei, het aanpassingsvermogen van sommige boom-
1113 soorten of de voorkeur van bouseigenaars (bij veranderende marktoman-
1114 digheden) om meer resistente, uitheemse boomsoorten aan te planten zo-
1115 als bv. Douglas spar¹¹⁹.

1116 **5.3 Vlaamse verwachte effecten**

1117 [103] Het bewust zijn van de reële effecten van klimaatsverandering groeit zowel
1118 bij de overheid als bij private bouseigenaars. In het kader daarvan herbe-
1119 kijkt het ANB een aantal beheerstrategieën. Hierbij wil het Agentschap
1120 meer aandacht besteden aan soorten- en genetische diversificatie en naar
1121 robuuste populaties met het oog op risicospreiding¹²⁰.

1122 *5.3.1 Soortendiversificatie*

1123 [104] Klimaatsverandering kan schadelijke effecten hebben op productiebo-
1124 men. Sommige boomsoorten zijn beter bestand tegen klimaatsverandering dan
1125 andere.

1126 Bij zowel inheemse als uitheemse boomsoorten doen zich vitaliteitsproble-
1127 men voor. Uit de natuurindicator percentage beschadigde boomsoorten
1128 blijkt dat het percentage beschadigde bosbomen tot 1995 (33,2%) toenam
1129 in de Vlaamse bosvitaliteitsinventaris. Vanaf 2000 verbeterde de toestand,
1130 maar sinds 2008 (14,3%) is hun aandeel weer toegenomen. In 2012 was
1131 25,0% van de bosbomen terug beschadigd. Zomereik, Corsicaanse den,

---

¹¹⁹ European Commission (2013). Significant economic effects of climate change on European timber industry. In: *Science for Environment Policy* 317, 14 February 2013, p.1 gebaseerd op Hanewinkel M., Cullmann D.A., Schelhaas M-J. et al. (2012). Climate change may cause severe loss in the economic value of European forest land. In: *Nature Climate Change*.

¹²⁰ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering". Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.15.

1132 populier, es en paardenkastanje zijn in Vlaanderen de meest beschadigde
1133 boomsoorten anno 2012¹²¹.

1134 [105] Het oordeelkundig gebruik van een beperkt aantal niet-problematische
1135 exoten kan bijdragen tot klimaatadaptatie en tot de houtproductie. Als ba-
1136 sisprincipe stelt het ANB voor om boomsoorten op functionele basis te be-
1137 oordelen. Volgens schattingen kunnen exoten op ongeveer 25% van de
1138 Vlaamse bosoppervlakte blijven staan op langere termijn. Hierbij gaat het
1139 om 14% populieren en 11% andere soorten. Binnen deze laatste categorie
1140 wordt door het ANB gestreefd naar differentiatie. Daarbij wordt gestreefd
1141 naar het "standstill"-principe op beheerplanniveau, mits het vrijwaren van
1142 een aantal vegetaties¹²².

1143 5.3.2 *Genetische diversificatie*

1144 [106] Het ANB wijst erop dat er veel wetenschappelijke onzekerheid bestaat over
1145 het behoud en de verhoging van genetische diversiteit. Ze vermoeden dat
1146 dit het best gebeurt via een combinatie van verschillende verjongingswij-
1147 zen en het gebruik van autochtoon materiaal of van aangepaste herkom-
1148 sten¹²³.

1149 5.3.3 *Robuuste populaties*

1150 [107] Naast beheermaatregelen die de habitatstructuur en –functie verbeteren,
1151 kunnen ook soortgebonden beheermaatregelen noodzakelijk zijn om tot
1152 robuuste populaties te komen, aldus het ANB. Vlaamse bossen en natuur-
1153 domeinen zijn versnipperd, waardoor een verbeterde connectiviteit essen-
1154 tieel lijkt om de migratie van vooral matig mobiele soortengroepen moge-
1155 lijk te maken wanneer het klimaat mocht veranderen¹²⁴.

1156 6 Ruimtelijk aspect van bos

1157 [108] In Vlaanderen is (open) ruimte schaars, waardoor verschillende gebruiks-
1158 functies met elkaar in competitie treden. Dit is een planologische proble-

---

¹²¹ Natuurindicatoren (2013). Boskwaliteit: Percentage beschadigde bosbomen. Instituut voor Natuur en Bosonderzoek, Brussel, 10 april 2013. Online geraadpleegd op 18 juni 2013: www.natuurindicatoren.be.

¹²² Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering". Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.15-16.

¹²³ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering". Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.18.

¹²⁴ Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "Bosbeheer voor benutting en klimaatverandering". Beleidsnota v1.2, Brussel, 19 juli 2013, p.20-21.

1159 matiek met gevolgen voor de boshoutkolom. Daarnaast kan vastgesteld
1160 worden dat het bosareaal beperkt is in Vlaanderen. De bezorgdheid om de
1161 effectieve bossen te behouden en het areaal eventueel uit te breiden, is
1162 van een andere orde dan de planologische problematiek. Bosuitbreiding
1163 kan een belangrijk aspect zijn om de houtproductie in de toekomst te ver-
1164 hogen.

1165 **6.1 Definitie van bos**

1166 [109] Het Bosdecreet bevat een wettelijke definitie van het begrip 'bos'. Artikel 3,
1167 §1 van dit decreet definieert bossen als "*grondoppervlakten waarvan de*
1168 *bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel*
1169 *uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer*
1170 *functies vervullen*". Met de functies wordt verwezen naar de multifunctio-
1171 naliteit van bos.

1172 [110] In de gewestplannen en ruimtelijke structuurplannen is er ook sprake van
1173 bos, maar daarmee wordt de bestemming bos bedoeld. Artikel 12 van het
1174 Koninklijk Besluit van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de
1175 toepassing van de ontwerp-gewestplannen en de gewestplannen omschrijft
1176 dit als volgt: "De bosgebieden zijn de beboste of de te bebossen gebieden,
1177 bestemd voor het bosbedrijf". Dit zijn de bossen waarin de houtproductie
1178 primeert.

1179 Artikel 13 van hetzelfde Koninklijke Besluit vult in wat onder natuurgebie-
1180 den verstaan wordt: "*De natuurgebieden omvatten de bossen, wouden,*
1181 *venen heiden, moerassen, ...*". Niet elk bos wordt dus in de gewestplannen
1182 ondergebracht in de bestemming "bos". Bossen komen ook voor in natuur-
1183 gebieden, recreatiegebieden, agrarische gebieden, industriegebieden en zo
1184 verder¹²⁵.

1185 **6.2 Effectief bos**

1186 [111] Art. 90bis, §1 van het Bosdecreet stelt een verbod op ontbossing in. In
1187 principe zou het bosareaal in Vlaanderen niet meer mogen afnemen, maar
1188 hetzelfde artikel voorziet meteen ook verschillende uitzonderingen op de
1189 regel. Mits het bekomen van een stedenbouwkundige vergunning mag er
1190 wel ontbost worden (1ste spoor). Ontbossen is zo o.m. toegelaten:

- 1191 • Wanneer het handelingen van algemeen belang betreft zoals bepaald in
1192 de Vlaamse Codex Ruimtelijke ordening;

---

¹²⁵ Vlaams Parlement (2013). Voorstel van decreet van de heer Dirk Peeters, mevrouw Elisabeth Meuleman en de heer Hermes Sanctorum houdende bescherming van waardevolle bossen. Stuk 2025 (2012-2013) – Nr.1, Brussel, 30 april 2013, p.3.

1193 • In woongebieden en industriegebieden of door RUP's gelijkgestelde zo-
1194 nes;

1195 • In functie van vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen, opgemaakt
1196 voor speciale beschermingszones.

1197 [112] Indien een bos niet gekapt kan worden ondanks de voorziene uitzonderin-
1198 gen, kan nog steeds een ministeriële ontheffing aangevraagd worden, het
1199 zogenaamde tweede spoor.

1200 [113] Om de effectieve hoeveelheid bos te kunnen meten heeft de Vlaamse
1201 overheid meerdere instrumenten ter beschikking: de boskartering en de
1202 boswijzer (zie 2.2). De verschillende meetmethodes hebben elk hun voor-
1203 en nadelen en oogsten ook kritiek.

1204 [114] Het RSV geeft in de niet bindende bepalingen aan dat er ook effectief
1205 10.000 ha bos moet bijkomen (zie [165]) en ook in ViA en Pact 2020
1206 maakt de Vlaamse Regering zich sterk om het bosareaal effectief uit te
1207 breiden via onder meer de aanplant van stads(rand)bossen (zie [166]).

1208 **6.3 Planologisch bos**

1209 [115] Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (1997) voorziet de planologische
1210 inkleuring van 10.000 ha extra bos in de bindende bepalingen. De planho-
1211 rizon werd ondertussen bijgesteld tot 2012¹²⁶, maar ook deze deadline zal
1212 de Vlaamse overheid allicht niet halen om de voorziene **planologische**
1213 **bosuitbreiding** te realiseren (zie [152]).

1214 [116] Het Groenboek bij het **Beleidsplan Ruimte Vlaanderen** (BRV), dat het
1215 RSV moet opvolgen en ruimtelijke doelstellingen voor Vlaanderen formu-
1216 leert voor 2050, blijft nog steeds heel onduidelijk over hoe met de kwanti-
1217 tatieve doelstellingen voor bosuitbreiding (ruimteboekhouding) uit het RSV
1218 omgegaan moet worden in Vlaanderen.

---

¹²⁶ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – departement Leefmilieu en Infrastructuur (2004).
Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen – gecoördineerde versie. Brussel, april 2004, p.533 en 536.

Deel II: Beschikbare instrumenten

1 Inleiding

1219

1220 [117] Eind 2012 publiceerde de Mineraad het advies naar aanleiding van de eva-
1221 luatie van de instrumenten van natuur- en bosbeleid in functie van de IHD.
1222 De bijhorende studie bevat een uitgebreid overzicht van de bestaande in-
1223 strumenten¹²⁷. Deze oriëntatienota baseert zich in belangrijke mate op de-
1224 ze studie, maar gaat niet op elk instrument dieper in.

1225 [118] Hierna wordt vooral gekeken naar de belangrijkste instrumenten die de
1226 Vlaamse overheid in de loop der jaren uitgewerkt heeft ter ondersteuning
1227 van, ter organisatie van of met een impact op de economische functie van
1228 het bos. Bij elk instrument wordt de link met de economische functie van
1229 het bos verduidelijkt. Waar mogelijk wordt het effect van deze instrumen-
1230 ten cijfermatig weergegeven.

1.1 Rechtsgrond van de instrumenten

1231

1.1.1 Europees

1232

1233 [119] Het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) zet in
1234 op drie lange termijndoelstellingen die vertaald worden in onder meer zes
1235 verticale prioriteiten, die gelinkt zijn aan de EU 2020-doelstellingen. Drie
1236 van die prioriteiten vermelden specifiek de bosbouwsector:

- 1237 • Bevordering van de kennisoverdracht en innovatie in de land- en de
1238 bosbouwsector en in plattelandsgebieden.
- 1239 • Herstel, instandhouding en verbetering van ecosystemen die aangewe-
1240 zen zijn op de landbouw en de bosbouw.
- 1241 • Bevordering van het efficiënte gebruik van hulpbronnen en steun voor
1242 de omslag naar een koolstofarme en klimaatbestendige economie in de
1243 landbouw, de voedsel- en de bosbouwsector.

1244 [120] De Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de Euro-
1245 pese Unie (Trialog) sloten op 26 juni 2013 een definitief akkoord omtrent
1246 de invulling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), dat defini-
1247 tief afgerond werd op 24 september 2013. De Trialog bevestigt uitdrukke-
1248 lijk dat de prioriteit 2 van plattelandsontwikkeling gewijzigd wordt tot: "be-

---

¹²⁷ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in func-
tie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op
zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p.72-194.

1249 *vordering van het concurrentievermogen van alle landbouwbranches en*
1250 *duurzaam bosbeheer".* Verder stelt de Trialoog dat de lidstaten ten minste
1251 30 % van hun uit de EU-begroting komende plattelandsontwikkelingsbud-
1252 get zullen moeten besteden aan bepaalde maatregelen op het gebied van
1253 grondbeheer en bestrijding van de klimaatverandering, en ten minste 5 %
1254 aan de LEADER-aanpak. Het aandeel van 30 % betreft: investeringen in
1255 materiële activa (uitsluitend milieu- of klimaatgerelateerde investeringen);
1256 alle specifiek op bosbouw gerichte maatregelen; agromilieu- en klimaat-
1257 maatregelen; biologische landbouw; Natura 2000-betalingen (niet de beta-
1258 lingen krachtens de kaderrichtlijn water); betalingen voor gebieden met
1259 natuurlijke of andere specifieke beperkingen¹²⁸.

1260 [121] Zoals eerder al vermeld (zie [2]) bracht de Europese Commissie in 2013
1261 een nieuwe Europese Bossenstrategie uit. Daarin stelt de Commissie voor
1262 dat 90% van de middelen ter uitvoering van deze bosstrategie uit de GLB-
1263 plattelandsfondsen zou moeten komen¹²⁹. Voor de periode 2007-2013
1264 voorzag Europa 5,4 miljard euro van het plattelandsontwikkelingsbudget te
1265 besteden aan bosmaatregelen. Voor de periode 2014-2020 kan van een
1266 gelijkaardig bedrag uitgegaan worden¹³⁰. Dit komt overeen met ca. 37%
1267 van het jaarlijkse ELFPO-budget (jaarlijks ca. 14,4 miljard euro).

1268 1.1.2 Vlaams

1269 [122] Het Vlaamse Bosdecreet bepaalt dat de economische functie bestaat in de
1270 voortbrenging van hout en van bosproducten andere dan hout, waarvan de
1271 winning het voortbestaan van het bos niet bedreigt. De maatregelen tot
1272 verhoging van de materiële opbrengst mogen de andere functies die het
1273 bos dient te vervullen, niet verhinderen. Het bos dient te worden be-
1274 schouwd en behandeld als een hernieuwbare natuurlijke hulpbron, die be-
1275 langrijke grondstoffen levert (Bosdecreet, art.8). Maar de uitbouw van in-
1276 strumenten ter bevordering van de economische functie van het bos zijn
1277 beperkt.

---

¹²⁸ Europese Commissie (2013). Voornaamste elementen van de hervorming van het GLB. Persber-
icht MEMO/13/937. Brussel, 25 oktober 2013, p.7.

¹²⁹ European Commission (2013). A new EU Forest Strategy: for forests and the forest-based sector.
Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Eco-
nomic and Social Committee and the Committee of the regions, COM(2013)659 final. Brussels, 20
September, 2013, p.3, 6, 7 & 16.

¹³⁰ European Commission (2013). A new EU Forest Strategy: for forests and the forest-based sector.
Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Eco-
nomic and Social Committee and the Committee of the regions, COM(2013)659 final. Brussels, 20
September, 2013, p. 16.

1278 [123] Omdat er behoorlijk wat overlappings bestaan tussen het Decreet Na-
1279 tuurbehoud en de Bosdecreet heeft de Vlaamse Regering opdracht gegeven
1280 aan het ANB om een doorgedreven vereenvoudiging door te voeren in bei-
1281 de decreten met het oog op een integratie van beide decreten in latere fa-
1282 se. Dit zal finaal uitmonden in een nieuw decreet Geïntegreerd Natuurbe-
1283 heer. De operatie verloopt in twee stappen. De vereenvoudigingsoperatie is
1284 door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurd in november 2013. De
1285 integratiefase volgt later in 2014.

1286 [124] De pijler plattelandsontwikkeling van het GLB staat in Vlaanderen bekend
1287 als het Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO). Daarin
1288 liggen strategische doelstellingen en maatregelen vast betreffende land-
1289 bouwinvesteringen, vorming & advies, beheerovereenkomsten (VLM), be-
1290 bossingsmaatregelen, bosbouw, ... Wat bos betreft voorzag PDPO II midde-
1291 len voor de verbetering van het concurrentievermogen van de
1292 bosbouwsector (as I) en voor de verbetering van het milieu en het platte-
1293 land (as II). Onder as II werden niet-productieve investeringen in bossen
1294 (subsidie ter bevordering van de ecologische functie van het bos en herbe-
1295 bossing) en maatregelen ter bevordering van het duurzaam gebruik van
1296 bosgronden (bebossing van landbouwgronden) ondergebracht.

1297 De evaluatie ex post van PDPO II was nog niet afgerond tijdens de bespre-
1298 king van PDPO III-strategische prioriteiten en maatregelen.

1299 [125] Bij de omzetting van de Europese prioriteiten naar het nieuwe PDPO III
1300 (2014-2020) lijkt het Vlaamse Gewest bosbouw (houtproductie) niet direct
1301 mee te nemen als een legitieme doelstelling. Daarom vroegen de SALV en
1302 de Minaraad in hun advies over het PDPO III om ook in Vlaanderen een
1303 open focus richting de verschillende plattelandsactoren te behouden bij het
1304 toewijzen van de ELFPO-middelen. In de eerste plaats dachten de Raden
1305 daarbij aan maatregelen die onder meer de economische functie van bos-
1306 sen en de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen stimuleren¹³¹. In
1307 de PDPO III-ontwerpmaatregelen die in november 2013 ter advisering
1308 voorgelegd werden wordt nog steeds maar in beperkte mate rekening ge-
1309 houden met de bosbeheeraanbevelingen uit het voornoemde gezamenlijke
1310 advies.

1311 [126] In het vervolgadvisie over de maatregelenfiches van het PDPO III gaven
1312 Minaraad en SALV specifiek aan in welke fiches economische bosbouw op-
1313 genomen diende te worden als doelgroep. Ze merkten ook op dat "*slechts*
1314 *een beperkt deel van de middelen wordt voorzien voor de bosbouw (slechts*
1315 *twee fiches en slechts 1% van de middelen)*". Volgens de Europese strategie

---

¹³¹ Minaraad (2013). Strategische thema's PDPO III. Gezamenlijk advies met SALV (2013|33), Brus-
sel, 4 juli 2013, p. 8 & 21.

1316 voor de bossector moeten de belangrijkste middelen (90%) voor de bos-
1317 sector uit het ELFPO komen. (...) In Vlaanderen is het aandeel van de bos-
1318 sector in het PDPO te beperkt om aan de Europese strategie te voldoen.¹³²

1319 [127] De Vlaamse Regering is uiteindelijk slechts tegemoet gekomen aan de
1320 aanbevelingen van de adviesraden binnen de context van plattelandsont-
1321 wikkeling en het versterken van de omgevingskwaliteit en de vitaliteit van
1322 het platteland. Daar werd telkens de link met de economische bosbouw
1323 toegevoegd. Elders is dit niet het geval. De Nota aan de Leden van de
1324 Vlaamse Regering stelt daarbij: "De definitie van 'actieve landbouwers' is
1325 zeer breed en omvat veel meer plattelandsactoren dan louter professionele
1326 landbouwers. Dus als de steun voor beheerovereenkomsten toegekend
1327 wordt aan 'actieve landbouwers' zijn daar heel wat plattelandsactoren in
1328 vervat en wordt er tegemoet gekomen aan het advies SALV/MINA. Alle be-
1329 heerovereenkomsten zullen geregistreerd moeten worden in het GCBS via
1330 de verzamelaanvraag. Bijgevolg zullen alle plattelandsactoren moeten vol-
1331 doen aan alle administratieve verplichtingen. Inzake steun voor bosbouw
1332 worden reeds diverse subsidies voorzien met Vlaamse middelen. Zo zijn
1333 trajecten opgezet om de financiële boscompensatie aan te passen zodat
1334 naast het ANB, de gemeenten en provincies ook private personen en vzw's
1335 over deze middelen zouden kunnen beschikken. De PDPO III-maatregelen
1336 voor bebossing en herbebossing hebben een economische component om-
1337 dat de regelingen een verantwoorde basisinvestering in kwaliteitsvolle bos-
1338 aanleg ondersteunen. De door de Europese Commissie voorgestelde Bos-
1339 bouwstrategie bevat geen enkele concrete doelstelling of streefwaarde voor
1340 het inzetten van de middelen vanuit de fondsen voor plattelandsontwikke-
1341 ling, en de Europese Raad beraadt zich momenteel over raadsconclusies
1342 ten aanzien van deze nieuwe Bosbouwstrategie."¹³³

1343 2 Beleidsplanning bos

1344 2.1 Langetermijnplannen bos

1345 [128] In het Bosdecreet (art. 6) is er sprake van lange termijnplannen: "De
1346 Vlaamse Regering stelt lange termijnplannen vast, na advies van de Mina-
1347 raad. Het Agentschap voor Natuur en Bos bereidt de plannen voor die uit-
1348 voering geven aan deze lange termijnplannen. De Vlaamse Regering stelt
1349 deze uitvoeringsplannen vast. Zij houdt daarbij rekening met de ruimtelijke

---

¹³² Minaraad (2013). De maatregelenfiches voor PDPO III. Gezamenlijk advies met SALV (2013|59), Brussel, 5 december 2013, p.18.

¹³³ Vlaamse Regering (2014). Ontwerp van Vlaams programmadocument voor plattelandsontwikke-
ling 2014-2020: PDPO III. Nota aan de Leden van de Vlaamse Regering, VR20142401 DOC.0076/1,
Brussel, 24 januari 2014, p.9.

1350 *plannen, het ruimtelijk beleid, en het algemeen milieu- en natuurbeleid. De*
1351 *lange termijnplannen en de uitvoeringsplannen worden voor zij worden*
1352 *goedgekeurd door de Vlaamse Regering, meegedeeld aan het Vlaams Par-*
1353 *lement."*

1354 [129] De uitwerking van deze lange termijnplannen werd echter nooit gereali-
1355 seerd. Dit kan een indicatie zijn voor het feit dat de Vlaamse overheid
1356 maar weinig aandacht besteedt aan de economische functie van het bos.

1357 2.2 Bosinventarisatie

1358 [130] Beleidsplannen worden bij voorkeur gemaakt op basis van betrouwbare da-
1359 ta en met kennis van trends of evoluties. Het Bosdecreet, art. 41quater
1360 stelt dat het ANB een inventaris moet bijhouden van alle bossen die in het
1361 Vlaamse Gewest liggen. Die inventaris moet het bosbeleid ondersteunen op
1362 het vlak van bosbescherming, bosuitbreiding en bosbeheer.

1363 De **boskartering** 1990 is uitgevoerd op basis van visuele interpreta-
1364 ties van kleurinfrarode luchtfoto's uit de periode 1978-1990 en terrein-
1365 controles. De boskartering 1990 bevat naast een geografische compo-
1366 nent ook een beschrijvende component die onder meer aangeeft hoe
1367 de bossen samengesteld zijn. De boskartering 1990 bevatte echter
1368 een aantal onnauwkeurigheden en was gedeeltelijk verouderd (vooral
1369 grote wijzigingen in woon- en industriezones). Om hieraan te verhel-
1370 pen is de boskartering 1992 vergeleken met digitale zwart-wit orthofo-
1371 to's van 1995. Deze actualisatie werd uitgevoerd door het AGIV. De
1372 terreincontroles werden uitgevoerd door de toenmalige afdeling Bos en
1373 Groen in de periode juli 1999 – juli 2000. Het resultaat was de Bos-
1374 kaart 2000 met geactualiseerde gegevens in verband met de lokalise-
1375 ring van het bos en de bosoppervlakte in Vlaanderen¹³⁴. Anno 2000
1376 telde Vlaanderen ca. 146.000 ha bos. In 2009 startte het Agentschap
1377 voor Natuur en Bos een nieuwe meetcampagne.

1378 Sinds 2011 heeft de Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur Joke
1379 Schauvliege een nieuw instrument gelanceerd om de effectieve bosop-
1380 pervlakte in Vlaanderen op te meten: de **boswijzer**. Het jaar 2010
1381 wordt beschouwd als de nulmeting. De totale bosoppervlakte bedroeg
1382 toen 177.424 ha. Deze cijfers werden verkregen op basis van luchtfoto-
1383 grafie en zijn niet vergelijkbaar met de bosoppervlaktes die aan de

---

¹³⁴ Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (s.d.). Boskartering & Speelzones in bossen en natuurrestaten. Achtergrondinformatie. Online geraadpleegd op 12 december 2013: <http://www.agiv.be/gis/diensten/geo-vlaanderen/?artid=264>.

1384
1385
1386
1387
1388
1389
1390
1391

1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1400
1401

hand van de vroegere boskartering opgemaakt werden¹³⁵. De Boswijzer 2013 stelde vast dat er op twee jaar tijd 8.262 ha bos bijgekomen is, waardoor het totaal op 185.686 ha bos komt te liggen. Deze meetmethode krijgt veel kritiek omdat de boswijzer ook bomen die in een verkavelde omgeving (bv. woonparken) staan, meerekenen als bos, terwijl die vaak niets met bosecosystemen gemeen hebben. Jonge aanplanten en kapvlaktes worden dan weer niet geregistreerd door de boswijzer.

Bos+ brengt sinds 2007 elk jaar de **Bosbarometer** uit. Op basis van officieel cijfermateriaal (vergunningen, ministeriële ontheffingen, compensatiegegevens, RUP's, ...) berekent deze vereniging het aantal bos dat jaarlijks vergund gekapt wordt, de hoeveelheid ha compensatiebos en hoeveel extra bos aangeplant werd om tegemoet te komen aan de bosuitbreidingsdoelstellingen. De Bosbarometer 2012 komt tot de conclusie dat de hoeveelheid beboste oppervlakte in 2011 afgenomen is met 59 ha, terwijl er meer dan 1.000 ha bos per jaar zou moeten bijkomen volgens de eigen Vlaamse doelstellingen¹³⁶. Ook bij deze berekeningsmethode kunnen kritische bedenkingen gemaakt worden.

1402

3 Beheerplannen

1403

3.1 Uitgebreide en beperkte bosbeheerplannen

1404
1405
1406
1407
1408
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416

[131] Art. 43 van het Bosdecreet bepaalt dat het ANB bosbeheerplannen moet maken voor domeinbossen, publieke eigenaars dat moeten doen voor de overige openbare domeinen en dat private bosbeheerders beheerplannen moeten opstellen voor private bossen van minstens 5 ha groot. Met de term "bosbeheerder" bedoelt de Vlaamse overheid "*de bouseigenaar of mede-eigenaar, de houder van andere zakelijke rechten of de houder van een persoonlijk recht (huur, pacht) aan wie het beheer van het bos toekomt*". Voor bosbeheerders die niet aaneengesloten bossen beheren, die individueel niet groter zijn dan 5 ha, geldt deze verplichting niet. Zij worden wel aangemoedigd om dit op vrijwillige basis te doen. In art. 46 van hetzelfde Bosdecreet staat gespecificeerd wat met beheer bedoeld wordt. Het omvat onder meer "*de technische en administratieve aspecten van het beheer, de inventarisatie, de kapregeling, de uitvoering van onderhouds- en verbete-*

¹³⁵ Agentschap voor Natuur en Bos (s.d.). Bos in cijfers. Boswijzer 2010. Online geraadpleegd op 12 december 2013: http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Bos/Bos_cijfers/Boswijzer.aspx.

¹³⁶ Bos+ (2012). Bosbarometer 2012. Waar blijven de daden? Melle, 19 december 2012, p.12.

1417 *ringswerken, de verkoop van de bosproducten, de bebossing, de herbebossing en de bewaking."*
1418

1419 [132] In de praktijk wordt het onderscheid gemaakt tussen uitgebreide (UBP) en
1420 beperkte beheerplannen (BBP). Voor aaneengesloten boscijndommen van
1421 meer dan 5 ha gelegen binnen VEN, is een uitgebreid bosbeheerplan wette-
1422 lijk verplicht. Deze uitgebreide bosbeheerplannen moeten voldoen aan de
1423 CDB. Voor de andere aaneengesloten boscijndommen van meer dan 5 ha
1424 volstaat een beperkt bosbeheerplan. Voor de beoordeling van deze beperk-
1425 te beheerplannen wordt o.m. een stand-still principe op het vlak van na-
1426 tuur gehanteerd. Grote private boscijndomnaars stellen in de meeste gevallen
1427 een BBP op.

1428 [133] Eind 2008 dekten de bosbeheerplannen ca. 32% van het Vlaamse bosarea-
1429 aal. In 15% van het bosareaal werd een vorm van effectief natuurbeheer
1430 toegepast. Voor 53% van de bossen werd nog geen beheerplan goedge-
1431 keurd.

1432 De uitgebreide bosbeheerplannen blijven qua oppervlakte significant
1433 toenemen¹³⁷. In 2010 werden voor 23.887 ha uitgebreide bosbeheer-
1434 plannen opgemaakt¹³⁸. Uitgebreide bosbeheerplannen maken onder-
1435 tussen 44% uit van het totale aantal bosbeheerplannen¹³⁹.

1436 Van de 24.331 ha bos dat het ANB beheert, bezaten eind 2009 10.391
1437 ha een goedgekeurd beheerplan. Het Agentschap stelde eveneens vast
1438 dat het aantal goedgekeurde bosbeheerplannen in het algemeen sterk
1439 stijgt in de bosgroepen (zie 5.1). De oppervlakte die gedekt wordt
1440 door een UBP ligt procentueel hoger in de bosgroepen (ca. 71%) dan
1441 daar buiten (ca. 34%)¹⁴⁰.

---

¹³⁷ Demolder H. & Peymen J. (2012). Natuurindicatoren 2012. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M. 2012.2, Brussel, p.39.

¹³⁸ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel III. De sectorale uitdagingen. Ontwerp studiedocument. Brussel, 7 januari 2013, p.27.

¹³⁹ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.38-39.

¹⁴⁰ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.39.

1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448

De toename van de oppervlakte van de beperkte bosbeheerplannen is sinds 1991 enorm gestegen, maar vertoont de laatste jaren een afvlakkende curve¹⁴¹. In 2010 waren er voor 29.580 ha beperkte bosbeheerplannen opgemaakt¹⁴². De beperkte beheerplannen maken 56% uit van het totale aantal bosbeheerplannen¹⁴³. Volgens het INBO zou dit een overschatting kunnen zijn omdat sommige bossen van eigenaar veranderden en deel uitmaken van een nieuw beheerplan¹⁴⁴.

1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457

[134] Bij de herziening van het Natuur- en Bosdecreet, stelt de Vlaamse Regering voor om artikel 43 uit het Bosdecreet over de beheerplannen voor domeinbossen en andere openbare bossen te herformuleren. Beheersplannen voor domeinbossen en andere openbare bossen zouden conform de bepalingen uit het herziene Natuurdecreet opgemaakt moeten worden, maar een dergelijk beheerplan is facultatief. Bijgevolg lijkt het erop dat het opmaken van bosbeheerplannen hierdoor afgeschaft wordt. Artikel 46 met de verwijzing naar het beheer van bossen gelegen in VEN en met de specificatie van wat juist met beheer bedoeld wordt, zou opgeheven worden¹⁴⁵.

1458

3.2 Criteria Duurzaam Bosbeheer

1459
1460
1461
1462
1463
1464

[135] Het Bosdecreet kondigt in artikel 41, tweede lid het opmaken van criteria voor duurzaam bosbeheer (CDB) aan: *"De Vlaamse Regering stelt, na advies van de Mineraad, criteria voor duurzaam bosbeheer vast en bepaalt, overeenkomstig de bepalingen van artikel 7, voor welke bossen die criteria gelden."* Dit voornemen werd gerealiseerd door de goedkeuring van het Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 tot vaststelling van de

---

¹⁴¹ Demolder H. & Peymen J. (2012). Natuurindicatoren 2012. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M. 2012.2, Brussel, p.39.

¹⁴² Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel III. De sectorale uitdagingen. Ontwerp studiedocument. Brussel, 7 januari 2013, p.27.

¹⁴³ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.38-39.

¹⁴⁴ Demolder H. & Peymen J. (2012). Natuurindicatoren 2012. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M. 2012.2, Brussel, p.39.

¹⁴⁵ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. Memorie van Toelichting, VR20132012 DOC.1567/3, Brussel, 20 december 2013, p.45.

Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december 2013, p.28-29.

- 1465 criteria voor duurzaam bosbeheer voor bossen gelegen in het Vlaamse Ge-
1466 west.
- 1467 [136] De beheerplannen van een openbaar bos en de beheerplannen van in VEN
1468 gelegen privé-bossen moeten rekening houden met de CDB wanneer bos-
1469 beheerplannen opgesteld worden (CDB-besluit, art.3). De criteria zelf staan
1470 opgesomd als bijlage van het CDB-besluit.
- 1471 [137] De subsidies betreffende de bevordering van de ecologische functie hangen
1472 af van de aanwezigheid van een beheerplan dat voldoet aan de CDB. De
1473 toepassing van deze criteria verschaft de basis voor de certificering van
1474 bossen, in lijn met de internationaal erkende standaarden.
- 1475 [138] Private bouseigenaars kunnen ook op vrijwillige manier rekening houden
1476 met de CDB wanneer ze bosbeheerplannen opstellen.
- 1477 [139] De Minaraad stelt in zijn advies over de instrumenten voor het natuur- en
1478 bosbeleid (2012) echter dat er in de CDB geen directe en duidelijke ver-
1479 banden gelegd worden met het behouds- en omvormingsbeheer dat vereist
1480 zal zijn ter uitvoering van de bosgerichte instandhoudings-doelstellingen.
1481 De Raad pleitte toen voor een grondige herziening van de CDB voor bosha-
1482 bitats waarop IHD van toepassing zijn, op basis van gedegen wetenschap-
1483 pelijk onderzoek.¹⁴⁶
- 1484 [140] De Vlaamse Regering stelt voor om art. 41, tweede lid van het Bosdecreet
1485 over de CDB te vervangen door de criteria die onder art. 16septies, vierde
1486 lid van het nieuwe ontwerpdecreet Natuurbehoud vermeld staan¹⁴⁷. De be-
1487 heerdoelstellingen en -maatregelen in natuurbeheerplannen zouden dus in
1488 de toekomst in overeenstemming moeten zijn met de instandhoudings-
1489 doelstellingen, de soortenbeschermingsprogramma's, de al vastgestelde
1490 natuurrichtplannen, de managementplannen voor gebieden buiten SBZ en
1491 de bepalingen van het managementplan Natura 2000.

1492 **3.3 Kapmachtigingen**

- 1493 [141] In de kapmachtigingen worden de CDB door het ANB afdwingbaar ge-
1494 maakt. Bosexploitanten of kopers mogen geen kappingen uitvoeren zonder
1495 schriftelijke kapvergunning (Bosdecreet, art. 62). De wijze en het tijdstip
1496 waarop de exploitatie moet gebeuren (markering, te nemen voorzorgs-
1497 maatregelen) staat uitgewerkt in de volgende decreetsartikelen (Bosde-
1498 creet, art. 63-75). Volgen bosexploitanten of kopers deze regels niet dan

---

¹⁴⁶ Minaraad (2012). Instrumenten van natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstel-
lingen. Advies (2012|77), Brussel, 25 oktober 2012, p.29.

¹⁴⁷ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en
bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december 2013, p.28.

1499 wordt dit beschouwd als bosmisdrijven. Wanneer de boseigenaar echter
1500 over een goedgekeurd bosbeheerplan beschikt, dan hoeft de kapping niet
1501 gemeld te worden. Afwijkingen van de bosbeheerplannen moeten evenwel
1502 gemeld en gemotiveerd worden aan het ANB. Het agentschap heeft dan
1503 twee maanden de tijd om te reageren. Bijkomende vrijstellingen van
1504 machtiging kunnen door de Vlaamse Regering verleend worden (Bosde-
1505 creet, art. 81).

1506 [142] Bij het ANB bestaat er een interne richtlijn om de binnenlopende aanvra-
1507 gen gelijkmatig te kunnen beoordelen. Deze criteria hebben een invloed op
1508 de houtoogst en bijgevolg op de economische functie van het bos.

1509 **3.4 Sturingssteun**

1510 [143] Elke eigenaar van een privé-bos van minstens 5 hectare moet een beheer-
1511 plan opstellen. Aan elke bosbeheerder kan er een subsidie verleend worden
1512 voor het opstellen van een uitgebreid beheerplan dat voldoet aan de crite-
1513 ria voor duurzaam bosbeheer; deze kan slechts eenmaal per 20 jaar toe-
1514 gekend worden – *i.e.* de looptijd van een bosbeheerplan; de subsidie wordt
1515 verhoogd wanneer er sprake is van samenvoeging van meerdere bouseigen-
1516 dommen onder één beheerplan (Bosbeheersubsidiebesluit, art. 21).

1517 [144] Ook wat deze subsidie betreft geldt dat ze alleen wordt toegekend op
1518 voorwaarde dat de gesubsidieerde werken en diensten niet strijdig zijn met
1519 een geldend natuurrichtplan, noch met de bepalingen van art. 36ter van
1520 het Natuurdecreet, indien het perceel in een speciale beschermingszone is
1521 gelegen (Bosbeheersubsidiebesluit, art. 3, 4° en 5°).

1522 [145] De subsidies die gegeven worden aan de bosgroepen, zijn er ook onder
1523 meer op gericht om onderlinge afstemming te bekomen van de bosbeheer-
1524 plannen (Bosdecreet, art. 41bis, §1, tweede lid, 1° en 2° en §2) - dit wordt
1525 beschouwd als behorende tot de basiswerking van de bosgroep (Bosgroep-
1526 penbesluit, art. 23, vijfde lid).

1527 De bepaling uit het huidige Bosdecreet (art. 41bis) wordt naar alle waar-
1528 schijnlijkheid geschrapt eenmaal de wijzigingen aan het Natuur- en Bosde-
1529 creet goedgekeurd worden¹⁴⁸. Bijgevolg zal deze sturingssteun ook komen
1530 te vervallen.

1531 [146] Met het Decreet van 9 mei 2003 werd er een vrijstelling van successierech-
1532 ten onder voorwaarden ingevoerd voor bossen waarvoor er een beheerplan
1533 is goedgekeurd dat beantwoordt aan de criteria van duurzaam bosbeheer
1534 (Bosdecreet, art. 13bis) (zie [202]).

---

¹⁴⁸ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december 2013, p.28.

1535 **3.5 Gezamenlijke bosbeheerplannen**

1536 3.5.1 *Bosgroeperingen*

1537 [147] Een bosgroepering verwijst naar een vrijwillige samenvoeging van het be-
1538 heer van twee of meer boseigendommen, die zo in totaal meer dan vijf ha
1539 oppervlakte beslaan (Bosdecreet, art. 85). Deze constructie is een voorlo-
1540 per van de bosgroepen. Het instrument laat het toe op grotere schaal een
1541 beheerplan uit te werken en subsidies te ontvangen (bv. voor bewaking).
1542 Bovendien levert het ook enkele fiscale voordelen op. Onafhankelijk van
1543 het Bosdecreet wordt via de Wet ter bevordering van de oprichting van
1544 burgerlijke bosgroeperingsvennootschappen een impuls gegeven aan de
1545 bosbouw. De inkomsten worden belast volgens de personenbelasting (vol-
1546 gens het kadastraal inkomen), maar de overdracht is deze van aandelen en
1547 bijgevolg met de voordelen van overdracht van roerende goederen. Het in-
1548 strument wordt zo goed als niet meer gebruikt in Vlaanderen, in tegenstel-
1549 ling tot Wallonië waar bosgroeperingen nog heel actief zijn. Fiscaal biedt de
1550 figuur van bosgroeperingen perspectieven voor bosbouwers, maar het is
1551 momenteel niet duidelijk wie in Vlaanderen nog bevoegd is voor deze ma-
1552 terie¹⁴⁹. Bij de herziening van het Natuur- en Bosdecreet zou art. 85 echter
1553 opgeheven worden, waardoor het instrument bosgroeperingen zou komen
1554 te vervallen en dus ook een einde zou komen aan de vermelde onduidelijk-
1555 heid¹⁵⁰.

1556 [148] Aan een bosgroepering kunnen er door de Vlaamse Regering "*regelingen*
1557 *inzake bewaking en subsidiëring*" worden toegestaan. Voor dergelijke
1558 groepering van beheer kan een subsidie bekomen worden op voorwaarde
1559 dat een enkel beheerplan wordt opgemaakt en goedgekeurd. De Vlaamse
1560 Regering bepaalt ook de voorwaarden en de normen van deze tegemoet-
1561 komingen (Bosdecreet, art. 85). Hiervoor lijkt geen besluit van de Vlaamse
1562 Regering meer voor te bestaan. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de
1563 subsidiëring van bosgroeperingen wellicht stopgezet is. Bij de herziening
1564 van het Natuur- en Bosdecreet zou art. 85 ook effectief opgeheven worden,
1565 waardoor het instrument bosgroeperingen zou komen te vervallen en dus
1566 ook een einde zou komen aan de vermelde onduidelijkheid¹⁵¹.

---

¹⁴⁹ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in func-
tie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op
zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 153-154.

¹⁵⁰ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en
bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december 2013, p. 29.

¹⁵¹ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en
bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december 2013, p. 29.

1567 [149] Voor bosgroeperingsvennootschappen zijn er wel fiscale voordelen door het
1568 combineren van personenbelasting op de inkomsten met de normale regels
1569 van vennootschappen (zie 6.3.2).

1570 3.5.2 *Beheerovereenkomst*

1571 [150] Private boseigenaars kunnen met het Vlaamse Gewest een niet-
1572 verlengbare beheerovereenkomst afsluiten van maximaal vijf jaar als over-
1573 gangmaatregel naar een domeinbos toe (Bosdecreet, art.84). Deze regel
1574 wijkt af van de bepaling in artikel 37 van hetzelfde decreet, die het volledi-
1575 ge beheer van private bossen (op enkele uitzonderingen na) verbiedt aan
1576 het ANB: *"De personeelsleden van het Agentschap mogen geen handel*
1577 *drijven, noch rechtstreeks noch onrechtstreeks, in hout- en andere bospro-*
1578 *ducten en boomkwekerijproducten. Het is de personeelsleden van het*
1579 *Agentschap ook verboden privé-bossen te beheren of erin beheersdaden te*
1580 *stellen. Het is hen ook verboden beheersplannen van privé-bossen op te*
1581 *maken, tenzij ambtshalve voor bossen waarvan de bosbeheerder in gebre-*
1582 *ke werd gesteld of op verzoek van de bosbeheerder van een erkend bosre-*
1583 *servaat."* Maar de effectieve overgang naar een domeinbos zou niet nood-
1584 zakelijk zijn.

1585 [151] Het verbod voor personeelsleden van het ANB om bosbeheerplannen op te
1586 maken voor private bossen (Bosdecreet, art. 37), zou terug meer absoluut
1587 worden aangezien de Vlaamse Regering voorstelt om de uitzonderingsbe-
1588 palingen op te heffen in het nieuwe decreet Geïntegreerd Natuurbeheer¹⁵².
1589 Hierdoor zullen ze niet meer mogen meewerken bij het opmaken van bos-
1590 reservaatbeheersplannen voor privé-bossen¹⁵³.

1591 4 Ruimtelijke planning

1592 4.1 Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP)

1593 [152] Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (1997) voorziet de planologische
1594 inkleuring van 10.000 ha extra bos in de bindende bepalingen. De ruimte-
1595 lijke uitvoeringsplannen moeten de bindende bepalingen uit het RSV in de
1596 praktijk omzetten.

---

¹⁵² Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december 2013, p. 29.

¹⁵³ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. Memorie van Toelichting, VR20132012 DOC.1567/3, Brussel, 20 december 2013, p.45.

1597
1598
1599
1600
1601

Op 18 jaar tijd werd amper 2.200 ha nieuw bosgebied afgebakend. In 1994 bedroeg de bestemmingscategorie bos 42.300 ha, in 2007 44.300 ha en in 2011 44.500 ha en dit terwijl in 2012 53.000 ha vooropgesteld was. Van de beloofde 10.000 ha bosuitbreiding, is dus slechts 20% gerealiseerd¹⁵⁴.

1602

1603 [153] Onderweg werd de planhorizon bijgesteld tot 2012¹⁵⁵, maar ook deze dead-
1604 line zal de Vlaamse overheid allicht niet halen om de voorziene planolo-
1605 gische bosuitbreiding te realiseren.

1606 [154] In 2003 ging de Vlaamse overheid van start met het opmaken van een
1607 ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos. Deze fase werd in 2009 afge-
1608 rond en vervolgens werden operationele uitvoeringsprogramma's opge-
1609 maakt die dan moesten leiden tot concrete ruimtelijke uitvoeringsplannen
1610 (RUP). In mei 2011 uitte de bevoegde Vlaamse minister het engagement
1611 om jaarlijks 20 RUP's goed te keuren en de nodige ruimte voor bosuitbrei-
1612 ding en natuurontwikkeling af te bakenen¹⁵⁶. Eind 2012 waren enkel in het
1613 kader van het SIGMA-plan enkele RUP's gerealiseerd. Rond de afbakening
1614 van de **agrarische en natuurlijke structuur** (AGNAS) blijft het relatief
1615 stil. Momenteel zou ongeveer 5.000 ha extra natuur en bos in de in behan-
1616 deling zijnde RUP's opgenomen zijn. In de praktijk zou dit overeen komen
1617 met 15% van de resterende oppervlakte doelstellingen¹⁵⁷. Bij de RUP-
1618 afbakening van de bos- en natuurpercelen bestaat er evenwel onduidelijk-
1619 heid over wanneer een bos een natuur- of bosbestemming krijgt. Dit doet
1620 vermoeden dat de doelstellingen los staan van de gehanteerde methoden.

1621 [155] De VHBR stelde in 2003 al dat er onder meer nood was aan een afwe-
1622 gingskader en financiële middelen voor de herbestemming van de **zone-**
1623 **vreemde bossen** in harde bestemmingen. Op 7 juni 2011 gaf Vlaams mi-
1624 nister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, Joke Schauvliege, antwoord op
1625 een parlementaire vraag over de globale aanpak van zonevreemde bossen.
1626 Uit de actualisatie van de inventaris voor zonevreemde bossen bleek dat
1627 43.000 ha van de Vlaamse bossen zonevreemd was: "*Deze zonevreemde*

---

¹⁵⁴ Vlaams Parlement (2011). Gedachtewisseling van 15 juni 2011 over de stand van zaken van de afbakeningsprocessen en de ruimtebalans. Verslag van 27 oktober 2011. Stuk 1341 (2011-2012) – Nr.1, p.5-6.

¹⁵⁵ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – departement Leefmilieu en Infrastructuur (2004). Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen – gecoördineerde versie. Brussel, april 2004, p.533 en 536.

¹⁵⁶ Bos+ (2012). Symposium Bos voor iedereen: droom of werkelijkheid? Beleidsinitiatieven rond ecologische bosuitbreiding in Vlaanderen. Persmededeling. Brussel, 11 mei 2012, 1p.
<http://www.ademloos.be/nieuws/symposium-bos-voor-iedereen-droom-werkelijkheid?page=1>

¹⁵⁷ Bos+ (2012). Bosbarometer 2012. Waar blijven de daden? Melle, 19 december 2012, p.26-27.

1628 *bossen liggen verspreid over verschillende ruimtelijke bestemmingen:*
1629 *20.000 ha van deze bossen is gelegen in agrarisch gebied, 5.500 ha in*
1630 *woongebied, 4.300 ha in recreatiegebied, 2.500 ha in industriegebied en*
1631 *10.600 ha in overige bestemmingen, zoals militaire domeinen en zones*
1632 *voor gemeenschapsvoorzieningen." In vergelijking met de cijfers uit 2003*
1633 *was dat een netto afname van ca. 3.000 ha¹⁵⁸. Op basis van de geactuali-*
1634 *seerde cijfers bleken 8.000 ha van de Vlaamse bossen in echt harde be-*
1635 *stemmingen (woongebied en industriezone) te liggen, ze worden dus po-*
1636 *tentieel bedreigd.*

1637 [156] Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke ordening en
1638 Sport, Philippe Muyters, gaf op 28 september 2012 te kennen dat sinds 1
1639 januari 2010 minstens 685 ha bos herbestemd werd via ruimtelijke uitvoe-
1640 ringsplannen. Ca. 102 ha werd op gemeentelijk niveau definitief vastge-
1641 steld, 46 ha op provinciaal niveau en 447 ha op gewestelijk niveau. Het
1642 departement RWO moet nog de gemeentelijke en provinciale data voor
1643 2012 verwerken. Deze cijfers moesten ook nog bij de 685 ha **herbestem-**
1644 **de bossen** opgeteld worden. De omzetting verloopt dus traag en onder-
1645 tussen blijft meer dan 7.000 ha bos bedreigd¹⁵⁹.

1646 [157] In opdracht van het ANB ging Grontmij Belgium in 2012 op zoek naar een
1647 oplossingsspoor van de planologische aanpak. Op basis van de data uit de
1648 Boswijzer 2010, stelden zij vast dat in totaal 63.273 ha bos niet in bos-,
1649 bosuitbreidings-, natuur-, buffer-, groen- of parkgebied ligt. De verklaring
1650 voor deze forse toename ten opzichte van eerdere metingen, ligt volgens
1651 de auteurs bij de gebruikte basisgegevens. De meest waardevolle bossen
1652 blijken in bos, natuur en agrarisch gebied te liggen¹⁶⁰.

1653 4.2 Kapitaalschadecompensatie

1654 [158] Het decreet van 27 maart 2009 betreffende het grond- en pandenbeleid
1655 (art.6.2.1) voorziet in een bestemmingswijzigingscompensatie voor eige-
1656 naars van percelen die ten gevolge van een ruimtelijk uitvoeringsplan
1657 (RUP) of een plan van aanleg een bestemmingswijziging van agrarisch ge-

---

¹⁵⁸ Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over de globale aanpak van zonevreedde bossen – Nr. 2286 (2010-2011) in de Commissie voor Leefmilieu, natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend erfgoed, vergadering van 7 juni 2011.

¹⁵⁹ Vlaams Parlement (2012). Schriftelijke vragen – Gecoördineerd antwoord op 28 september 2012 van Philippe Muyters, Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport op vraag nr. 799 van 1 augustus 2012 van Dirk Van Mechelen over zonevreedde bossen, 1p.

¹⁶⁰ Agentschap voor Natuur & Bos (2013). Inspelen op de problematiek van de zonevreedde bossen: oplossingsspoor van de planologische aanpak. Deelrapport I, Grontmij Belgium, Brussel, 19 september 2013, p.7, 10-11.

1658 bied naar groengebied kennen. De compensatie voor kapitaalschade be-
1659 draagt 80% van de waardevermindering en is enkel van toepassing voor
1660 percelen die ten minste 0,5 hectare groot zijn of behoren tot een groep ge-
1661 troffen percelen van dezelfde eigenaar met een totale oppervlakte van ten
1662 minste 0,5 hectare. De percelen moeten voor de bestemmingswijziging ook
1663 in landbouwgebruik zijn om aanspraak te kunnen maken op de compensa-
1664 tie.

1665 Begin 2012 gaf Vlaams minister Joke Schauvliege aan dat in totaal
1666 voor 374 ha **kapitaalschade** aangevraagd werd in 2011. Voor 149 ha
1667 van die 374 ha werd 1.252.622 euro aan kapitaalschade uitbetaald¹⁶¹.
1668 Na omrekening bedraagt de gemiddelde uitbetaalde kapitaalschade
1669 dus 8.407 euro per ha of 0,84 euro per vierkante meter. De kapitaal-
1670 schade die specifiek uitbetaald wordt voor de omzetting van land-
1671 bouwgebied naar bosbestemming, is onbekend. De venale waarde be-
1672 draagt normaal 25.730 euro per ha of 2,57 euro per vierkante meter.
1673 De gemiddelde prijs die de terreinbeherende natuurverenigingen in
1674 2011 betaalden voor de aankoop van agrarisch gebied bedroeg gemid-
1675 deld 26.178 euro per ha of 2,62 euro per vierkante meter¹⁶².

1676 4.3 Gebruikerscompensatie

1677 [159] Daarnaast is er het decreet van 27 maart 2009 houdende vaststelling van
1678 een kader voor de gebruikerscompensatie bij bestemmingswijzigingen,
1679 overdrukken en erfdienstbaarheden tot openbaar nut. Dat decreet voorziet
1680 in een financiële compensatie voor gebruikers van percelen waarop gebrui-
1681 kersbeperkingen opgelegd worden ten gevolge van een bestemmingswijzi-
1682 ging door een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) of plan van aanleg¹⁶³. Het
1683 bedrag wordt geval per geval berekend op basis van de gegevens die over
1684 een perceel en het bedrijf in kwestie zijn opgenomen in het geïntegreerd
1685 beheers- en controlesysteem (GBCS) van de Vlaamse administratie.

---

¹⁶¹ Vlaams Parlement (2012). Handelingen – Commissievergadering C149 – LEE22 van 28 februari 2012. Vraag om uitleg van de heer Bart Martens tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over gebruikerscompensatie en kapitaalschade bij bestemmingswijzigingen van landbouw naar natuur – 1197 (2011-2012). Verslag. Brussel, p.20-21.

¹⁶² Vlaams Parlement (2012). Handelingen – Commissievergadering C149 – LEE22 van 28 februari 2012. Vraag om uitleg van de heer Bart Martens tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over gebruikerscompensatie en kapitaalschade bij bestemmingswijzigingen van landbouw naar natuur – 1197 (2011-2012). Verslag. Brussel, p.20-21.

¹⁶³ Vlaamse Landmaatschappij (s.d.). Kapitaalschade- en gebruikerscompensatie. Online geraadpleegd op 5 februari 2014: <http://www.vlm.be/landtuinbouwers/kapitaalschadegebruikerscompensatie/Pages/default.aspx>.

1686
1687
1688
1689
1690

Voor 184 ha werd een **gebruikerscompensatie** aangevraagd in 2011. Een deel werd onontvankelijk verklaard, zodat uiteindelijk voor 129 ha 875.070 euro uitbetaald werd. Hierdoor bedraagt de gemiddelde gebruikerscompensatie 6.791 euro per ha of 0,68 euro per vierkante meter¹⁶⁴.

1691

4.4 Compensatie ingevolge beschermingsvoorschriften

1692
1693
1694
1695
1696

[160] De kapitaalschade- en gebruikerscompensatie kunnen ook worden toegekend als een landbouwgebied beschermingsvoorschriften opgelegd krijgt (Grond- en Pandendecreet, art.6.3.1). Het gaat dan concreet over het opleggen van een overdruk door een RUP of plan van aanleg, of het opleggen van een erfdienstbaarheid tot openbaar nut¹⁶⁵.

1697

4.5 Ontbossingsvergunningen en ontheffingsaanvragen

1698
1699
1700
1701
1702
1703

[161] Art. 90bis van het Bosdecreet bevat het verbod op ontbossing, maar staat meteen ook verschillende uitzonderingen toe (bv. voor werken van algemeen belang, in woon- en industriegebied en in vergunde verkavelingen). Indien een ontbossingsvergunning niet mogelijk is via deze bepalingen, kan nog steeds een ministeriële ontheffing aangevraagd worden, het zogenaamde tweede spoor (zie 6.1).

---

¹⁶⁴ Vlaams Parlement (2012). Handelingen – Commissievergadering C149 – LEE22 van 28 februari 2012. Vraag om uitleg van de heer Bart Martens tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over gebruikerscompensatie en kapitaalschade bij bestemmingswijzigingen van landbouw naar natuur – 1197 (2011-2012). Verslag. Brussel, p.20-21.

¹⁶⁵ Vlaamse Landmaatschappij (s.d.). Kapitaalschade- en gebruikerscompensatie. Online geraadpleegd op 5 februari 2014: <http://www.vlm.be/landtuinbouwers/kapitaalschadegebruikerscompensatie/Pages/default.aspx>.

1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720

Op basis van cijfermateriaal van het ANB, berekende Bos+ dat er de voorbije tien jaar (2001-2011) 2.610 ha vergund ontbost werd, waarvan 1.102 ha ontbossingen per ministeriële ontheffing plaatsvonden.

Uit de databank van stedenbouwkundige vergunningen voor ontbossingen, blijkt dat 2.434,06 ha ontbost werd tussen 2000-2011. Het meeste aantal ontbossingen vond plaats in woongebied (43,77%), industriegebied en KMO-zones (21,78%), groengebieden (7,11%) en recreatiegebieden (5,7%). Deze data houden echter geen rekening met ontbossingen die plaatsvinden zonder stedenbouwkundige vergunning.

Wanneer de bosinventarisatie 2000 via GIS-analyse vergeleken wordt met de situatie anno 2010 (en erkende en Vlaamse natuur- en bosreservaten niet in rekening gebracht worden) blijkt 20.102,77 ha verdwenen te zijn. Het merendeel van de kappingen zouden gebeurd zijn in bos- (46,29%), landbouw- (17,33%) en in natuurgebieden (ca. 9%)¹⁶⁶.

1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729

[162] Tussen 2007-2012 ontving de Vlaamse minister voor Leefmilieu en Natuur ontheffingsaanvragen voor 356,26 ha bos. Voor 327,82 ha bos werd de aanvraag aanvaard, wat neerkomt op 92% van de gevallen. De aanvaarde ontheffingen sloegen in hoofdzaak op ontginningsgebied (90,99 ha), agrarisch gebied (71,54 ha), natuurgebied (68,40 ha), bosgebied (42,41 ha) en recreatiegebied (35,37 ha)¹⁶⁷. Een belangrijk deel van deze ontheffingen werden dus verleend om natuurwaarden buiten de bossfeer te herstellen (heideterreinen, natte ruigten, ...).

Tabel 6: Vergunde ontbossing in Vlaanderen in ha (2001-2011)¹⁶⁸

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ontbossingsvergunning	181	200	184	225	240	291
Ministeriële ontheffing	50	39	64	68	68	381
	2007	2008	2009	2010	2011	2001-2011

¹⁶⁶ Agentschap voor Natuur & Bos (2013). Inspelen op de problematiek van de zonevreemde bossen: oplossingspoor van de planologische aanpak. Deelrapport I, Grontmij Belgium, Brussel, 19 september 2013, p.7, 16-18.

¹⁶⁷ Vlaams Parlement (2012). Schriftelijke vragen – Gecoördineerd antwoord op 28 september 2012 van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur op vraag nr. 610 van 10 juli 2012 van Bart Martens over het ontbossingsverbod – ontheffingen, bijlage 1.

¹⁶⁸ Bos+ (2012). Bosbarometer 2012. Waar blijven de daden? Melle, 19 december 2012, p.17.

Ontbossingsvergunning	249	278	281	251	231	2.610
Ministeriële ont-heffing	27	48	123	33	75	1.102

1730 **4.6 Bossencompensatie**

1731 [163] Personen die ontbossen, kunnen vandaag in natura of financieel compense-
 1732 ren. Om een "gelijkwaardig" bosareaal te verzekeren wordt het gekapte
 1733 areaal vermenigvuldigd met een compensatiefactor, afhankelijk van de
 1734 ecologische waarde van het gekapte bos¹⁶⁹.

1735 [164] In 2011 moest de 231 ha vergunde ontbossing gecompenseerd worden
 1736 door 250 ha compensatiebos. Door de grondendruk in Vlaanderen wordt
 1737 hoofdzakelijk financieel gecompenseerd. Van die 250 ha zou er de komen-
 1738 de twee jaar 93 ha herbebost worden, terwijl 157 ha financieel gecompense-
 1739 seerd wordt. Met die compensatiemiddelen werd in 2011 slechts 61 ha
 1740 grond aangekocht ter bebossing. Een deel van de oorzaak ligt bij de hoogte
 1741 van de financiële compensatie. In beginsel bedraagt die 1,98 euro/m²,
 1742 maar dit volstaat niet om eenzelfde hoeveelheid bos elders aan te plan-
 1743 ten¹⁷⁰. De berekeningsformule dateert nog van 2001 en is dus toe aan her-
 1744 ziening of indexering.

1745

Tabel 7: Evolutie boscompensatie in ha (2001-2011)

	2001-2011
Vergunde ontbossing	2.610
Te compenseren bebossing	3.089
In natura compensatiebebossing	1.175
Aangekochte grond ter herbebossing	605
Nog te compenseren	1.309

1746

¹⁶⁹ Bos+ (2012). Bosbarometer 2012. Waar blijven de daden? Melle, 19 december 2012, p.17.

¹⁷⁰ Voor de aankoop van natuur- en bosgebieden werd in 2012 gemiddeld 2,03 euro/m² betaald (incl. pachtvergoedingen) en voor de realisatie van stadsbosprojecten en strategische projecten durft dit anno 2012 al op te lopen tot gemiddeld 3,44 euro/m², met pieken tot 6,19 euro/m². Bron: Agentschap Natuur en Bos (2013). Aankoopbeleid. Aankoop natuur- en bosgebieden. Powerpointpresentatie, Brussel, 13 juni 2013, p.6-7.

1747
1748
1749
1750

Sinds de publicatie van de Bossenverklaring in 2003 blijkt de compensatieachterstand dus van 390 tot 1.309 ha gestegen¹⁷¹. Dit toont aan dat sommige elementen uit dat sectorale document nog steeds brandend actueel zijn.

1751

4.7 Effectieve bosuitbreiding

1752
1753
1754
1755

[165] De niet bindende bepalingen uit het RSV stelden in 1997 voorop dat het niet alleen bij plannen moest blijven, maar dat er ook op het terrein effectief 10.000 ha bijkomend bos gerealiseerd moest worden in Vlaanderen ten opzichte van de situatie in 1994.

1756
1757
1758
1759
1760
1761

De Bosbarometer stelt dat er tussen 2007 en 2012 slechts 4.131 ha bosuitbreiding gerealiseerd werd, terwijl de Boswijzer aangeeft dat er 8.262 ha bos bijgekomen zou zijn tussen 2010 en 2012. Deze cijfers liggen ver uiteen. Hieruit moet afgeleid worden dat momenteel niet duidelijk is in welke mate de beschikbare cijfers bruikbaar zijn om de bosuitbreiding op te volgen¹⁷².

1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771

[166] Het ANB heeft op eigen initiatief (zonder rechtsbasis) een lijst opgemaakt van steden die nood hebben aan de **stads(rand)bossen** en in 2005 een visie ontwikkeld voor effectieve bosuitbreiding in het kader van stads(rand)bosprojecten. In totaal betrof het 54 projecten die geraamd werden op 5.205 ha effectieve uitbreiding, waarvan 4.810 ha gewenste oppervlakte bosuitbreiding¹⁷³. In ViA en Pact 2020 verbindt de Vlaamse Regering zich ertoe om tegen 2020 stadsbossen te ontwikkelen in minstens 50% van de Vlaamse stedelijke of kleinstedelijke gebieden¹⁷⁴. De projectselectie van VIA/Pact 2020 wijkt af van de door het ANB geselecteerde stads(rand)projecten.

¹⁷¹ Bos+ (2012), Bosbarometer 2012, Waar blijven de daden? Melle, 19 december 2012, p.18.

¹⁷² Bos+ (2012). Bosbarometer 2012. Waar blijven de daden? Melle, 19 december 2012, p.27.

¹⁷³ Vereniging voor Bos in Vlaanderen (2011). Stads(rand)bossen: een randgeval? Een overzicht van de realisatie van stads(rand)bossen in Vlaanderen. Melle, maart 2011, p.10-12.

¹⁷⁴ Vlaamse Regering (2009). Pact 2020, Doelstelling 15.3: "Zowel de beboste oppervlakte als de kwaliteit ervan nemen aanzienlijk toe en minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart."

1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784

Begin 2010 waren er nog maar 16 stadsbosprojecten opgestart, maar halfweg 2012 liep dit aantal al op tot 35 opgestarte stadsbosprojecten binnen de 56 (klein)stedelijke gebieden. Dit komt neer op een aandeel van 62%. Het gaat telkens om langlopende projecten omwille van de samenwerkingen die moeten opgebouwd worden en aankopen die gerealiseerd moeten worden in functie van het stadsbos¹⁷⁵. Bos+ wijst er in een studie evenwel op dat wanneer de stellingen uit de metingen van Pact 2020 kritisch geanalyseerd worden, het blijkt dat het met de vooruitgang van de realisatie van stads(rand)bossen niet zo goed gesteld is als de regering laat uitschijnen. Anno 2011 had het ANB ca. 815 ha effectieve bosuitbreiding gerealiseerd van de als noodzakelijk beschouwde bijkomende stads(rand)bossen. Omgerekend komt dit neer op een kleine 17% van de boogde oppervlakte (i.c. 4.810 ha)¹⁷⁶.

1785

4.8 Boslandbouwsystemen ("agroforestry")

1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793

[167] Het Decreet houdende diverse bepalingen inzake milieu en natuur van 20 april 2012 (B.S. 22 mei 2012) voegt punt 9° toe aan art.3, §3 van het Bosdecreet: "*Systemen voor grondgebruik waarbij de teelt van bomen wordt gecombineerd met landbouw op dezelfde grond, toegepast op een perceel landbouwgrond als vermeld in artikel 2, 12°, van het decreet van 22 december 2006 houdende inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwer, exploitatie en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en het landbouwbeleid.*"

1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800
1801
1802
1803

[168] De Memorie van Toelichting bij dit verzameldecreet verwijst naar het gezamenlijke advies van SALV en Minaraad over het verlenen van subsidies voor boslandbouwsystemen. De Raden stelden dat er grote onduidelijkheid heerste of er bij boslandbouwsystemen sprake was van de aanleg van bossen in de zin van het Bosdecreet. Ze stelden voor om boslandbouwsystemen uit te sluiten van de toepassing van het Bosdecreet¹⁷⁷. De Memorie stelt: "*Het is dit wat met dit artikel wordt beoogd. Op 17 juni 2011 werd de minister bevoegd voor leefmilieu gelast de nodige initiatieven te nemen voor een wijziging van het Bosdecreet door de uitdrukkelijke uitsluiting van boslandbouwsystemen uit de toepassing ervan (VR 2011 1706 DOC*

¹⁷⁵ Vlaanderen in Actie (2012). Pact 2020. Kernindicatoren. Meting 2012, p.243.

¹⁷⁶ Vereniging voor Bos in Vlaanderen (2011). Stads(rand)bossen: een randgeval? Een overzicht van de realisatie van stads(rand)bossen in Vlaanderen. Melle, maart 2011, p.31.

¹⁷⁷ Minaraad (2011). Ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering betreffende het verlenen van subsidies voor boslandbouwsystemen. Gezamenlijk advies met SALV (2011|22), Brussel, 28 april 2011, p.7.

1804 0533bis). Door de toevoeging van punt 9° (...) wordt uitvoering gegeven
1805 aan deze bepaling.”¹⁷⁸

1806 [169] Hiermee lijken boslandbouwsystemen een uitzondering te vormen op het
1807 principe van boscompensatie. Het ANB stelt dat de brede definitie die voor
1808 boslandbouwsystemen opgenomen werd in het Bosdecreet, niet enkel slaat
1809 op boslandbouwsystemen waarvoor subsidie aangevraagd werd. “Ook niet-
1810 gesubsidieerde percelen met teelt van bomen in combinatie met een land-
1811 bouwteelt (zoals wei- of hooiland) vallen onder deze definitie. De precieze
1812 draagwijdte van deze wijziging bv. met betrekking tot de bestaande
1813 grasweiden met populier is nog voorwerp van overleg binnen de Vlaamse
1814 overheid. Wanneer op boslandbouwpercelen de landbouwteelt stopgezet
1815 wordt, dan vallen deze percelen opnieuw onder het Bosdecreet mits aan de
1816 definitie bos voldaan is.” Het ANB voegt er wel nog aan toe dat het omzet-
1817 ten van bestaand bos naar grasweide met bomen nog steeds als ontbos-
1818 sing beschouwd wordt conform art. 7 van het Bosdecreet¹⁷⁹. Conform deze
1819 interpretatie kunnen bestaande populieren op grasweiden gekapt worden
1820 zonder boscompensatie, wat kan leiden tot ontbossing.

1821 5 Organisatorische instrumenten

1822 5.1 Bosgroepen

1823 [170] Aangezien de bospercelen in Vlaanderen gemiddeld genomen kleiner zijn
1824 dan 1 ha, worden veel bouseigenaars niet gevat door bosbeheerplannen en
1825 de criteria voor duurzaam bosbeheer. Bovendien is het beheer van afzon-
1826 derlijke kleine percelen doorgaans niet rendabel. Daarom heeft de wetge-
1827 ver de **bosgroepen** in het leven geroepen (Bosdecreet, art. 41bis en ter).
1828 Dat zijn vrijwillige samenwerkingsverbanden tussen verschillende bouseige-
1829 naars (publiek en privaat). Bosgroepen bieden praktische ondersteuning bij
1830 het duurzaam beheer van bossen. Ze helpen onder meer bij het opmaken
1831 van bosbeheerplannen, ze assisteren de eigenaars om hun bosproducten te
1832 vermarkten, verstrekken bosbouwtechnisch advies, organiseren informa-
1833 tieve activiteiten voor private bouseigenaars en doen inspanningen om het
1834 recreatieve medegebruik te verbeteren door bv. de openstelling van de
1835 bossen op elkaar af te stemmen. Het gezamenlijk uitvoeren van bosexploi-
1836 tatie en houtverkoop heeft nog groeipotentieel, maar de financiële incenti-
1837 ve van een groepsverkoop lijkt enkel de kleinere bouseigenaars te kunnen

---

¹⁷⁸ Vlaams Parlement (2012). Ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en natuur. Stuk 1492 (2011-2012) – Nr.1, Brussel, 13 februari 2012, p.6-7.

¹⁷⁹ Agentschap voor Natuur en Bos (2012). Definitie bos, ontbossen en open plekken binnen het bos. Nota, Brussel, 24 mei 2012, p.8-9.

1838 stimuleren. Grotere boseigenaars kunnen dezelfde prijzen op de markt be-
1839 dingen als de bosgroepen¹⁸⁰. Een niet vermelde grote meerwaarde voor ei-
1840 genaars zit in de kwaliteitsgarantie van de uitgevoerde exploitatie. Ver-
1841 schillende kleine en grote boseigenaars werken vooral omwille van dit
1842 argument samen met de bosgroepen om hout te verkopen.

1843 [171] Bosgroepen lijken ook een impact te hebben op de bereidwilligheid van hun
1844 leden om bosbeheerplannen op te maken. Daarbij valt het op dat hun le-
1845 den hoofdzakelijk uitgebreide bosbeheerplannen opmaken.

1846 Sinds 2010 is het netwerk van bosgroepen volledig gebied dekkend in
1847 Vlaanderen. De 19 bosgroepen stelden in 2011 19 voltijdse eenheden
1848 (boscoördinatoren) te werk, en 51 sociale arbeidskrachten. De tewerk-
1849 stelling is vrij stabiel over de verschillende jaren heen¹⁸¹. De optelsom
1850 van alle subsidies (projectsubsidie, basissubsidie, groenjobs ANB en
1851 WSE, beheer, vorming) levert voor 2011 een totaal van 2,8 miljoen
1852 euro op voor alle bosgroepen¹⁸².

1853 Het lidmaatschap van de bosgroepen is gratis. Eind 2012 waren er
1854 10.287 boseigenaren aangesloten bij de bosgroepen of 10% van het
1855 totaal aantal boseigenaars in Vlaanderen¹⁸³. Het gaat om 9.973 parti-
1856 culiere en 314 openbare leden van de bosgroepen. Samen beheren zij
1857 50.624,08 ha, waarvan 28.502,26 ha in particuliere handen zitten en
1858 22.121,82 ha in publieke handen. Naar schatting is 125.000 ha bos in
1859 privé handen (70% van het totale bosareaal)¹⁸⁴, bijgevolg wil dit zeg-
1860 gen dat de bosgroepen ongeveer 23% van de totale private bosopper-
1861 vlakke in Vlaanderen bereiken. De gemiddelde oppervlakte van de
1862 aangesloten bossen kan zo op 4,92 ha (per eigenaar) geschat worden
1863 (of 2,86 ha voor particuliere bossen versus 70,45 ha voor publieke
1864 bossen)¹⁸⁵. De groep kleine private boseigenaars (<1ha) telt ondertus-
1865 sen 5.000 leden, bijna de helft van het totale aantal bosgroepleden.
1866 Uit die statistieken valt ook af te leiden dat de grote private boseige-
1867 naars de eerste waren om zich aan te sluiten bij de bosgroepen. In
1868 hun kielzog zijn vele kleine eigenaars gevolgd, waardoor de gemiddel-

¹⁸⁰ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.55.

¹⁸¹ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.62.

¹⁸² Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.90-91.

¹⁸³ Bron: Koepel Vlaamse Bosgroepen.

¹⁸⁴ Hierbij wordt uitgegaan van de Boskartering 2010.

¹⁸⁵ Bron: Koepel Vlaamse Bosgroepen.

1869
1870
1871

1872
1873
1874
1875
1876

1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886

1887
1888
1889
1890
1891
1892

de grootte van de percelen blijft afnemen. Qua oppervlakte blijven de grote boseigenaars (zowel publieke als private) de bosgroepen domineren¹⁸⁶.

Het ANB stelt vast dat het aantal goedgekeurde UBP en BBP binnen bosgroepen stijgt, net als de oppervlakte bos die door bosbeheerplannen vervat wordt (van 7.500 ha in 2008 naar >16.500 ha in 2011). De oppervlakte die gedekt wordt door een UBP ligt procentueel hoger in de bosgroepen (ca. 71%) dan daar buiten (ca. 34%).

Het ANB verwijst naar de studie van Kittredge¹⁸⁷, die stelt dat het maximale bereik van bosgroepen ongeveer rond de 50% van de totale bosoppervlakte binnen het werkingsgebied moet liggen. De boscoördinatoren beamen dit voor wat het aandeel van de private bossen betreft. Met andere woorden zien zij nog een stijgingspotentieel van 30%. Het ANB merkt daarbij op dat de openbare boseigenaars momenteel - relatief gezien - oververtegenwoordigd zijn binnen de bosgroepen¹⁸⁸. Meer en meer komen gemeenten echter aankloppen bij Bosgroepen voor de uitvoer van hun Bosbeheer, waardoor deze kritiek zou komen te vervallen.

Het ANB geeft nog aan dat de gemiddelde houtverkoop bij bosgroepen relatief stabiel gebleven is (jaarlijks ca. 4.000 m³ per bosgroep). Boscoördinatoren geven aan dat de jaarlijks verkochte hoeveelheid hout evenredig is met het aantal bezoeken dat de coördinator kan afleggen bij de boseigenaars. Dit gebeurt echter gelimiteerd door de beperkte mankracht binnen de bosgroepen¹⁸⁹.

1893
1894
1895
1896
1897
1898

[172] Aan erkende en voorlopig erkende bosgroepen wordt er ter ondersteuning van de algemene werking jaarlijks een basissubsidie toegekend (€100.000/jaar). Deze subsidie wordt enkel volledig toegekend als de bosgroep gedurende het volledige werkjaar voltijds een coördinator en minstens halftijds een technisch-administratief medewerker in dienst of ter beschikking heeft (Bosgroepenbesluit, art. 17).

¹⁸⁶ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.78-80.

¹⁸⁷ Kittredge D. (2005). The Cooperation of private forest owners on scales larger than one individual property: international examples and potential application in the United States. In: *Forest Policy and Economics* 7(4), May 2005, p. 671-688.

¹⁸⁸ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.85.

¹⁸⁹ Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, p.53.

- 1899 [173] Daarnaast is er de zgn. beheersubsidie, wat in feite ook een basis- of wer-
1900 kingssubsidie is, maar dan met een variabele grootheid, "*ter stimulering*
1901 *van de ledenwerving en ter ondersteuning van zijn werking*": een eerste
1902 gedeelte behelst €5/ha/jaar voor alle boseigendommen samen van de le-
1903 den van de bosgroep; een tweede gedeelte behelst de bossen die een uit-
1904 gebreid bosbeheerplan hebben, met €20/ha/jaar voor bossen kleiner dan 1
1905 ha, €10/ha/jaar voor bossen tussen 1 en 5 ha en €5/ha/jaar voor bossen
1906 groter dan 5 ha. De subsidieparameter lijkt hier dus veeleer georiënteerd
1907 op oppervlaktegrootheden (van betrokken bossen en van uitgebreide bos-
1908 beheerplannen) dan op hoeveelheid leden-boseigenaars of ledenwerking
1909 als zodanig. Naast dit alles is er wel nog plaats voor projectsubsidies en
1910 vormingssubsidies – wellicht zit er hierin potentieel om daadwerkelijk aan
1911 ledenwerving te gaan doen.
- 1912 [174] De Vlaamse Regering kan subsidies verlenen voor het nemen van maatre-
1913 gelen die de ontwikkeling van natuur in het bos tot doel hebben, met inbe-
1914 grip van de realisatie van de instandhoudingsmaatregelen bedoeld in art.
1915 36ter, §§ 1 en 2 van het Natuurdecreet, en afgestemd op de op het be-
1916 trokken bos van toepassing zijnde ruimtelijke bestemming, VEN of speciale
1917 beschermingszone (Bosdecreet, art. 19bis). Het lijkt er op dat de subsidie
1918 voor de bevordering van de ecologische functie van het bos hieraan ge-
1919 deeltelijk beantwoordt. Het gaat om subsidies die jaarlijks worden toege-
1920 kend aan iedere bosbeheerder die beschikt over een beheerplan dat vol-
1921 doet aan de criteria duurzaam bosbeheer dat ook effectief wordt
1922 uitgevoerd, en voor zover daarin vervat zit (1) het beheer van bestanden
1923 met welbepaalde boomsoorten of (2) het beheer van bestanden die erkend
1924 werden als zaadbron of zaadbestand van inheemse bomen en struiken en
1925 waar er ook effectief zaad geoogst wordt. Een hogere subsidie wordt, bin-
1926 nen hetzelfde kader, verleend voor (3) natuurbeheer met betrekking tot
1927 bestanden die als bestendig vrije bosoppervlakten beschouwd worden, of
1928 (4) het beheer van bestanden met welbepaalde boomsoorten, maar dan op
1929 basis van een bosnatuurdoeltype in uitvoering van een natuurrichtplan
1930 (Bosbeheersubsidiebesluit, art. 17 en 18).
- 1931 [175] Deze laatste twee mogelijke invullingen van de subsidie in verband met de
1932 ecologische functie van het bos zijn in de praktijk niet tot leven gekomen,
1933 vanwege het uitblijven van natuurrichtplannen. Overigens kan vastgesteld
1934 worden dat de activiteiten die gesubsidieerd worden in functie van de eco-
1935 logische functie van het bos, slechts één aspect invullen van de instand-
1936 houdingsmaatregelen die beschreven worden met betrekking tot het in-
1937 standhoudingsbeheer van habitatwaardige bossen in relatief goede staat
1938 van instandhouding.
- 1939 [176] Aan elke erkende bosgroep kan er jaarlijks een subsidie toegekend worden
1940 ter ondersteuning van vormingsactiviteiten voor of door de bosgroep voor

1941 leden en voor werknemers van de bosgroep, voor een totaal van maximaal
1942 80 volledige vormingsdagen (Bosgroepenbesluit, art. 27). Ook deze Vlaam-
1943 se subsidie zal logischerwijze komen te vervallen, wanneer bosgroepen on-
1944 der de bevoegdheid van de provincies terecht zouden komen, zoals voor-
1945 zien in het Witboek – Interne Staatshervorming (zie [178]).

1946 [177] Aan elke privaatrechtelijke persoon of natuurlijke persoon kan er voor een
1947 periode van vijf jaar een jaarlijkse subsidie worden verleend om de kosten
1948 voor het onderhoud na de bebossing door beplanting te dekken. Het be-
1949 drag van die onderhoudssubsidie is afhankelijk van de gebruikte boom-
1950 soorten (Landbouwbebossingsbesluit, art. 7).

1951 [178] Voor bosgroepen zal er de komende jaren veel veranderen wanneer uitvoe-
1952 ring gegeven wordt aan de bepalingen uit het Witboek – Interne Staats-
1953 hervorming (doorbraak 64). Bosgroepen zouden dan overgeheveld worden
1954 naar de provincies. De erkenning, subsidiëring en opvolging van de werk-
1955 zaamheden zou dan niet langer de bevoegdheid zijn van de Vlaamse over-
1956 heid.

1957 De Vlaamse Regering houdt met deze ontwikkelingen al rekening in het
1958 voorontwerp om het Natuur- en Bosdecreet bij te sturen. De definitie van
1959 bosgroepen zou geschrapt worden uit het Bosdecreet (art. 4, 8°) en ver-
1960 vangen worden door art. 54bis van het Natuurdecreet. De Bosdecreet-
1961 artikelen 41bis en 41ter (erkenning en taakstelling bosgroepen) zouden
1962 opgeheven worden, net als art. 19bis omtrent natuurontwikkeling in bos-
1963 sen. De huidige taken van bosgroepen zouden geactualiseerd worden.

1964 Het art.52 van het ontwerpdecreet Natuurbehoud voorziet de voorlopige
1965 kapstok voor de werking van de bosgroepen¹⁹⁰: *“Art.52 (...) §1 Een bos-
1966 groep responsabiliseert en stimuleert in hoofdzaak de beheerders van ter-
1967 reinen met het oog op het duurzaam invullen van de ecologische, de eco-
1968 nomische en/of de sociale functie via het geïntegreerd beheer in uitvoering
1969 van het decreet. De bosgroep beoogt ook het coördineren van beheeracti-
1970 viteiten, een basisdienstverlening ten aanzien van het beheer en de op-
1971 maak van gezamenlijke beheerplannen. Bij het invullen van hun taken zoe-
1972 ken de bosgroepen naar optimale afstemming en synergiën met andere
1973 actoren, in het bijzonder met de regionale landschappen. §2 Een bosgroep
1974 is een duurzaam samenwerkingsverband tussen terreinbeheerders. Alle
1975 terreinbeheerders kunnen toetreden tot en gebruik maken van de diensten
1976 van een bosgroep. Een bosgroep heeft het statuut van private rechtspers-
1977 soonlijkheid, onder de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk. §3
1978 De provincies zijn bevoegd voor de erkenning, subsidiëring en opvolging*

---

¹⁹⁰ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. Memorie van Toelichting. VR20132012 DOC.1567/3, Brussel, 20 december 2013, p.45.

1979 van de bosgroepen. §4 Naast financiële middelen kunnen de provincies ook
1980 infrastructuur en personeel ter beschikking stellen¹⁹¹.

1981 5.2 Ondersteunend Centrum (OC) ANB

1982 [179] Het Ondersteunend Centrum van het Agentschap voor Natuur en Bos haalt
1983 via commerciële activiteiten inkomsten uit de natuur en investeert die ver-
1984 volgens terug in de natuur. De verkoop van hout en het afsluiten van ge-
1985 bruiksrechten zijn dan ook twee belangrijke inkomstenbronnen voor het
1986 OC-ANB. Het OC-ANB investeert in de kennis en expertise van al wie be-
1987 trokken is bij het beheer van natuur-, bos- en groengebieden. Naast de op-
1988 leidingen van Inverde, ontwikkelt het OC-ANB zich meer en meer als ex-
1989 pertisecentrum voor economische activiteiten in de groene open ruimte.

1990 Jaarlijks verkoopt Inverde gemiddeld 100.000 m³ hout, afkomstig uit
1991 de 40.000 ha beheerde bossen. Dit gebeurt via openbare
1992 (brand)houtverkoop. Inverde biedt opleidingen aan in bos-, groen- en
1993 natuurbeheer voor jaarlijks ca. 10.000 cursisten en is daarmee
1994 marktleider in Vlaanderen¹⁹².

1995 5.3 Bosverenigingen

1996 [180] In de voorgaande organisatorische instrumenten zit er reeds heel wat *ca-*
1997 *capacity building* vervat. Niettemin moet er nog melding gemaakt worden
1998 van een specifiek instrument dat bijdraagt tot de *capacity building* met be-
1999 trekking tot natuurbehoud en bosbouw in de ruime zin: de ondersteuning
2000 van bosverenigingen. Deze is gebaseerd op het Besluit van de Vlaamse Re-
2001 gering van 16 december 1992 tot vaststelling van de erkenningsvoorwaar-
2002 den en criteria die gelden voor de toekenning van een subsidie aan erken-
2003 de verenigingen die actief zijn op het gebied van de bosbouw, jacht of
2004 faunabeheer (hierna: *Besluit open ruimte verenigingen*).

2005 [181] Om in het kader van dit besluit erkend te worden en te blijven, moeten
2006 verenigingen voldoen aan een reeks voorwaarden, met als substantiële
2007 voorwaarden dat het moet gaan om verenigingen van minstens 500 indivi-
2008 duele betalende leden, waarvoor viermaal per jaar een contactblad wordt
2009 uitgebracht en waarvoor viermaal per jaar een activiteit "*van enige om-*
2010 *vang*" wordt georganiseerd (Besluit open ruimte verenigingen, art. 2, 4°,
2011 5° en 6°). Een erkenning geldt voor vijf jaar (Besluit open ruimte vereni-

¹⁹¹ Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december 2013, p.26.

¹⁹² Agentschap voor Natuur en Bos (s.d.). Over ons. Investeren in Natuur. Online geraadpleegd op 7 november 2013: http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Over-ons/Commerciële_activiteiten.aspx.

gingen, art. 4, eerste lid). Een aldus erkende vereniging kan jaarlijks een subsidie ontvangen die bestaat uit drie componenten: (1) een basissubsidie van €1.000; (2) een forfaitaire subsidie van €125 per schijf van 1.000 in Vlaanderen woonachtige leden; (3) een variabele subsidie met betrekking tot initiatieven – in hoofdzaak vormingsinitiatieven (Besluit open ruimte verenigingen, art. 6, §1). Deze vormingsinitiatieven zouden in hoofdzaak betrekking kunnen hebben op het instandhoudingsdoelstellingenbeleid, maar momenteel is dat niet zo geregeld. Deze steun moet in het perspectief bekeken worden van de steun die natuurverenigingen ontvangen.

2021 **5.4 Terreinbeherende verenigingen**

2022 [182] Natuurverenigingen doen ook aan bosbeheer. De ondersteuning van de
2023 werking van natuurverenigingen is gebaseerd op het Decreet van 29 april
2024 1991 tot vaststelling van de algemene regelen inzake de erkenning en sub-
2025 sidiëring van de milieu- en natuurverenigingen en op het daarvan afgeleide
2026 Erkenningsbesluit milieuverenigingen en het Projectenbesluit – beide be-
2027 sluiten dateren van 10 oktober 2003. Het moet gaan om organisaties die
2028 opgericht zijn op particulier initiatief in de vorm van een vereniging zonder
2029 winst oogmerk of een instelling van openbaar nut en met uitsluitend als
2030 doelstelling het leefmilieu of het natuurbehoud (Decreet van 29 april 1991,
2031 art. 11, §3, 1°). In het uitvoeringsbesluit is er sprake van een opdeling in
2032 een reeks types erkenbare verenigingen – waarvan in deze context de ge-
2033 westelijke vereniging de meest relevante is. De kandiderende vereniging
2034 moet voldoen aan de criteria die opgesomd worden in het Besluit open-
2035 ruimteverenigingen (zie [181]).

2036 **5.5 Natuureducatieve centra**

2037 [183] De Vlaamse Regering kan natuureducatieve centra oprichten of erkennen,
2038 met als doel “*de vorming van de bevolking inzake natuurbehoud in de rui-
2039 me zin en de relatie van de mens tot de natuur te bevorderen*” (Natuurde-
2040 creet, art. 53, §2)¹⁹³. Op basis van deze rechtsgrond is er geen specifiek
2041 besluit uitgevaardigd. Er is wel een regeling met betrekking tot bezoekers-
2042 centra bij erkende reservaten.

2043 [184] De Vlaamse Regering kan maatregelen nemen om de kennis van de natuur
2044 bij de bevolking of bij bepaalde bevolkingsgroepen te bevorderen. De
2045 Vlaamse regering moet in het bijzonder initiatieven voor educatie en voor-
2046 lichting nemen betreffende de nood wilde dieren en plantensoorten te be-
2047 schermen en hun habitats en de natuurlijke habitats overeenkomstig de
2048 Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn in stand te houden (Natuurdecreet, art.

---

¹⁹³ Heeft in zekere zin ook uitwerking gekregen in het reservatenbesluit, art. 21.

2049 53, §1). Deze verplichting heeft geen uitvoering gekend op het niveau van
2050 een uitvoeringsbesluit.

2051 **5.6 Erkenning bosexploitanten en kopers**

2052 [185] Het Bosdecreet (artikel 79) bepaalt dat kopers en exploitanten van hout
2053 door het ANB erkend moeten worden. Daartoe vaardigde de Vlaamse Re-
2054 gering op 8 november 2002 het Besluit houdende de erkenning van kopers
2055 en exploitanten van hout uit. Dit omvat de erkenningsvoorwaarden en de
2056 erkenningsprocedure en geeft aan hoe het toezicht en de controle zal ge-
2057 beuren. Het besluit is niet van toepassing op kopers en exploitanten die
2058 jaarlijks een hoeveelheid hout kopen of exploiteren kleiner dan 50 m³ per
2059 adres (Erkenningsbesluit houtkopers en –exploitanten, artikel 2).

2060 [186] Sinds 3 augustus 2005 is het Ministerieel besluit van kracht houdende de
2061 goedkeuring van het huishoudelijk reglement van het erkenningscomité
2062 met betrekking tot de erkenning van kopers en exploitanten.

2063 Zoals eerder al aangegeven (zie [12]) zijn er 304 erkende exploitanten
2064 en 16 erkende kopers actief in Vlaanderen. Toegankelijkheidsregeling

2065 [187] In uitvoering van de artikelen 10, 12 en 14 van het Bosdecreet, werd op 5
2066 december 2008 het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toe-
2067 gankelijkheid van de bossen en de natuureservaten goedgekeurd.

2068 [188] Het Toegankelijkheidsbesluit, artikel 4 stelt: "*Indien privébossen geheel of*
2069 *gedeeltelijk, voor bepaalde of onbepaalde duur ontoegankelijk worden ge-*
2070 *steld conform artikel 10, § 2, van het Bosdecreet, moet deze ontoeganke-*
2071 *lijkheid voor dat gedeelte en die periode zichtbaar gemaakt worden via het*
2072 *verbodsbord V.14 vermeld in de bijlage van dit besluit. Deze verbodsbor-*
2073 *den worden aan de voornaamste ingangen van het bos aangebracht."* Een
2074 toegankelijkheidsregeling is niet noodzakelijk voor de ontoegankelijk ge-
2075 stelde privébossen en voor bossen waarvoor er geen verplichting bestaat
2076 tot opmaak van een bosbeheerplan (artikel 5).

2077 [189] Een toegankelijkheidsregeling bevat minstens een omschrijving en kaart
2078 met alle zones, wegen, stilstaande wateren, niet-gecatalogeerde waterlo-
2079 pen en hun oevers en het toegestane gebruik voor de gebruikers, en de
2080 periode van toegankelijkheid (artikel 6). Artikel 7 bepaalt vervolgens hoe
2081 de toegankelijkheid met borden en panelen duidelijk moet gemaakt worden
2082 voor de recreanten.

2083 De organisatie van de bewegwijzering, het plaatsen en het onderhouden
2084 ervan, vergt bijkomende inspanningen voor bouseigenaars.

2085 Het departement LNE van de Vlaamse overheid en de Memorie van Toelich-
2086 ting bij het nieuwe Natuurdecreet stellen dat deze toegankelijkheid geen
2087 gevolgen kan hebben op de dertigjarige, verkrijgende erfdienstbaarheid.
2088 Zoals eerder al vermeld (cf. [67]), stelt de Vlaamse Regering voor om de
2089 artikels 10, 12 en 14 van het huidige Bosdecreet te schrappen en nieuwe
2090 toegangsregels te bepalen voor bossen, evenwel uitgaande van een princi-
2091 piële toegankelijkheid.

2092 **5.7 Handhaving**

2093 [190] De Vlaamse overheid beschikt over een natuurinspectie die toeziet op het
2094 handhaven van de bosregelgeving (DABM, titel XVI Handhaving). Artikel
2095 110 van het Bosdecreet bepaalt aanvullend dat de bevoegdheid van privé-
2096 boswachters niet verder reikt dan de bossen van hun opdrachtgevers of de
2097 bossen waar deze laatsten zakelijke rechten hebben.

2098 In 2011 werden 48 overtredingen vastgesteld tegen art. 90 bis (illega-
2099 le ontbossingen) van het Bossendecreet. In absolute cijfers kwam het
2100 in 2011 neer op 27,63 ha illegaal ontboste oppervlakte¹⁹⁴.

2101 **6 Financiële instrumenten**

2102 [191] Financiële of economische instrumenten verhogen of verlagen de financiële
2103 druk voor de rechtssubjecten met het oog op het stimuleren of ontraden
2104 van bepaalde handelingen in functie van de beleidsdoelen. Het merendeel
2105 van deze instrumenten zijn subsidies, maar ook compensaties of vergoe-
2106 dingen vallen onder die noemer¹⁹⁵.

2107 **6.1 Compensaties**

2108 *6.1.1 Compensatie voor bebossing op landbouwgronden*

2109 [192] Met betrekking tot landbouwgronden die bebost worden, kan er – hetzij ten
2110 aanzien van een landbouwer, hetzij ten aanzien van een andere privat-
2111 rechtelijke rechtspersoon of natuurlijke persoon – over een periode van
2112 vijftien of van vijf jaar, naargelang de toegepaste boomsoortensamenstel-

---

¹⁹⁴ Agentschap voor Natuur en Bos (2012). Handhavingsrapport 2011 - Natuurinspectie Agentschap voor Natuur en Bos. Brussel, 2012, p.20-23.

¹⁹⁵ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 156-157.

2113 ling, een vooraf bepaalde jaarlijkse premie verleend worden ter compensa-
2114 tie van inkomensverliezen ten gevolge van deze bebossing (Landbouwbe-
2115 bossingsbesluit, art. 8). Voor landbouwgronden die gelegen zijn in een
2116 speciale beschermingszone, kan de bebossing niet plaatsgegrepen hebben
2117 wanneer die in strijd zou zijn “met artikel 36ter van het decreet Natuurbe-
2118 houd” (Landbouwbebossingsbesluit, art. 4, 4°) – dit is een mechanisme dat
2119 equivalent is aan een passende beoordeling.

2120 [193] Aangezien dit besluit uitvoering geeft aan de Europese bepalingen voor
2121 plattelandontwikkeling en gekoppeld is aan de PDPO-ontwikkelingen, zal
2122 de doelgroep, die aanspraak kan maken op de inkomenscompensatie, naar
2123 alle waarschijnlijkheid ook gewijzigd worden tot de “actieve landbouwers”
2124 en groepen “actieve landbouwers”, waardoor enkel nog bosbouwers die
2125 aan de definitie “actieve landbouwer” voldoen in aanmerking kunnen ko-
2126 men voor bebossingscompensatie op landbouwgronden.

2127 6.1.2 Wildschadecompensatie

2128 [194] Compensatie voor wildschade en voor schade door beschermde soorten zal
2129 meestal betrekking hebben op gedeerde inkomens. Met name staat het
2130 Minafonds in voor de vergoeding van belangrijke wildschade, (1) ofwel
2131 wanneer die veroorzaakt werd door wild waarop de jacht het gehele jaar
2132 niet geopend was en waarvan de bestrijding niet werd toegelaten, (2) of-
2133 wel indien de schade veroorzaakt is door wild uit een reservaat of be-
2134 scherd gebied, waarin de jacht op dat wild niet geopend was en ook de
2135 bestrijding ervan niet werd toegelaten (Jachtdecreet, art. 25, §1.; Natuur-
2136 decreet, art. 51; Soortenschadebesluit, art. 10).

2137 6.2 Steunmaatregelen

2138 6.2.1 Inrichtingssteun

2139 [195] Inrichtingsactiviteiten zijn operaties die erop gericht zijn om het karakter
2140 van een terrein structureel te wijzigen via eenmalige ingrepen, maar kun-
2141 nen ook tot doel hebben om nadelen die voortvloeien uit natuurmaatrege-
2142 len, te milderen, compenseren of neutraliseren. De inrichtingsinstrumenten
2143 gaan doorgaans gepaard met overheidsuitgaven of subsidies¹⁹⁶.

2144 [196] Een bosbeheerder die minstens een halve hectare bebost met welbepaalde
2145 inheemse soorten “houtachtige gewassen”, kan daarvoor een bebossing-

---

¹⁹⁶ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in func-
tie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op
zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 178.

2146 subsidie aanvragen. De subsidie wordt niet verleend voor de herbebossing
2147 met grove den van percelen die voorheen met inheems loofhout begroeid
2148 waren. De subsidie wordt verhoogd wanneer er menging van soorten ge-
2149 beurt of wanneer de aanplant met aanbevolen herkomst gebeurt (Bosbe-
2150 heersubsidiebesluit, art. 4).

2151 [197] Een subsidiesysteem met betrekking tot de veelvormige omvormingsactivi-
2152 teiten die vereist lijken in functie van de realisatie van de uitbreidingsdoel-
2153 stellingen met betrekking tot bossen, is de subsidie voor het bebossen van
2154 landbouwgronden. De voorwaarde zijn dat het minstens om een halve hec-
2155 tare landbouwgrond in het Vlaamse Gewest gaat, waarvan de oppervlakte
2156 niet aaneengesloten hoeft te zijn en uit ruimtelijk gescheiden deelopper-
2157 vlakten bestaan van minstens 10 aren kan bestaan, op voorwaarde dat die
2158 maximaal een kilometer in vogelvlucht van elkaar gescheiden zijn. De
2159 grond moet tijdens de laatste vijf jaar voor de datum van de subsidieaan-
2160 vraag minimaal een jaar in landbouwgebruik geweest zijn en het terrein
2161 moet voor minstens 25 jaar bebost blijven. Uitzondering op deze regel
2162 vormt de beplanting met populier. Deze aanplant moet 15 jaar blijven
2163 staan. Deze subsidie kan verleend worden voor beplanting, bezaaiing of
2164 natuurlijke verjonging.

2165 Weinig particulieren maken gebruik van deze steunmaatregel. Het
2166 PDPO-jaarverslag 2012 geeft aan dat de aanvragen qua oppervlakte
2167 kleiner geworden zijn. *"In 2012 werden er twaalf nieuwe dossiers on-
2168 der PDPO II-regelgeving goedgekeurd, voor twaalf unieke begunstigen-
2169 den, onder wie tien privé-eigenaars en twee publieke autoriteiten. De
2170 twaalf goedgekeurde dossiers zijn goed voor een te bebossen land-
2171 bouwoppervlakte van 19,05 hectare, waarvan 2,33 hectare in LFA-
2172 gebied is gelegen. Op acht van deze 19,05 hectare zal een loofboom-
2173 soort als enige hoofdboomsoort worden geplant. Op de overige 11,05
2174 hectare is een gemengde aanplant voorzien. 16,5 hectare van deze
2175 landbouwgrond zal bebost worden ten voordele van biodiversiteit, ter-
2176 wijl 2,6 hectare eerder wordt ingezet in de strijd tegen de klimaatop-
2177 warming. (Deze indeling volgens doelstelling gebeurt op basis van de
2178 aangeplante boomsoorten.) De totale, onder PDPO II-regelgeving be-
2179 boste of te bebossen oppervlakte landbouwgrond kwam in 2012 neer
2180 op 171,89 hectare. (...) Het totale areaal landbouwgrond dat onder
2181 PDPO I- of PDPO II-regelgeving bebost of te bebossen is, bedroeg in
2182 2012 694,9 hectare. Daarvoor waren er 424 unieke begunstigen. Op
2183 59,5% van die totale oppervlakte werd één loofboomsoort als hoofd-
2184 boomsoort aangeplant. 40,4% betreft een gemengde aanplant van
2185 verschillende boomsoorten, terwijl 0,1% bestaat uit uitsluitend één
2186 naaldboomsoort. Van het totale areaal had 83% het bevorderen van*

2187
2188

de biodiversiteit als hoofddoelstelling en 17% het tegenaan van de klimaatverandering.¹⁹⁷

2189
2190
2191

Gezien de eerder vermelde voorstellen voor PDPO-III zullen personen die voldoen aan de definitie “actieve landbouwer”, beroep kunnen doen op deze middelen.

2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198

[198] Aan een erkende bosgroep kan er jaarlijks een projectsubsidie worden toegekend voor niet op economisch rendement gerichte projecten, zoals bestrijding van Amerikaanse vogelkers, natuurbeheerwerken, aanduiden van onrendabele dunningen, zuiveringen, maatregelen met betrekking tot recreatieve infrastructuur, enz. Hierbij moet het telkens gaan over acties die leiden tot samenwerking tussen verschillende bosbeheerders (Bosgroepenbesluit, art. 23 en volgende).

2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217

[199] Een landbouwer of een particulier of privaatrechtelijke rechtspersoon kan subsidie vragen voor de bebossing van minstens een halve hectare landbouwgrond (Landbouwbebossingsbesluit, art. 3). Deze bebossingssubsidie heeft voor een deel betrekking op aanplantingskosten – waarbij er extra subsidies worden verleend voor bv. struiketages, mantelstruwelen of voor beplanting met aanbevolen herkomst en waarbij er geen subsidies worden verleend voor bepaalde boomsoorten binnen VEN-waardige bestemmingen – en voor een deel op onderhoudskosten gedurende de eerste vijf jaar na de aanplanting; de subsidiebedragen variëren in dat geval naargelang de aangeplante boomsoorten (Landbouwbebossingsbesluit, art. 6 en 7). Als het onroerend goed gelegen is in een speciale beschermingszone, mogen de werkzaamheden en diensten waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, niet in strijd zijn met wat voortvloeit uit art. 36ter van het Natuurdecreet (Landbouwbebossingsbesluit, art. 4, 4°) - wat als equivalent kan worden beschouwd met een passende beoordeling. Het Agentschap voor Natuur en Bos moet bij zijn beoordeling van de steunaanvraag expliciet rekening houden met de instandhouding van habitats en populaties van wilde dieren en plantensoorten, in het bijzonder in de speciale beschermingszones en in de VEN-gebieden (Landbouwbebossingsbesluit, art. 11, 7°)

2218

6.2.2 Toegankelijkheidssteun

2219
2220
2221

[200] De Vlaamse Regering kan subsidies verlenen aan bosbeheerders om de openstelling van de bossen en de educatie van het publiek te bevorderen en de bosrecreatie te verbeteren. Voor provincies, gemeenten, andere

---

¹⁹⁷ Dumez, L. en Van Zeebroeck, M. (2013). Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013. Jaarverslag 2012. In opdracht van de Vlaamse overheid - Beleidsdomein Landbouw en Visserij - Afdeling Monitoring en Studie, Brussel, juni 2013, p.73.

2222 openbare besturen en openbare instellingen kunnen deze subsidies betrek-
2223 king hebben op onder meer de aanleg en het onderhoud van bosinfrastruc-
2224 tuur. Voor natuurlijke personen of privaatrechtelijke rechtspersonen kun-
2225 nen de subsidies betrekking hebben op het onderhoud en de aanleg van de
2226 infrastructuur van bossen die voor het publiek toegankelijk zijn (Bosde-
2227 creet, art. 13, eerste lid). Op die basis heeft de Vlaamse Regering een
2228 jaarlijks toe te kennen subsidie ingesteld ten behoeve van de bosbeheer-
2229 ders van privébossen die het gehele jaar geheel of gedeeltelijk worden
2230 opengesteld voor het publiek (Bosbeheersubsidiebesluit, art. 11, eerste
2231 lid). De regeling is vergelijkbaar met de toegankelijkheidssubsidie van re-
2232 servaten: een eenheidsprijs per "meter pad", gecorrigeerd in functie van
2233 een maximum eenheidsprijs per hectare reservaat, zij het dat er in de re-
2234 geling geen lijst toegevoegd wordt van types aanvaardbare paden of van
2235 bepaalde bezoekersinfrastructuur. Wel wordt er voorzien in een afzonder-
2236 lijke subsidie per oppervlakte-eenheid speelzone (Bosbeheersubsidiebe-
2237 sluit, art. 14). Zoals eerder al vermeld, stelt de Vlaamse Regering voor om
2238 de steun voor de openstelling van bossen op te heffen in het te wijzigen
2239 Natuur- en Bosdecreet.

2240 **6.3 Vrijstellingen**

2241 [201] Vlaanderen beschikt over een reeks vrijstellingen die tot investeringen
2242 kunnen leiden om grotere eigendomsstructuren en meer eenheid van be-
2243 heer te bevorderen.

2244 *6.3.1 Fiscale vrijstelling van successierechten*

2245 [202] Met het Decreet van 9 mei 2003 werd er een vrijstelling van successierech-
2246 ten onder voorwaarden ingevoerd voor bossen. De vrijstelling heeft de
2247 functie van stimulus tot het opmaken van uitgebreide bosbeheerplannen op
2248 het moment van de erfopvolging (Bosdecreet, art. 13bis) en het beoogt
2249 het tegengaan van versnippering van de bossen. De vrijstelling van suc-
2250 cessierechten geldt ook zonder meer voor bossen in VEN-gebied, ongeacht
2251 of er een UBP voor bestaat.

2252 *6.3.2 Vrijstelling van vennootschapsbelasting*

2253 [203] Tot slot moet er herinnerd worden aan de wettelijk voorziene vrijstelling
2254 van de vennootschapsbelasting, met name voor bosgroeperingsvennoot-
2255 schappen. Onder een bosgroeperingsvennootschap wordt hier verstaan:
2256 "elke burgerlijke vennootschap die de rechtsvorm van een handelsvennoot-
2257 schap heeft aangenomen, die erkend is door de Minister van Financiën op
2258 advies van de Minister van het betrokken Gewest die de bossen onder zijn
2259 bevoegdheid heeft, en die uitsluitend tot maatschappelijk doel en activiteit

2260 *heeft, de bosbouw op gronden waarvan ze eigenaar is, alsmede alle ver-*
2261 *richtingen die met dat doel verband houden [...] met uitsluiting van het*
2262 *kappen van bomen en de verwerking van bosproducten*¹⁹⁸.

2263 [204] Deze bosgroeperingen worden, voor wat de onderworpenheid aan inkom-
2264 stenbelastingen betreft, immers geacht geen rechtspersoonlijkheid te be-
2265 zitten, wanneer (1) de aandelen uitgeschreven zijn aan fysieke personen,
2266 en deze aandelen gelijke rechten verlenen aan de houders ervan; (2) geen
2267 enkel bestanddeel van de vennootschap mag, voor de inbreng of verkoop
2268 aan de vennootschap, gebruikt zijn geweest voor beroepsactiviteiten; (3)
2269 de inkomsten van de bosgroepering zich integreren in het normaal beheer
2270 van een privévermogen en (4) de bosgroepering geen abnormale of goed-
2271 gunstige voordelen verleent of verkrijgt. Het inkomen van een dergelijke
2272 vennootschap wordt, onder deze voorwaarden, gelijk gesteld met onroer-
2273 rende, roerende, of diverse inkomsten, naar gelang het geval (Bosgroep-
2274 eringsvennootschappenwet, art.3).

2275 [205] De concrete impact van deze fiscale bepaling is onbekend, maar heel laag
2276 aangezien de bosgroeperingen niet meer geactiveerd worden.

2277 7 Instrumenten van grondbeleid

2278 7.1 Bossencompensatiefonds

2279 Ontbossing in het kader van een stedenbouwkundige vergunning moet ge-
2280 compenseerd worden ofwel in natura (heraanplanting) ofwel door de ge-
2281 kapte bomen financieel te compenseren. Financiële compensatie voor ont-
2282 bossing komt neer op het storten van een geldelijke bijdrage in het
2283 Bossencompensatiefonds. Dit fonds werd opgericht bij Decreet van 21 de-
2284 cember 2001 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting van
2285 2002. De middelen kunnen ingezet worden voor bebossing door het
2286 Vlaamse Gewest; de subsidiëring van openbare besturen, natuurlijke per-
2287 sonen en privaatrechtelijke rechtspersonen die bebossen; en het terugstor-
2288 ten van teveel betaalde bosbehoudsbijdragen (art. 17 §3)¹⁹⁹.

2289 Tegelijk staan er in het Bosdecreet een aantal rechtsgronden om bebossing
2290 en herbebossing te subsidiëren, die uitsluitend gericht zijn op publiekrecht-

---

¹⁹⁸ Bosgroeperingsvennootschappenwet, art. 2. De uitsluiting met betrekking tot het kappen van bomen en het verwerken van bosproducten heeft hiermee te maken dat commerciële activiteiten slechts van bijkomende aard mogen zijn; indien aan deze voorwaarde niet voldaan is, verliest de vennootschap haar gewone, burgerrechtelijk karakter en wordt ze gewoon aan de vennootschapsbelasting onderworpen.

¹⁹⁹ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 158.

2291 telijke rechtspersonen, of met uitsluiting van aankoopsubsidies ten behoe-
2292 ve van privaatrechtelijke partijen (cf. Bosdecreet, art. 48, eerste en tweede
2293 lid en art. 87, tweede lid). Volgens de memorie van toelichting bij het ont-
2294 werp van verzameldecreet leefmilieu en natuur (juli 2013) moest de plano-
2295 logische uitbreiding van de mogelijkheden voor de toekenning van kapi-
2296 taalsubsidies voor bebossing het Boscompensatiefonds slagkrachtiger
2297 maken. Gelijktijdig werd voorgesteld dat art. 87 in die zin aangepast zou
2298 worden dat particulieren voortaan ook aanspraak zouden kunnen maken op
2299 subsidies voor het aankopen van percelen. Het voorstel luidde: "*Ingeval de*
2300 *subsidie betrekking heeft op de aankoop van percelen, kan deze maximaal*
2301 *60% van de aankoopsom bedragen met een maximum van 2,5 euro/m².*
2302 *Deze subsidie kan niet gecumuleerd worden met subsidies van andere*
2303 *overheden.*²⁰⁰" Met dit voorstel werd gedeeltelijk tegemoet gekomen aan
2304 eerdere opmerkingen van de Minaraad. De Raad pleitte eind 2012 er ook
2305 voor dat de uitvoeringsmodaliteiten voor die aankoopsubsidies ertoe moe-
2306 ten leiden dat de middelen op een transparante en objectieve wijze worden
2307 toegekend en dat de bebossingsinspanningen aansluiten bij de lopende
2308 ruimtelijke beleidsprocessen zoals AGNAS en de bepalingen van de in-
2309 standhoudingsdoelstellingen²⁰¹. Het finale ontwerp van verzameldecreet
2310 houdt rekening met verschillende van deze bemerkingen: onder meer de
2311 aankoopsubsidies worden ook mogelijk voor percelen gelegen binnen SBZ
2312 en de cumul met subsidies van andere overheden wordt aanvaardt als
2313 principe indien deze samen niet 60% van de aankoopsom overschrijden²⁰².

2314 Het aanwenden van de bossencompensatiefondsmiddelen verloopt
2315 problematisch (zie 4.6). Om de compensatieachterstand gedeeltelijk
2316 weg te werken, lanceerde de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur
2317 en Cultuur in 2011 een projectoproep waarbij ook lokale overheden
2318 middelen uit het Fonds kunnen aanspreken. Ze reserveerde hiervoor 1
2319 miljoen euro, waarvan 900.517 euro effectief besteed werd en 30,57
2320 ha compensatiebos opleverde. De gemiddelde kostprijs per ha bedroeg
2321 29.475 euro in 2011. Wegens succes werd deze aanpak hernieuwd
2322 voor 2012. De minister voorzag in 2012 1,67 miljoen euro uit het Bos-

²⁰⁰ Minaraad (2013). Het verzameldecreet leefmilieu en natuur 2013. Gezamenlijk advies met SALV en SERV (2013|43), Brussel, 12 september 2013, p.10-11.

²⁰¹ Minaraad (2012). Instrumenten van natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Advies (2012|77), Brussel, 25 oktober 2012, p.29-30.

²⁰² Vlaams Parlement (2013). Ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en natuur. Stuk 2322 (2013-2014) – Nr.1, Brussel, 17 december 2013, p.5-6.

2323
2324
2325

sencompensatiefonds en steunde hiermee 11 projecten die samen 68 ha compensatiebos opleverden²⁰³. De gemiddelde kostprijs per ha was 24.559 euro in 2012.

2326 **7.2 Recht van voorkoop**

- 2327 [206] Het recht van voorkoop in het kader van het natuurbehoud werd ingesteld
2328 om ecologisch waardevolle percelen in afgebakende gebieden te kunnen
2329 aankopen en veilig te stellen door een aangepast beheer. Het recht van
2330 voorkoop heeft tevens tot doel om ontbrekende stukken in een groter ge-
2331 heel te kunnen aankopen en zo aaneengesloten gebieden te kunnen reali-
2332 sieren en het beheer ervan te optimaliseren. Bij het afbakenen van gebie-
2333 den met voorkooprechten en het uitoefenen ervan, kunnen er in de praktijk
2334 conflicten ontstaan. De Vlaamse Grondenbank heeft een voorkooprecht bij
2335 de verkoop van onroerende goederen in onder meer het VEN; in natuurre-
2336 servaten en hun uitbreidingszones gelegen binnen groene bestemmingen;
2337 in een door de Vlaamse Regering afgebakende perimeter binnen groene
2338 bestemmingen gelegen binnen het IVON; en in de afbakening van natuur-
2339 inrichtingsprojecten. Uitzonderingen hierop worden toegestaan wanneer de
2340 verkoop plaatsvindt in familieverband (beperkt tot de eerste graad) of bij
2341 erkende bosgroeperingen (Decreet Natuurbehoud, art.37, §1). Bij bos-
2342 groeperingen wordt deze uitzondering gehanteerd omdat de doelstelling zo
2343 ook gerealiseerd kan worden zonder overheidsuitgaven.
- 2344 [207] De op die wijze verworven onroerende goederen kunnen onder meer aan-
2345 gewezen worden als bosreservaten of domeinbossen.
- 2346 [208] Het is de taak van de Vlaamse Grondenbank om grondreserves aan te leg-
2347 gen voor ruil in functie van de realisatie van projecten inzake bosuitbrei-
2348 ding of natuurbehoud (Grondenbankdecreet, art. 5 §2, 4°)²⁰⁴.

---

²⁰³ Bos+ (2012). Bosbarometer 2012. Waar blijven de daden? Melle, 19 december 2012, p.18.

²⁰⁴ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 159.

2349
2350
2351
2352
2353
2354
2355
2356
2357
2358
2359
2360
2361
2362

De maximale totale oppervlakte waarop het recht van voorkoop van toepassing kon zijn, bedroeg voor de vaststelling van het VEN eerste fase meer dan 52.000 ha. Sinds de vaststelling van het VEN eerste fase (BS 17/10/2003) nam die oppervlakte toe tot meer dan 99.000 ha. Nadien kwam er gemiddeld 1.000 ha per bij.

De jaarlijks te koop aangeboden oppervlakte waarop het recht van voorkoop van toepassing is, loopt van 2000 tot 2003 in stijgende lijn, maar kent daarna een terugval die kentert in 2007. De oppervlakte aangekochte gronden bedraagt slechts een fractie van de aangeboden oppervlakte. Hoewel de aangeboden oppervlakte het hoogst was in 2011, is de aangekochte oppervlakte op een dieptepunt in dat jaar. In dat jaar werd 2% aangekocht van alle oppervlakte die dat jaar aangeboden werd via het recht van voorkoop. Gemiddeld werd de laatste 12 jaar 9% aangekocht van de aangeboden oppervlakte²⁰⁵.

2363

7.3 Onteigeningen

2364
2365
2366
2367
2368
2369

[209] De verwerving van onroerende goederen gebeurt op basis van onteigeningen. Bij de toepassing van het Bosdecreet kan dit instrument ingezet worden om enclaves te verwerven zodat aaneengesloten boscomplexen kunnen ontstaan of voor het verwerven van bossen die in hun voortbestaan bedreigd worden, voor bosreservaten of voor bossen met een milieubeschermdende functie (Bosdecreet, art. 92)²⁰⁶.

2370

7.4 Aankoopsubsidies

2371
2372
2373
2374
2375
2376

[210] Erkende terreinbeherende verenigingen kunnen gronden aankopen in functie voor het aanleggen van reservaten. Daarbij ontvangen ze Vlaamse aankoopsubsidies, maar nooit 100% van de aankoopprijs. Ze moeten dus steeds hun eigen inbreng doen. Maximaal kunnen de terreinbeherende verenigingen € 18.000/ha subsidie krijgen. Naar gelang de hoogte van het aankoopbedrag, naar gelang de zone waar de aankoop plaatsgrijpt en

²⁰⁵ Natuurindicatoren (2013). Natuurgebieden: Recht van voorkoop. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 22 januari 2013. Online geraadpleegd op 23 oktober 2013: www.natuurindicatoren.be.

²⁰⁶ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 158-159.

- 2377 naargelang de zittende gebruiker van de aan te kopen grond kan de subsi-
2378 diegraad variëren (Reservatenbesluit, art. 8)²⁰⁷.
- 2379 [211] Sinds 2009 kan de Vlaamse Regering subsidies verlenen aan publiekrechtelijke
2380 rechtspersonen die eigenaar zijn van een openbaar bos of die een
2381 openbaar bos wensen aan te leggen. Voor zover het gaat om kapitaalsubsidies
2382 gericht op de uitbreiding of ontwikkeling van het bosareaal, worden
2383 deze toegekend met het oog op bebossingen op percelen die op grond van
2384 de wetgeving op de ruimtelijke ordening bestemd worden als bosgebieden
2385 (Bosdecreet, art. 48).
- 2386 [212] Bosgroeperingen kunnen geen beroep doen op verwervingssubsidies, net
2387 zo min als particulieren niet in aanmerking komen voor deze subsidies voor
2388 het aanplanten van bossen (Bosdecreet, art. 85 en 87)²⁰⁸. Particulieren
2389 komen wel in aanmerking voor het aanplanten van bossen die bedoeld zijn
2390 als bosuitbreiding op landbouwgronden.

---

²⁰⁷ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 161-162.

²⁰⁸ Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van het inzetbare instrumentarium op zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brussel, 24 januari 2013, p. 162.

Deel III: Vaststellingen en knelpunten m.b.t. de houtproductiefunctie van het bos

2391 [213] Hierna volgt een samenvatting van de voornaamste vaststellingen of knel-
2392 punten, die blijken uit het beschrijvende gedeelte van deze oriëntatienota.
2393 Om het overzicht te bewaren, worden deze vaststellingen en knelpunten
2394 geclusterd per thema. Het gaat telkens om vaststellingen die een duidelijke
2395 link vertonen met de houtproductiefunctie van het bos.

2396 [214] Aangezien de nota geschreven is vanuit het perspectief van de economi-
2397 sche functie van het bos, kunnen de raadsorganisaties zich wel vinden in
2398 de vaststellingen, maar niet in elk discussie- of knelpunt.

2399 1 Vaststellingen betreffende de beleidsvisie over 2400 de houtproductie

2401 [215] Europa pleit ervoor om de zelfvoorzieningsgraad te verhogen. In Vlaande-
2402 ren is de verhoging van de zelfvoorzieningsgraad problematisch omdat de
2403 economische functie van het bos enigszins achterop gebleven is ten opzich-
2404 te van andere sectoren. Dit impliceert dat er geen expliciete, afgeronde be-
2405 leidsvisie in Vlaanderen voor handen is die gewijd is aan de economische
2406 functie van het bos. De Europese richtlijn is hieromtrent nochtans duidelijk.
2407 Het kan wel opgemerkt worden dat er initiatieven ondernomen worden
2408 binnen deze context.

2409 [216] Het ontwikkelen van een beleidsvisie gebeurt bij voorkeur na de evaluatie
2410 van de (cijfermatig) in kaart gebrachte toestand. Op dit moment worden
2411 de trends van de economische functies van het bos onvoldoende in kaart
2412 gebracht doordat:

- 2413 • Sommige data niet bijgehouden worden.
- 2414 • Sommige data moeilijk in te schatten zijn (bv. brandhout wordt statis-
2415 tisch amper opgenomen in de houtproductiecijfers, waardoor het be-
2416 lang ervan onderkend blijft).
- 2417 • Niet alle beschikbare data vrijgegeven worden (bij overheden, bedrij-
2418 ven), vaak omwille van protectionistische redenen.
- 2419 • Er geen specifieke dienst verantwoordelijk is voor het verzamelen van
2420 deze gegevens.

2421 Door het ontbreken van exacte, vergelijkbare data of trends, is het moeilijk
2422 om de huidige houtvoorraad te berekenen, de verwerkingsstromen in kaart
2423 te brengen en de toekomstige noden qua houtproductie in te schatten.

- 2424 [217] De houding van de Vlaamse overheid in het PDPO III-dossier lijkt het ver-
2425 moeden van de boshoutkolom te bevestigen, nl. het gebrek aan erkenning
2426 van de regionale houtproductie.
- 2427 [218] Klimaatsverandering heeft een invloed op boomsoorten, die nog niet volle-
2428 dig gekend is, maar die voor enkele soorten bos wellicht nadelig gaat zijn.
2429 Tot midden 2013 hielden de beleidsdocumenten onvoldoende rekening met
2430 de gevolgen van klimaatsverandering om de huidige bosgerichte IHD's te
2431 halen. In zijn recente beleidsnota gaat het ANB wel uitgebreid in op deze
2432 problematiek.
- 2433 [219] Het huidige subsidiesysteem maakt dat vooral de aanplant van eiken ge-
2434 stimuleerd wordt, terwijl het aanplanten van boomsoorten die minder ge-
2435 voelig zijn voor parasieten, ziektes, insectenplagen en de schadelijke ge-
2436 volgen van klimaatsverandering soms meer wenselijk kunnen zijn. Met het
2437 huidige systeem vergroot de overheid dus het risico op nadelige effecten
2438 en dalende houtvolumes op termijn.
- 2439 [220] In de bestaande instrumenten worden exoten onverkort als problematisch
2440 ervaren, terwijl sommige uitheemse boomsoorten ook een rol kunnen heb-
2441 ben en voordelen met zich mee kunnen brengen voor zowel de houtindu-
2442 strie als de bossen zelf.
- 2443 [221] Een dwingende en coherente regelgeving inzake effectieve maatregelen ter
2444 bestrijding van invasieve exoten lijkt vooralsnog te ontbreken.

2 Vaststellingen betreffende de instrumenten ter bevordering van de houtproductie

- 2445
2446
- 2447 [222] Het is moeilijk om vast te stellen of de (duurzame) houtproductie in Vlaan-
2448 deren toe- of afneemt, want het is onder andere moeilijk te achterhalen
2449 hoe de oppervlakte bos, waar ook de economische functie actief wordt be-
2450 nut, evolueert.
- 2451 [223] Het beleid (in overheidsstructuren, regelgeving, subsidies, beoordeling)
2452 stimuleert consequent de ecologische bosfunctie in haar vergunningen- en
2453 subsidiebeleid. De uitbouw van de voorziene instrumenten ter bevordering
2454 van de economische functie van het bos is beperkt of vertoont gebreken.
2455 Hierna enkele voorbeelden:
- 2456 • De langetermijnplannen bos werden nooit gerealiseerd.
  - 2457 • Het regulerend instrument kapmachtiging zorgt voor een consequente
2458 benadeling van de economische bosfunctie (bv. interne ANB-richtlijn
2459 om aanvragen te beoordelen).

- 2460
- 2461
- 2462
- 2463
- 2464
- 2465
- 2466
- 2467
- 2468
- In de bosbeheerplannen die het ANB opmaakt voor de openbare domeinen, wordt de houtproductie niet of slechts heel summier ingevuld. De oude beperkte beheerplannen waren een planningsdocument voor de beheerder. De nieuwe beheerplannen zijn heel gebruiksonvriendelijk. In het omslachtige document is bijna geen plaats meer voor de bosbeheerkundige maatregelen, waar in de praktijk inherent de creatie van hoge natuurwaarden mee gepaard gaat. De externe bedreigingen, die de natuurwaarden sterker beperken of benadelen, kunnen niet vermeld worden.
- 2469
- 2470
- 2471
- 2472
- Het beheerplan mist momenteel zijn bedoelde waarde als werkinstrument. Het taalgebruik is vrij theoretisch en dwingend van aard, waardoor het private boseigenaars onvoldoende stimuleert. Vaak worden beheerplannen niet of slechts beperkt in uitvoering gebracht.
- 2473
- 2474
- 2475
- 2476
- 2477
- De procedures en subsidieaanvragen blijven omslachtig, weinig transparant en heel complex (zelfs voor professionelen). Criteria zijn weinig transparant. Bovendien worden de dossiers traag afgehandeld, waardoor er een grote administratieve achterstand is. Het subsidie-instrument werkt daardoor niet of ondermaats.
- 2478
- [224]
- 2479
- 2480
- 2481
- 2482
- 2483
- Slechts een zeer beperkt deel van de PDPO-middelen wordt voorzien voor bosbouw. Volgens de nieuwe Europese Bosstrategie moeten de belangrijkste middelen (90%) voor de bossector uit het ELFPO komen. In Vlaanderen is het aandeel van de bossector in het PDPO te beperkt om aan de Europese Bosstrategie te voldoen. In Vlaanderen is het aandeel van de bossector in het PDPO te beperkt om aan de Europese bosstrategie te voldoen.
- 2484
- [225]
- 2485
- Het subsidiëren van biomassaproductie als basis voor bio-energie kan een bedreiging vormen voor de productie van kwaliteitshout.

3 Vaststellingen gerelateerd aan identiteit, organisatie en intrinsieke problemen van de boshoutkolom

- 2486
- 2487
- 2488
- 2489
- [226]
- 2490
- 2491
- De boshoutkolom is heel versnipperd. Deze versnippering speelt zich af op meerdere niveaus: bedrijfsmatig, ruimtelijk en qua structurering van onder meer het verenigingsleven.
- 2492
- [227]
- 2493
- De bestaande instrumenten volstaan mogelijk niet om versnippering tegen te gaan.
- 2494
- [228]
- 2495
- Door de versnipperde bosstructuur in Vlaanderen blijkt enkel een systeem van ondersteuning en groepering van private bosbeheerders toegang te

2496 geven tot de verschillende aspecten van bosbeheer (o.a. houtverkoop, be-
2497 heerplan, subsidieaanvraag en certificering).

2498 [229] Bosgroepen kunnen belangrijke instrumenten zijn om versnippering tegen
2499 te gaan. De aangekondigde interne staats Hervorming (doorbraak 64) he-
2500 velt de bosgroepen over naar de provincies, waardoor de erkenning, subsi-
2501 diëring en opvolging van de werkzaamheden niet langer de bevoegdheid
2502 zouden zijn van de Vlaamse overheid. Het nieuwe Natuurdecreet zou een
2503 voorlopige kapstok bieden voor de werking van de bosgroepen. In afwach-
2504 ting blijft er evenwel onduidelijkheid en onzekerheid bestaan over de toe-
2505 komst van de bosgroepen.

2506 **4 Vaststellingen gerelateerd aan bosbehoud en** 2507 **bosuitbreiding**

2508 [230] Het merendeel van de bossen in Vlaanderen is in handen van kleine private
2509 bosteigenaars. Hierdoor is het boslandschap sterk versnipperd.

2510 [231] Fiscale instrumenten/stimuli voor alle bos- en terreinbeheerders worden
2511 onvoldoende ingezet om versnippering tegen te gaan en samenhang te be-
2512 vorderen.

2513 [232] De hoeveelheid effectief bos en planologisch bos is niet hetzelfde.

2514 [233] Een eenduidig instrument voor de meting van de hoeveelheid effectief bos
2515 is niet voor handen.

2516 [234] De correlatie tussen planologische en effectieve bosuitbreiding is niet één
2517 op één.

2518 [235] Het Groenboek bij het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV), dat het RSV
2519 moet opvolgen en ruimtelijke doelstellingen voor Vlaanderen formuleert
2520 voor 2050, blijft nog steeds heel onduidelijk over hoe met de kwantitatieve
2521 doelstellingen voor bosuitbreiding (ruimteboekhouding) uit het RSV omge-
2522 gaan moet worden in Vlaanderen.

2523 [236] De bosbehoud- en bosuitbreidingsdoelstellingen worden niet gehaald, ook
2524 al gaat het om beslist beleid dat uitgevoerd moet worden en ook al bestaat
2525 daar draagvlak voor bij de bevolking. Doordat de effectieve bosuitbreiding
2526 niet van de grond komt, wordt een deel van de potentiële houtproductie
2527 niet benut.

2528 [237] In vergelijking met de waarde voor gronden met een andere bestemming,
2529 ligt de grondwaarde van bossen heel laag in Vlaanderen. Dit is één van de
2530 oorzaken waarom bosuitbreiding moeizaam verloopt in Vlaanderen: in prin-
2531 cipe leidt bebouwing tot ontwaarding van de betrokken grond.

- 2532 [238] Zowel zonevreemde als zone-eigen bossen worden bedreigd in Vlaanderen
2533 omdat bosgronden de minst rendabele zijn.
- 2534 [239] De wetgeving bevat een reeks vrijstellingen en ontheffingen in art. 90bis
2535 van het Bosdecreet, die leiden tot een vermoedelijke afname van de bo-
2536 soppervlakte.
- 2537 [240] In principe geldt art. 90bis over het verbod op ontbossing ook onvermin-
2538 derd voor zonevreemde bossen, maar uit de praktijk blijkt dat de bestaan-
2539 de instrumenten niet volstaan om bosbehoud te garanderen.
- 2540 [241] Het Bosdecreet werd onlangs gewijzigd om nieuwe boslandbouwsystemen
2541 ('*agroforestry*') te ondersteunen door onder andere deze praktijk uit het
2542 Bosdecreet te lichten. De bedoeling was nieuwe aanplanten mogelijk te
2543 maken. Evenwel wordt vastgesteld dat ook bestaande aanplanten ten on-
2544 rechte - volgens de memorie van toelichting - zonder vereiste heraanplant
2545 gekapt kunnen worden, wat kan leiden tot ontbossing.
- 2546 [242] Bij boslandbouwsystemen is het onduidelijk of er een stedenbouwkundige
2547 vergunning alsnog nodig zou zijn voor het vellen van bomen.
- 2548 [243] In de huidige context is de kans echter gering dat landbouwers effectief
2549 houtachtige gewassen voor biomassa gaan produceren wegens de ongun-
2550 stige kosten-batenverhouding bij de productie van hout vergeleken met
2551 landbouwproducten.
- 2552 [244] Boscompensatie ligt heel gevoelig binnen de landbouwsector omdat er
2553 meestal ontbost wordt voor een harde functie en omdat compensaties ge-
2554 zocht moeten worden in het agrarisch gebied. Bovendien wordt de land-
2555 bouwsector niet of weinig betrokken bij de zoektocht naar compensatie-
2556 gronden.
- 2557 [245] Landbouwers gaan weinig tot niet tot bebossing over omwille van diverse
2558 elementen zoals bv. onvoldoende inkomenscompensatie uit de subsidie
2559 voor bebossing, gronddruk, venale grondwaardevermindering en de per-
2560 ceptie dat de regelgeving een permanente beperking oplegt naar bedrijfs-
2561 voering toe (bebossing onomkeerbaar maakt).
- 2562 [246] Private bebossingsinitiatieven ondervinden ook problemen door de beper-
2563 kingen die opgelegd worden door onder meer het Veldwetboek en de
2564 Pachtwetgeving.
- 2565 [247] De Vlaamse overheid is een slechte betaler want het duurt soms meerdere
2566 jaren alvorens de (her)bebossingssubsidies betaald worden aan de aanvra-
2567 gers.

2568

5 Vaststellingen van bosbouwtechnische aard

2569

[248] Voor een bosbeheer gericht op productie van hout is een goede kennis van bosbouw nodig.

2570

2571

[249] Alle financiële instrumenten sturen aan op bosomvorming naar inheems loofhout.

2572

2573

[250] Bij de omvorming van productief naaldhout naar traag groeiend loofhout (bv. eiken), zullen de toekomstige houtvolumes dalen.

2574

2575

[251] Vanuit een multifunctionele visie stuurt de Vlaamse overheid de productie van inheems loofhout aan. Daarom zal de toekomstige houtproductie van onze bossen moeten wijzigen naar de productie van kwaliteitsvol inheems loofhout (mits praktisch mogelijk en haalbaar). Om dit kwaliteitshout te bekomen zal er vaak hout van mindere kwaliteit moeten verwijderd worden door dunningen. Onder meer in deze context is de heropleving van hakhoutbeheer wenselijk, zeker als dit kan bijdragen tot de realisatie van de gestelde bosdoelstellingen in het kader van de instandhoudingsdoelstellingen.

2576

2577

2578

2579

2580

2581

2582

2583

2584

[252] Inzake de productie van kwaliteitsvol loofhout wordt echter vastgesteld dat de bosbouwtechnische expertise bij de beheerders vaak ontoereikend is. Het OC ANB/Inverde biedt kennis en expertise inzake bosbouw aan, maar bereikt in zijn communicatie niet altijd op een adequate manier de doelgroep van de private eigenaars.

2585

2586

2587

2588

2589

[253] Het OC ANB/Inverde en de bosgroepen kunnen gelden als potentiële stimulators om te komen tot opwaardering van de bosbouwtechnische expertise.

2590

2591

[254] In het algemeen is er ook nood aan meer mankracht om tegemoet te komen aan het gewenste, toekomstige bosbeheer.

2592

2593

6 Vaststellingen gerelateerd aan de multifunctionaliteit van het bos

2594

2595

[255] Het beheer in functie van multifunctionaliteit wordt binnenkort vervangen door geïntegreerd beheer, met het oog op het beter verzoenen van de ecologische en economische functie in Vlaanderen. Binnen de boshoutkolom kan dit initieel leiden tot een zeker wantrouwen tegenover het nieuwe beleid.

2596

2597

2598

2599

2600

[256] De Vlaamse Regering neemt zich voor om de CDB te vervangen door de nog uit te werken criteria van het geïntegreerd natuurbeheer. Hiermee zouden de criteria in lijn gebracht worden met de IHD, de soortenbeschermingsprogramma's, de al vastgestelde natuurrichtplannen, de manage-

2601

2602

2603

- 2604 mentplannen voor gebieden buiten SBZ en de bepalingen van het mana-
2605 gementplan Natura 2000. Indien dit lineair voor alle bossen doorgevoerd
2606 wordt, zou dit kunnen betekenen dat de economische bosfunctie nog meer
2607 beperkingen opgelegd krijgt en de zelfvoorzieningsgraad van hout verder
2608 in het gedrang dreigt te komen.
- 2609 [257] De huidige uitgebreide bosbeheerplannen moeten allen voldoen aan de cri-
2610 teria duurzaam bosbeheer (CDB), die heel wat voorwaarden inzake de eco-
2611 logische bosfunctie opleggen.
- 2612 [258] Hoewel de CDB al beperkingen opleggen aan de houtproductie, zal het hui-
2613 dige gebruik van de CDB mogelijks niet volstaan om de bosgerichte IHD uit
2614 te voeren.
- 2615 [259] De CDB zijn niet enkel verbonden aan Natura 2000. Ze zijn tot op heden
2616 ook de referentie voor het toekennen van een FSC-certificaat.

7 Vaststellingen gerelateerd aan de mondialisering van de handel in grondstoffen

- 2619 [260] De ecologische voetafdruk van de Vlaamse houtconsumptie is onvoldoende
2620 gekend bij de bevolking. Deze kennis is nochtans een voorwaarde om de
2621 Vlaming te responsabiliseren voor zijn eigen houtconsumptie.
- 2622 [261] Een verhoogde houtproductie om aan de eigen houtconsumptie te voldoen,
2623 gaat ten koste van andere ecosysteemdiensten, die bij een verlaagde
2624 houtproductie wel voorrang zouden kunnen krijgen.
- 2625 [262] Om te voldoen aan de huidige en toekomstige houtvraag moet hout geïm-
2626 porteerd worden.
- 2627 [263] De vraag [naar gecertificeerd hout] is hoger dan het aanbod, waardoor
2628 Vlaanderen veel gecertificeerd hout (bijna 40%) moet invoeren uit Frank-
2629 rijk en Wallonië.
- 2630 [264] De verhoogde vraag naar energiehout kan de productie van (kwaliteit)hout
2631 onder druk zetten. Voor biomassaproductie is er geen kwaliteitshout nodig.
2632 Maar de vernauwing van de prijsdiscrepancie tussen kwaliteitshout en min-
2633 der kwalitatief hout (energiehout), zorgt ervoor dat nieuwe investerings-
2634 projecten in kwaliteitshout niet van de grond komen. Onder meer hierdoor
2635 dreigt er vanaf 2030 een tekort aan (kwaliteit)hout en - gezien de Vlaamse
2636 industriële uitrusting - vooral aan naaldhout te ontstaan.
- 2637 [265] De houtproductiefunctie van het bos wordt niet naar waarde geschat in on-
2638 ze maatschappij omdat er hier zonder meer genoeg betaalkracht is om
2639 hout te importeren.

- 2640 [266] In vergelijking met de andere Europese landen exporteert Vlaanderen veel
2641 rondhout (met name de dikkere beuk, populier en den) zonder het te ver-
2642 werken in eigen land.
- 2643 [267] De Belgische concurrentiepositie wordt in belangrijke mate beïnvloedt door
2644 de kapitaal-, energie- en arbeidskosten. Om overeind te blijven, moeten de
2645 bedrijven hun productiviteit constant verhogen. Veel bedrijven houden er
2646 mee op, onder meer omwille van de hoge loonkosten.
- 2647 [268] Het maatschappelijk draagvlak voor houtproductie neemt af door de ver-
2648 vreemding van de houtcyclus. Het ANB, terreinbeherende verenigingen en
2649 private boseigenaars stellen vast dat de noodzakelijke ingrepen (i.c. kap-
2650 ping) in functie van houtexploitatie of natuurinrichting nog steeds op on-
2651 begrip en tegenkanting stuiten, ondanks NME-initiatieven die de multifunc-
2652 tionaliteit van bossen benadrukken.
- 2653 [269] De herintroductie van veeleer ambachtelijke elementen (kleinschalige, re-
2654 gionale productie) en specialisatie kunnen een nuttige aanvulling bieden
2655 voor de verwerking van (kwaliteit)hout in eigen streek.

Algemene conclusie

2656 [270] PWC Bosbeleid heeft de nota ter kennisgeving voorgelegd aan de Minaraad
2657 en kreeg de goedkeuring om aanbevelingen te formuleren bij deze oriënta-
2658 tienota. Deze worden gebundeld in een (brief)advies.

2659

Appreciatie dossiers **NvT**

Status advies **NvT**

Onthoudingen **NvT**

Lijst van tabellen

Tabel 1: Productie en consumptieoverzicht in 2012 (in Kt).....	13
Tabel 2: Gebruikte grondstoffen anno 2012 in de platenindustrie	14
Tabel 3: Evolutie van de omzet voor de houtindustrie.....	15
Tabel 4: Houtbalans voor België in 2012 en 2020 (Fedustria)	21
Tabel 5: Houtoogst uit openbare bossen en bosgroepen.....	23
Tabel 6: Vergunde ontbossing in Vlaanderen in ha (2001-2011)	63
Tabel 7: Evolutie boscompensatie in ha (2001-2011)	64

Referentielijst

- 2660 • Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (s.d.). Boskartering &
2661 Speelzones in bossen en natuureservaten. Achtergrondinformatie. Online ge-
2662 raadpleegd op 12 december 2013: [http://www.agiv.be/gis/diensten/geo-](http://www.agiv.be/gis/diensten/geo-vlaanderen/?artid=264)
2663 [vlaanderen/?artid=264](http://www.agiv.be/gis/diensten/geo-vlaanderen/?artid=264).
- 2664 • Agentschap voor Natuur en Bos (s.d.). Bos in cijfers. Boswijzer 2010. Online
2665 geraadpleegd op 12 december 2013: [http://www.natuurenbos.be/nl-](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Bos/Bos_cijfers/Boswijzer.aspx)
2666 [BE/Natuurbeleid/Bos/Bos_cijfers/Boswijzer.aspx](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Bos/Bos_cijfers/Boswijzer.aspx).
- 2667 • Agentschap Natuur en Bos (s.d.). Boswetgeving – erkenning bosexploitanten.
2668 Online geraadpleegd op 27 mei 2013: [http://www.natuurenbos.be/nl-](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Bos/Wetgeving_en_vergunning/Erkenning_exploitanten.aspx)
2669 [BE/Natuurbeleid/Bos/Wetgeving_en_vergunning/Erkenning_exploitanten.aspx](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Bos/Wetgeving_en_vergunning/Erkenning_exploitanten.aspx).
- 2670 • Agentschap voor Natuur en Bos (s.d.). Over ons. Investeren in Natuur. Online
2671 geraadpleegd op 7 november 2013: [http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Over-](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Over-ons/Commerciele_activiteiten.aspx)
2672 [ons/Commerciele_activiteiten.aspx](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Over-ons/Commerciele_activiteiten.aspx).
- 2673 • Agentschap voor Natuur en Bos (2012). Handhavingsrapport 2011 - Natuurin-
2674 spectie Agentschap voor Natuur en Bos. Brussel, 2012, 52p.
- 2675 • Agentschap voor Natuur en Bos (2012). Definitie bos, ontbossen en open plek-
2676 ken binnen het bos. Nota, Brussel, 24 mei 2012, 14p.
- 2677 • Agentschap voor Natuur & Bos (2013). Inspelen op de problematiek van de zo-
2678 nevreemde bossen: oplossingsspoor van de planologische aanpak. Deelrapport
2679 I, Grontmij Belgium, Brussel, 19 september 2013, 47p.
- 2680 • Agentschap Natuur en Bos (2013). Ledenlijst FSC Groeps-certificaat Agentschap
2681 voor Natuur en Bos van 31 oktober 2013. Online geraadpleegd op 12 december
2682 2013: [http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Hout/FSC-](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Hout/FSC-boscificering.aspx)
2683 [boscificering.aspx](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Hout/FSC-boscificering.aspx).
- 2684 • Agentschap Natuur en Bos (2013). Overzicht erkende exploitanten-kopers op
2685 4/12/2013. Online geraadpleegd op 12 december 2013:
2686 [http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeExploitant](http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeExploitanten20131204.pdf)
2687 [en20131204.pdf](http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeExploitanten20131204.pdf).
- 2688 • Agentschap Natuur en Bos (2013). Overzicht erkende kopers op 4/12/2013.
2689 Online geraadpleegd op 12 december 2013:
2690 [http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeKopers201](http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeKopers20131204.pdf)
2691 [31204.pdf](http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Hout/rptErkendeKopers20131204.pdf).
- 2692 • Agentschap Natuur en Bos (2013). Overzicht erkende WBE's van 2 december
2693 2013. Online geraadpleegd op 12 december 2013:
2694 [http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Wildbeheer/Wildbeheereen](http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Wildbeheer/Wildbeheereenheden/20131202%20Lijst%20erkende%20WBEs%20per%20provincie.pdf)
2695 [heden/20131202%20Lijst%20erkende%20WBEs%20per%20provincie.pdf](http://www.natuurenbos.be/~media/Files/Themas/Wildbeheer/Wildbeheereenheden/20131202%20Lijst%20erkende%20WBEs%20per%20provincie.pdf).

- 2696 • Agentschap voor Natuur en Bos (2013). Stand van zaken FSC-certificering
2697 Vlaams bos eind 2012. Brussel, 2013, 3p.
- 2698 • Agentschap Natuur en Bos (2013). Aankoopbeleid. Aankoop natuur- en bosge-
2699 bieden. Powerpointpresentatie, Brussel, 13 juni 2013, p.6-7.
- 2700 • Agentschap voor Natuur en Bos (2013). ANB-project "*Bosbeheer voor benut-*
2701 *ting en klimaatverandering*". Beleidsnota v.1.2, Brussel, 19 juli 2013, 28p.
- 2702 • Agostini A., Jacopo Giuntoli J., and Boulamanti A. (2013). Carbon accounting of
2703 forest bioenergy. Conclusions and recommendations from a critical literature
2704 review. Report EUR 25354 EN, European Commission Joint Research Centre
2705 (JRC), Luxembourg, 2013, 87p. Online geraadpleegd op 12 december 2013:
2706 [http://iet.jrc.ec.europa.eu/bf-ca/sites/bf-](http://iet.jrc.ec.europa.eu/bf-ca/sites/bf-ca/files/files/documents/eur25354en_online-final.pdf)
2707 [ca/files/files/documents/eur25354en_online-final.pdf](http://iet.jrc.ec.europa.eu/bf-ca/sites/bf-ca/files/files/documents/eur25354en_online-final.pdf).
- 2708 • Bosgroep Vlaamse Ardennen tot Dender (2011). Duurzame houtproductie in
2709 Vlaanderen: nood aan een toekomstvisie. Ronse, 2011, 10p.
- 2710 • Bos+ (2012). Symposium Bos voor iedereen: droom of werkelijkheid? Beleids-
2711 initiatieven rond ecologische bosuitbreiding in Vlaanderen. Persmededeling.
2712 Brussel, 11 mei 2012, 1p. [http://www.ademloos.be/nieuws/symposium-bos-](http://www.ademloos.be/nieuws/symposium-bos-voor-iedereen-droom-werkelijkheid?page=1)
2713 [voor-iedereen-droom-werkelijkheid?page=1](http://www.ademloos.be/nieuws/symposium-bos-voor-iedereen-droom-werkelijkheid?page=1).
- 2714 • Bos+ (2012). Bosbarometer 2012. Waar blijven de daden? Melle, 19 december
2715 2012, 44p.
- 2716 • Cobelpa (2012). Economie. Belgische productie. Online geraadpleegd op 20 fe-
2717 bruari 2013: <http://www.cobelpa.be/nl/prodbelge.html>.
- 2718 • Cobelpa (2013). Annual statistics 2012. Brussel, september 2013, 7p.
- 2719 • Cobelpa (2012). Papier en Milieu. Brussel, juni 2012, 67p.
- 2720 • DARA (2012). Climate Vulnerability Monitor 2nd edition. A Guide to the Cold
2721 Calculus of a Hot Planet, Madrid, 2012, 360p.
- 2722 • Demolder H. & Peymen J. (2012). Natuurindicatoren 2012. Toestand van de
2723 natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor
2724 Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2012.2, Brussel, 44 p.
- 2725 • den Ouden J., Muys B., Mohren F., Verheyen K. (red.) (2011). Boscologie en
2726 Bosbeheer. Acco Leuven/Den Haag, 2011, 2de druk, 674p.
- 2727 • Dries T. & Hendrickx B. (2013). Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Samen denken
2728 over de Vlaamse Ruimte. Powerpointpresentatie van IVOX, Leuven, 11 februari
2729 2013, 77 p.
- 2730 • Dumez, L. en Van Zeebroeck, M. (2013). Programma voor Plattelandsontwikke-
2731 ling Vlaanderen 2007-2013. Jaarverslag 2012. In opdracht van de Vlaamse

- 2732 overheid - Beleidsdomein Landbouw en Visserij - Afdeling Monitoring en Studie,
2733 Brussel, juni 2013, 115p.
- 2734 • Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T.,
2735 Van Reeth W., Weyembergh G. en Kuijken E. (red.) (2005). Natuurrapport
2736 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Medede-
2737 ling van het Instituut voor Natuurbehoud nr.24, Brussel, 2005, 496p.
- 2738 • Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T. en
2739 Van Reeth W. (red.) (2007). Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in
2740 Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuur-
2741 en Bosonderzoek nr.4. Brussel, 2007, 335p.
- 2742 • Eckert M. (2012). Antwerpen draaischijf van illegaal hout. In: *De Standaard*
2743 van 10 december 2012, p.4 o.b.v. Bisschop L. (2012). Out of the woods: the il-
2744 legal trade in tropical timber and a European trade hub. In: *Global Crime*, 13:3,
2745 p.191-212.
- 2746 • European Commission (2013). Significant economic effects of climate change
2747 on European timber industry. In: *Science for Environment Policy* 317, 14 Feb-
2748 ruary 2013, 1p. (gebaseerd op Hanewinkel M., Cullmann D.A., Schelhaas M-J.
2749 et al. (2012). Climate change may cause severe loss in the economic value of
2750 European forest land. In: *Nature Climate Change*).
- 2751 • European Commission (2013). A new EU Forest Strategy: for forests and the
2752 forest-based sector. Communication from the Commission to the European Par-
2753 liament, the Council, the European Economic and Social Committee and the
2754 Committee of the Regions, COM(2013) 659 final, Brussels, 20 September 2013,
2755 17p.
- 2756 • Europese Commissie (2013). Voornaamste elementen van de hervorming van
2757 het GLB. Persbericht - MEMO/13/937. Brussel, 25 oktober 2013, 10p.
- 2758 • Fedustria (2013). Conjunctuur in de Belgische hout- en meubelindustrie in
2759 2012 en begin 2013. Persbericht, Brussel, 24 april 2013, 4p.
- 2760 • Fedustria (2013). Houtbalans voor België in 2012 en 2020. Schatting door Fe-
2761 dustria. Brussel, 2013, 6p.
- 2762 • Filpap (2012). Studie naar de oudpapier recuperatie en recyclage 2011. Papier-
2763 verbruik Belgen sterk overschat door import/export. Persbericht Filpap o.b.v.
2764 Ernst & Young studie naar de oudpapier recuperatie en recyclage 2011, Brus-
2765 sel, 11 oktober 2012, 3p.
- 2766 • FSC (2013). Facts & Figures. As of 20 september 2013. Online geraadpleegd op
2767 23 oktober 2013: <https://ic.fsc.org/>.
- 2768 • FSC (2013). Global FSC certificates: type and distribution. October 2013. On-
2769 line geraadpleegd op 23 oktober 2013: <https://ic.fsc.org/facts-figures.19.htm>.

- 2770 • Gleixner, G. et al. (2009). Soil Carbon Accumulation in Old-Growth Forests. In :
2771 *Old-Growth Forests - Ecological Studies* (207), 2009, p. 231-266.
- 2772 • Hout Info Bois (s.d.). Bos en hout. Het bos... in cijfers. Online geraadpleegd op
2773 11 september 2013: [http://www.houtinfobois.be/nl/142/bos-en-hout/het-](http://www.houtinfobois.be/nl/142/bos-en-hout/het-bos/het-bos--in-cijfers)
2774 [bos/het-bos--in-cijfers](http://www.houtinfobois.be/nl/142/bos-en-hout/het-bos/het-bos--in-cijfers).
- 2775 • Indufor (2008). Assessment of the impact of potential further measures to pre-
2776 vent the importation or placing on the market of illegally harvested timber or
2777 products derived from such timber. Final report European Commission – DG
2778 Environment, Helsinki, 21 January 2008, 590p.
- 2779 • Kint V. et al. (2011). Staat er nog hout (kwaliteits)hout in onze bossen anno
2780 2050? Uit: *KUL-Lessenreeks Wetenschap van de Bossen*, powerpointpresenta-
2781 tie, Leuven, 18 oktober 2011, slide 12.
- 2782 • Kittredge D. (2005). The Cooperation of private forest owners on scales larger
2783 than one individual property: international examples and potential application
2784 in the United States. In: *Forest Policy and Economics* 7(4), May 2005, p. 671–
2785 688.
- 2786 • Luysaert, S. et al. (2008). Old-growth forests as global carbon sinks. In: *Nature*
2787 (455), 11 september 2008, p.213-215.
- 2788 • Mantau U. et al. (2010). Euwood - Real potential for changes in growth and use
2789 of EU forests. Final report. Hamburg, 30 June 2010, 160p.
- 2790 • Minaraad (2011). Ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering betreffende het
2791 verlenen van subsidies voor boslandbouwsystemen. Gezamenlijk advies met
2792 SALV (2011|22), Brussel, 28 april 2011, 14p.
- 2793 • Minaraad (2011). Groene warmte. Gezamenlijk advies met SERV (2011|59),
2794 Brussel, 29 september 2011, 38p.
- 2795 • Minaraad (2012). Door de bomen het bos niet meer zien. Beknopt verslag stu-
2796 diedag voorraadbeheer van 12 oktober 2011. Brussel, 15 juni 2012, bijgewerk-
2797 te versie, 9p.
- 2798 • Minaraad (2012). Instrumenten van natuur- en bosbeleid in functie van in-
2799 standhoudingsdoelstellingen. Advies (2012|77), Brussel, 25 oktober 2012,
2800 54p.
- 2801 • Minaraad (2013). Jaarprogramma 2013 van de Minaraad voor 2013, in uitvoe-
2802 ring van art. 18 van het Decreet van 18 juli 2003 tot regeling van de strategi-
2803 sche adviesraden. Jaarprogramma (2013|001), Brussel, 24 januari 2013, 27p.
- 2804 • Minaraad (2013). Duurzaam gebruik van biomassa in een bio-economie. Ge-
2805 zamenlijk advies met SALV (2013|15), Brussel, 21 februari 2013, 77p.

- 2806 • Minaraad (2013). Het ontwerp Jachtopeningsbesluit 2013-2018. Advies
2807 (2013|25). Brussel, 16 mei 2013, 28p.
- 2808 • Minaraad (2013). Strategische thema's PDPO III. Gezamenlijk advies met SALV
2809 (2013|33), Brussel, 4 juli 2013, 37p.
- 2810 • Minaraad (2013). Het verzameldecreet leefmilieu en natuur 2013. Gezamenlijk
2811 advies met SALV en SERV (2013|43), Brussel, 12 september 2013, 21p.
- 2812 • Minaraad (2013). De maatregelenfiches voor PDPO III. Gezamenlijk advies met
2813 SALV (2013|59), Brussel, 5 december 2013, 41p.
- 2814 • Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – departement Leefmilieu en Infra-
2815 structuur (2004). Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen – gecoördineerde versie.
2816 Brussel, april 2004, 595p.
- 2817 • Nationale Federatie voor Zagerijen (s.d.). Voorstelling. Online geraadpleegd op
2818 27 mei 2013:
2819 <http://www.woodnet.com/nl/filliere/fedhome.asp?fedid=9&lg=NL&mb=M>.
- 2820 • Natuurindicatoren (2007). Boskwaliteit: Houtoogst. Tabel voor het reproduce-
2821 ren van getoonde grafiek. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 26
2822 november 2007. Online geraadpleegd op 12 december 2013:
2823 www.natuurindicatoren.be.
- 2824 • Natuurindicatoren (2013). Boskwaliteit. Percentage beschadigde bosbomen. In-
2825 stituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 10 april 2013. Online geraad-
2826 pleegd op 12 december 2013: www.natuurindicatoren.be.
- 2827 • Natuurindicatoren (2013). Natuurgebieden: Recht van voorkoop. Instituut voor
2828 Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 22 januari 2013. Online geraadpleegd op 23
2829 oktober 2013: www.natuurindicatoren.be.
- 2830 • Natuurpunt (2013). Fact-sheet bos – Bosarm Vlaanderen. Mechelen, april
2831 2013, 4p.
- 2832 • Nelleman C., Interpol Environmental Crime Programme (eds.) (2012). Green
2833 carbon, black trade: illegal logging, taks fraud and laundering in the worlds
2834 tropical forests. A rapid response assessment. United Nations Environment Pro-
2835 gramme, GRID-Arendal, 2012, 72p.
- 2836 • Organisation for Economic Co-operation and Development (2007). The Eco-
2837 nomics of Illegal Logging and Associated Trade. OECD Round Table on Sustain-
2838 able Development, SG/SD/RT(2007)1/REV, Paris, 8-9 January 2007, 46p.
- 2839 • Organisatie Duurzame energie (s.d.). Bio-energie. Online geraadpleegd op 30
2840 juli 2013: <http://www.ode.be/bio-energie>.

- 2841 • Organisatie Duurzame Energie (s.d.). Wat is het bio-energieplatform? Online
2842 geraadpleegd op 30 juli 2013: <http://www.ode.be/bio-energie/-wat-is-het-bio-energieplatform>.
2843
- 2844 • PEFC (2013). Global Stats. September 2013. Online geraadpleegd op 23 oktober
2845 2013. [http://www.pefc.org/resources/webinar/747-pefc-global-](http://www.pefc.org/resources/webinar/747-pefc-global-certification-forest-management-chain-of-custody)
2846 [certification-forest-management-chain-of-custody](http://www.pefc.org/resources/webinar/747-pefc-global-certification-forest-management-chain-of-custody).
- 2847 • PEFC Belgium (2013). Bijna helft van de Vlaamse steden en gemeenten ge-
2848 bruikt PEFC-producten. Persbericht PEFC op basis van UA-studie "*Wat is de*
2849 *naambekendheid van het milieuvriendelijke PEFC-label bij lokale overheden?*",
2850 Brussel, 27 mei 2013, 4p.
2851 [http://www.pefcbelgium.be/files/Persbericht%20bijna%20helft%20Vlaamse%20](http://www.pefcbelgium.be/files/Persbericht%20bijna%20helft%20Vlaamse%20gemeenten%20gebruikt%20PEFC-gelabelde%20producten.pdf)
2852 [Ogemeenten%20gebruikt%20PEFC-gelabelde%20producten.pdf](http://www.pefcbelgium.be/files/Persbericht%20bijna%20helft%20Vlaamse%20gemeenten%20gebruikt%20PEFC-gelabelde%20producten.pdf).
- 2853 • Proforest (2011). Review of PEFC adequacy in delivering ACE commitments. Fi-
2854 nal Report, Oxford, May 2011, 19p.
- 2855 • Technum (2013). Beleidsevaluatie instrument bosgroepen. Draft eindrapport in
2856 opdracht van het ANB. Antwerpen, 8 februari 2013, 149p.
- 2857 • United Nations (2011). The European Forest Sector Outlook Study II 2010-
2858 2030. UNECE and FAO, Geneve, September 2011, 111p. Online geraadpleegd
2859 op 12 december 2013: <http://www.fao.org/docrep/016/ap406e/ap406e00.pdf>.
- 2860 • Van Acker J. et al. (2008). Cost Action E44 '*Wood processing strategy*': Country
2861 report Belgium. 2008, p.15-29.
- 2862 • Vandekerkhove K., Van der AA B. en Esprit M. (red.) (2013). Houtproductie.
2863 Ontwerp wetenschappelijk rapport NARA: toestand en trends van ecosystemen
2864 en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Brussel, 29 oktober 2013, 59p.
- 2865 • Vanganskerke P., Verheyen K., Van Beek E. en Muys B. (2012). Bosecosys-
2866 teemdiensten: wat bossen ons bieden. In: *Bosrevue* 41, juli-augustus-
2867 september 2012, p.11-16.
- 2868 • Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en
2869 bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel I. Actuele Vlaamse
2870 kader inzake toestand, doelstellingen en beheermaatregelen van Europees be-
2871 schermde habitats en soorten. Studiedocument (2013|1-I). Brussel, 24 januari
2872 2013, p. 1-71.
- 2873 • Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en
2874 bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel II. Bespreking van
2875 het inzetbare instrumentarium op zichzelf. Studiedocument (2013|1-II). Brus-
2876 sel, 24 januari 2013, p. 72-194.

- 2877 • Verheeke J. et al. (2013). Studie betreffende de instrumenten voor natuur- en
2878 bosbeleid in functie van instandhoudingsdoelstellingen. Deel III. De sectorale
2879 uitdagingen. Ontwerp studiedocument. Brussel, 7 januari 2013, 45p.
- 2880 • Vereniging voor Bos in Vlaanderen (2011). Stads(rand)bossen: een randgeval?
2881 Een overzicht van de realisatie van stads(rand)bossen in Vlaanderen. Melle,
2882 maart 2011, 34p.
- 2883 • Vlaamse Hoge Bosraad (2003). Bossenverklaring. Brussel, 3 oktober 2003,
2884 179p.
- 2885 • Vlaamse overheid (2009). De Vlaamse Regering 2009-2014. Een daadkrachtig
2886 Vlaanderen in beslissende tijden. Voor een vernieuwende, duurzame, en warme
2887 samenleving. Regeerakkoord. Brussel, september 2009, 124p.
- 2888 • Vlaamse overheid – departement Economie, Wetenschap en Innovatie (2012).
2889 Duurzaam gebruik van en waardecreatie uit hernieuwbare grondstoffen voor de
2890 biogebaseerde industriële productie zoals biomaterialen en groene chemicaliën
2891 in Vlaanderen. Brussel, oktober 2012, 172p.
- 2892 • Vlaamse overheid – departement Leefmilieu, Natuur en Energie (s.d.). NME-
2893 sector in kaart. NME binnen de Vlaamse overheid. Online geraadpleegd op 12
2894 december 2013: [http://www.lne.be/themas/natuur-en-](http://www.lne.be/themas/natuur-en-milieueducatie/algemeen/nme-vlaanderen/nme-sector)
2895 [milieueducatie/algemeen/nme-vlaanderen/nme-sector](http://www.lne.be/themas/natuur-en-milieueducatie/algemeen/nme-vlaanderen/nme-sector).
- 2896 • Vlaams Parlement (2011). Handelingen – Commissievergadering C262 – LEE35
2897 van 7 juni 2011. Vraag om uitleg van de heer Dirk Van Mechelen tot mevrouw
2898 Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over de
2899 globale aanpak van zonevreemde bossen – 2286 (2010-2011). Verslag. Brus-
2900 sel, p.3-5.
2901 [http://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2010-](http://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2010-2011/c0m262lee35-07062011.pdf)
2902 [2011/c0m262lee35-07062011.pdf](http://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2010-2011/c0m262lee35-07062011.pdf).
- 2903 • Vlaams Parlement (2011). Gedachtewisseling van 15 juni 2011 over de stand
2904 van zaken van de afbakeningsprocessen en de ruimtebalans. Verslag van 27
2905 oktober 2011. Stuk 1341 (2011-2012) – Nr.1, 24p.
- 2906 • Vlaams Parlement (2012). Ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen
2907 inzake leefmilieu en natuur. Stuk 1492 (2011-2012) – Nr.1, Brussel, 13 februa-
2908 ri 2012, 86p.
- 2909 • Vlaams Parlement (2012). Hoorzitting van 14 februari 2012 over de digitalise-
2910 ring van de jachtplannen. Verslag van 23 maart 2012. Stuk 1543 (2011-2012)
2911 – Nr.1, 15p.
- 2912 • Vlaams Parlement (2012). Handelingen – Commissievergadering C149 – LEE22
2913 van 28 februari 2012. Vraag om uitleg van de heer Bart Martens tot mevrouw
2914 Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over ge-

- 2915 bruikerscompensatie en kapitaalschade bij bestemmingswijzigingen van land-
 2916 bouw naar natuur – 1197 (2011-2012). Verslag. Brussel, p.17-26.
 2917 [http://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2011-](http://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2011-2012/c0m149lee22-28022012.pdf)
 2918 [2012/c0m149lee22-28022012.pdf](http://docs.vlaamsparlement.be/docs/handelingen_commissies/2011-2012/c0m149lee22-28022012.pdf).
- 2919 • Vlaams Parlement (2012). Schriftelijke vragen – Gecoördineerd antwoord op 28
 2920 september 2012 van Philippe Muyters, Vlaams minister van Financiën, Begro-
 2921 ting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport op vraag nr. 799 van 1 augustus
 2922 2012 van Dirk Van Mechelen over zonevreemde bossen, 1p.
  - 2923 • Vlaams Parlement (2012). Schriftelijke vragen – Gecoördineerd antwoord op 28
 2924 september 2012 van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur
 2925 en Cultuur op vraag nr. 610 van 10 juli 2012 van Bart Martens over het ont-
 2926 bossingsverbod – ontheffingen, bijlage 1.
  - 2927 • Vlaams Parlement (2013). Voorstel van decreet van de heer Dirk Peeters, me-
 2928 vrouw Elisabeth Meuleman en de heer Hermes Sanctorum houdende bescher-
 2929 ming van waardevolle bossen. Stuk 2025 (2012-2013) – Nr.1, Brussel, 30 april
 2930 2013, 19p.
  - 2931 • Vlaams Parlement (2013). Vraag om uitleg van de heer Peter Reekmans tot de
 2932 heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minis-
 2933 ter van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid, en tot
 2934 mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur,
 2935 over de invoer van illegaal gekapte tropische houtsoorten – Stuk 1604 (2012-
 2936 2013). Verslag commissievergadering nr. C223 – LEE30 (2012-2013) – 4 juni
 2937 2013, p.6-9.
  - 2938 • Vlaams Parlement (2013). Ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen
 2939 inzake leefmilieu en natuur. Stuk 2322 (2013-2014) – Nr.1, Brussel, 17 de-
 2940 cember 2013, 146p.
  - 2941 • Vlaamse Landmaatschappij (s.d.). Kapitaalschade- en gebruikerscompensatie.
 2942 Online geraadpleegd op 5 februari 2014:
 2943 [http://www.vlm.be/landtuinbouwers/kapitaalschadegebruikerscompensatie/Pag](http://www.vlm.be/landtuinbouwers/kapitaalschadegebruikerscompensatie/Pages/default.aspx)
 2944 [es/default.aspx](http://www.vlm.be/landtuinbouwers/kapitaalschadegebruikerscompensatie/Pages/default.aspx).
  - 2945 • Vlaamse Regering (2003). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de be-
 2946 heerplannen van bossen. Brussel, 27 juni 2003.
  - 2947 • Vlaamse Regering (2009). Pact 2020, Doelstelling 15.3.
  - 2948 • Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelge-
 2949 ving inzake natuur en bos. VR20132012 DOC.1567/2, Brussel, 20 december
 2950 2013, 37p.

- 2951 • Vlaamse Regering (2013). Ontwerp van decreet tot wijziging van de regelge-
2952 ving inzake natuur en bos. Memorie van Toelichting, VR20132012 DOC.1567/3,
2953 Brussel, 20 december 2013, 52p.
- 2954 • Vlaamse Regering (2014). Ontwerp van Vlaams programmadocument voor
2955 plattelandsontwikkeling 2014-2020: PDPO III. Nota aan de Leden van de
2956 Vlaamse Regering, VR20142401 DOC.0076/1, Brussel, 24 januari 2014, 11p.
- 2957 • Vlaanderen in Actie (2012). Pact 2020. Kernindicatoren. Meting 2012, p.243.